

КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

ЕКОНОМІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ

Кафедра міжнародної економіки

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА МАГІСТРА

**СТРАТЕГІЯ СТВОРЕННЯ В УКРАЇНІ МІЖНАРОДНОГО ХАБУ
АУДИТОРСЬКИХ ПОСЛУГ ДЛЯ ЄВРОПЕЙСЬКОГО РИНКУ**

Студентки II курсу заочної форми навчання
спеціальності 051 «Економіка»
освітньо-професійної програми
«Міжнародна економіка»

Романюк Анни Євгеніївни

Науковий керівник:

канд. екон. наук, доцент

Середа Валентина Іванівна

Засвідчую, що в цій дипломній
роботі немає запозичень із праць
інших авторів без відповідних посилань

Студентка

Роботу допущено до захисту перед Екзаменаційною комісією рішенням кафедри
міжнародної економіки від 25 квітня 2024 р., протокол №10.

Завідувач кафедри _____ д-р екон. наук, проф. **Володимир ВІРЧЕНКО**

Київ – 2024 р.

РЕФЕРАТ

Дипломна робота містить 120 сторінок, 38 таблиць, 3 рисунки, список літератури з 80 найменувань, 5 додатків.

Стратегія створення в Україні міжнародного хабу аудиторських послуг для європейського ринку Об'єктом дослідження виступає аудиторська діяльність української компанії на міжнародному ринку.

Предметом дослідження є теоретичні положення, методичні підходи та практичні аспекти діяльності компанії ТОВ «Ернст енд Янг Аудиторські послуги» у сфері аудиторських послуг

Мета дипломної роботи полягає в узагальненню теоретичних основ та розробці практичних рекомендацій щодо виходу української компанії аудиторських послуг на європейський ринок.

За результатами дослідження сформульовано аналіз економічної ефективності створення хабу аудиторських послугв Україні на базі компанії «Великої четвірки» та наведені рекомендації для виходу даної компанії на європейський ринок.

Одержані результати можуть бути використані при вивченні можливостей створення хабів аудиторських послуг загалом, а також компаніями «Великої четвірки», що зареєстровані в Україні при виході на європейський ринок з пропозицією надання аудиторських послуг на базі українського хабу.

Рік виконання дипломної роботи 2024.

Рік захисту дипломної роботи 2024.

ABSTRACT

A strategy of creating an international hub of audit services in Ukraine for the European market

The subject of the research is the theoretical provisions, methodological approaches and practical aspects of the activities of Ernst & Young Audit Services Ltd. in the field of audit services.

The object of the research is the audit activity of a Ukrainian company on the international market.

The aim of the research is to generalize the theoretical foundations and develop practical recommendations regarding the entry of the Ukrainian audit services company into the European market.

The practical significance of the research is:

Based on the results of the research, an analysis of the economic efficiency of creating a hub of auditing services in Ukraine based on the "Big Four" company was formulated and recommendations were given for the entry of this company into the European market.

The obtained results can be used when studying the possibilities of creating audit service hubs in general, as well as by the "Big Four" companies registered in Ukraine when entering the European market with an offer to provide audit services based on the Ukrainian hub.

Year of undertaking the research 2024.

Year of presentation of the research 2024.

Structure and volume of final qualification thesis. The final qualification thesis consists of an introduction, three chapters, conclusions, the references and appendices. Full work consists of 120 pages, 38 tables, 3 drawings, a list of 80 references, 5 appendices

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ АНАЛІЗУ СТВОРЕННЯ МІЖНАРОДНОГО ХАБУ АУДИТОРСЬКИХ ПОСЛУГ	6
1.1. Сутність та особливості надання аудиторських послуг на міжнародних ринках	6
1.2. Підходи до організації міжнародного хабу аудиторських послуг на глобальних ринках.....	19
Висновки до розділу 1	33
РОЗДІЛ 2. ДОСЛІДЖЕННЯ ЄВРОПЕЙСЬКОГО РИНКУ АУДИТОРСЬКИХ ПОСЛУГ	36
2.1. Тенденції розвитку аудиторських послуг на ринку Європи.....	36
2.2. Аналіз бізнес-середовища європейського ринку аудиторських послуг	50
2.3. Дослідження конкурентного середовища на європейському ринку аудиторських послуг.....	66
Висновки до розділу 2	72
РОЗДІЛ 3. СТРАТЕГІЯ ФОРМУВАННЯ В УКРАЇНІ ХАБУ АУДИТОРСЬКИХ ПОСЛУГ ДЛЯ КРАЇН ЄС	75
3.1. Розробка стратегії формування європейського хабу аудиторських послуг в Україні на базі компанії «Ернст енд Янг Аудиторські послуги»	75
3.2. Аналіз економічної ефективності створення європейського хабу аудиторських послуг в Україні	90
Висновки до розділу 3	99
ВИСНОВКИ.....	102
Список використаних джерел	105
ДОДАТКИ	110

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. Розвиток України на сучасному етапі характеризується становленням ринкової економіки, її інтеграції в систему міжнародних економічних відносин, виникненням акціонерних компаній, товариств, різних фондів. До розвитку економіки залучаються зовнішні й внутрішні інвестиції, кредити, проводяться емісії цінних паперів тощо. Учасники цих процесів потребують достовірної і неупередженої інформації про фінансово-майновий стан, перспективи розвитку й фінансову стабільність суб'єктів господарювання, нарахування дивідендів.

Вивчення історії виникнення та розвитку аудиту та його проблематики в Україні та країнах ЄС з метою взаємовигідної торгівлі послугами зумовило доцільність та актуальність теми магістерської роботи.

Вагомий внесок у розвиток теоретичних основ та проблематики аудиту зробили: С.В. Бардаш, В.В. Головач, А.Я. Гончарук, Ф.Ф. Бутинець, Н.І. Дорош, Т.Г. Камінська, О.А. Петрик, Н. М. Проскуріна, О.Ю. Редько, В.С. Рудницький, Б.Ф. Усач, Н.С. Шалімова, М.М. Шигун, та ін. Аналіз наукової літератури та спеціальних джерел показує спрямованість досліджень на визначення сутності аудиту та його видів, використання міжнародних стандартів аудиту та удосконалення методології аудиту, використання методики аудиту окремих видів підприємницької діяльності, розвиток системи контролю якості аудиторських послуг тощо.

Метою даної роботи є узагальнення теоретичних засад аналізу можливості організації хабу аудиторських послуг та надання практичних рекомендацій щодо створення такого хабу в Україні для європейського ринку.

Завдання роботи. Досягнення поставленої мети обумовило вирішення наступних завдань:

- узагальнити теоретичні засади аналізу створення хабу аудиторських послуг в Україні для європейського ринку;
- виявити тенденції розвитку ринку аудиторських послуг в ЄС;
- охарактеризувати бізнес-середовище ринку аудиторських послуг в Європі;
- розробити стратегію формування європейського хабу аудиторських послуг в Україні на базі компанії «Ернст енд Янг Аудиторські послуги»;
- оцінити економічну ефективність створення хабу аудиторських послуг в Україні для європейського ринку.

Об’єктом дослідження є функціонування світового ринку аудиторських послуг.

Предметом дослідження є теоретичні положення, методичні підходи та практичні аспекти створення хабу аудиторських послуг для європейського ринку.

У роботі було застосовано наступні методи наукового дослідження: метод аналіз та синтезу та історичний метод були застосовані під час теоретичного аналізу категорій; метод індукції та дедукції для здійснення переходів від загальних, абстрактних узагальнень до конкретних фактів - під час використання дослідженої теоретичної інформації в розділі 1, для аналізу ринкових тенденцій в розділі 2 та розкриття специфіки роботи компанії в розділі 3; причинно-наслідковий метод – для виявлення та знаходження закономірностей, що характеризують ринки аудиторських послуг у розділі 2. Було також застосовано метод кількісного аналізу, з метою аналізу статистичної інформації в розділі 2 та з метою розрахунку ефективності в розділі 3.

Інформаційною базою дослідження було законодавчо-нормативні акти України та ЄС, наукові статті та монографії, аналітичні звіти міжнародних організацій та компаній, українські бізнес-видання. Були використані дані

міжнародних статистичних джерел, таких як Statista, World Bank, World Trade Organization, International Trade Centre, а також фінансова звітність підприємств.

Практична значимість роботи полягає в можливості застосування запропонованих підходів щодо створення хабу аудиторських послуг для іноземних ринків українськими компаніями як стратегічний напрям розвитку для диверсифікації експортних можливостей України.

Робота складається з трьох розділів, містить 120 сторінки, 38 таблиць, 3 рисунки, список літератури з 80 найменувань, 5 додатків.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ АНАЛІЗУ СТВОРЕННЯ МІЖНАРОДНОГО ХАБУ АУДИТОРСЬКИХ ПОСЛУГ

1.1. Сутність та особливості надання аудиторських послуг на міжнародних ринках

Аудиторські послуги є критично важливим компонентом екосистеми фінансової звітності, забезпечуючи незалежну оцінку фінансової звітності організації для забезпечення точності та відповідності стандартам бухгалтерського обліку. Метою аудиторських послуг є вселити довіру серед зацікавлених сторін, включаючи інвесторів, регуляторів та громадськості, шляхом перевірки того, що фінансова інформація, представлена компанією, є правдивим і чесним відображенням її фінансового стану та результатів діяльності.

Аудиторські послуги визначаються як систематичні процеси, які проводяться кваліфікованими професіоналами, відомими як аудитори, для перевірки та оцінки фінансових записів і звітності підприємства. Основна мета цих послуг полягає в тому, щоб забезпечити впевненість у тому, що фінансові звіти не містять суттєвих викривлень внаслідок шахрайства чи помилок, і що вони відповідають загальноприйнятим принципам бухгалтерського обліку (GAAP) або міжнародним стандартам фінансової звітності (IFRS).

Гарантія, яку надають аудитори, допомагає підтримувати цілісність фінансових ринків, гарантуючи, що зацікавлені сторони можуть покладатися на фінансову інформацію, надану компаніями. Це, у свою чергу, сприяє прийняттю обґрунтованих рішень, сприяє ефективному розподілу ресурсів і підтримує економічну стабільність [69].

Світ аудиту постійно розвивається, адже й сама економіка не стоїть на місці. З'являються нові стандарти, методики та технології, які дозволяють аудиторам глибше занурюватися в суть речей. Використання комп'ютерних

програм, аналітики даних та штучного інтелекту робить аудит більш гнучким, ефективним та точним. Незважаючи на появу нових визначень та трактувань аудиту, як процесу, на думку автора роботи аудит – це систематичний процес оцінки та перевірки фінансових звітів, операцій, процесів, систем та внутрішніх контрольних механізмів організації з метою визначення їх відповідності встановленим стандартам, законодавчим вимогам та професійним принципам, дане визначення було сформовано на основі опрацювання трактування терміна «аудит» у вітчизняній і зарубіжній науковій літературі (Додаток 1). Однак, на жаль, аудит на практиці часто зводиться до банального підтвердження (і то із застереженнями, зважаючи на обмеження в часі та ризик) тих записів у регістрах обліку та звітності, які робили в силу своїх службових обов'язків бухгалтери підприємств [47, с. 20].

Практика аудиторських послуг наразі має історію довжиною понад в 150 років, однак як наука, аудит почав розвиватися лише починаючи з кінця XIX століття. У своєму історичному розвитку він пройшов ряд етапів, що й вплинуло на його подальше удосконалення.

Історично найбільший внесок у розвиток аудиту зробили англійці та американці, що в подальшому вплинуло на створення найбільших аудиторських компаній саме в Великій Британії та США. Так,

Аудиторські фірми в США почали першими застосовувати інноваційні методики, запропоновані Р. Монтгомері, включаючи метод "тестового аудиту". Цей підхід передбачає збір доказів про діяльність компанії через співпрацю з її бізнес-партнерами для підтвердження фактичних господарських операцій. Аудитори також почали приділяти більше уваги інтересам інвесторів, детальніше аналізувати активи та пасиви компанії, відходячи від традиційної британської практики детальної перевірки кожного факту на користь оцінки достовірності фінансової звітності.

У другій половині 20-го століття, важливий вклад у розвиток теорії аудиту зробили американські вчені Р.К. Маутц та Х.А. Шараф. Вони опублікували працю "Філософія аудиту" у 1961 році, яка досягла сімнадцяти видань, і в якій було викладено вісім основних принципів аудиту.

Більшість науковців притримуються спільної думки, що аудит, як вид професійної діяльності, виник в Англії. Хоча на думку авторів підручника «Сучасний аудит» під редакцією І.І. Пилипенка, реальним, так би мовити «прабатьком» професійного аудиту безумовно є Шотландія, а далі – Великобританія. Саме англійську модель в кінці 19 століття впровадили, а потім розвинули та певним чином трансформували американці [53, с. 11].

У Сполучених Штатах Америки перші процеси бухгалтерського контролю датуються 1631 роком, коли з Нідерландів до Массачусетсу був відряджений бухгалтер з метою аналізу податкових надходжень з колонії. У той період також почали формуватися перші довідники, що включали в себе дані про присяжних бухгалтерів. Важливим історичним моментом стало 1773 рік, коли в Единбурзі було офіційно зареєстровано сім присяжних бухгалтерів.

Хронологія появи аудиту в різних країнах виглядає наступним чином: у Росії - 1716 рік, у Шотландії (місто Единбург) - 1773 рік, у США - 1631 рік. Інформація про виникнення аудиту та його розвиток зберігається в історичних документах та записах [56, с. 16].

В кінці 17-го століття в Шотландії було прийнято закон, який забороняв деяким посадовим особам займати посади міських аудиторів. Розвиток акціонерних товариств та зміни в системі оподаткування призвели до зростання податкового навантаження в США, що в свою чергу підвищило значення ролі аудиторів. Цей процес був тісно пов'язаний з розбудовою залізничної мережі, збільшенням кількості страхових компаній, банків та акціонерних товариств. Вимоги користувачів інформації до обсягу даних, необхідних для прийняття

обґрунтованих рішень, зросли, що призвело до необхідності публікації річних звітів з висновками аудиторів.

Глобальна економічна криза, що вирувала з 1929 по 1933 роки, спричинила велику кількість корпоративних банкрутств, що стало каталізатором для посилення аудиторських вимог. У Німеччині та Сполучених Штатах були створені державні органи для регулювання аудиторської діяльності, які встановлювали правила щодо обов'язковості проведення аудиту в певних випадках. Цей період в історії аудиту характеризується розширенням його напрямків і підходів. Післявоєнні роки, час відновлення економік європейських країн, вимагали від урядових регуляторів більш детального контролю над аудиторською діяльністю. Виникають національні асоціації бухгалтерів та стандарти аудиту. У Франції, починаючи з 1945 року, діяльність бухгалтерів-експертів регулює Уряд.

У США, після фінансового краху 1929 року, Нью-Йоркська фондова біржа в 1933 році ввела правила, що зобов'язують до проведення аудиту. Комісія з цінних паперів і бірж (SEC), заснована в 1934 році, зробила аудит обов'язковим для всіх зареєстрованих компаній. Це призвело до створення законодавчої бази, що включала Закон про цінні папери 1933 року та Закон про біржі 1934 року, які вимагали від компаній підготовки належної фінансової звітності. У 1937 році в США був прийнятий закон про аудит, і до середини 30-х років ХХ століття вимога про обов'язковий аудит була встановлена у більшості розвинутих країн [56, с. 32-33].

1940-ті роки ознаменувалися уточненням основної мети аудиту - забезпечення достовірності фінансової звітності. В цей час також активно розвивалася перевірка систем внутрішнього контролю, з якою пов'язана теза про те, що ефективна система внутрішнього контролю знижує ризик викривлень у фінансовій звітності. Виділяються два основних підходи до регулювання аудиторської діяльності: європейський, з акцентом на державне регулювання, та

англо-американський, де регулювання здійснюється професійними організаціями. Зростає попит на супутні аудиторські послуги та консалтинг.

Процес стандартизації аудиторської діяльності набирає обертів. У Франції у 1942 році була створена Палата бухгалтерів-експертів, в США - Інститут внутрішніх аудиторів. Засновано Міжнародний Комітет з аудиторської практики (IAPC) при Міжнародній Федерації Бухгалтерів (IFAC), що розпочав розробку Міжнародних стандартів аудиту (МСА), які згодом стали використовуватися по всьому світу з невеликими корективами. Це сприяло інтернаціоналізації аудиторської професії і [57, с. 45-47]

З 1990-х років витрати на інформаційні технології різко зросли, з'явилася концепція інтелектуального капіталу, був запроваджений ризик-орієнтований підхід, і ризик-менеджмент почав стрімко розвиватися. Все це вимагало вдосконалення аудиторських технологій.

У 1992 році звіт «Внутрішній контроль – концептуальні засади», опублікований Комітетом організацій спонсорів Комісії Тредвея (COSO), запропонував новий підхід до оцінки ризиків і систем внутрішнього контролю, що змінило розуміння аудиту в професійному співтоваристві.

На сьогоднішній день аудит у вузькому сенсі визначається як перевірка бухгалтерської (фінансової) звітності, а в широкому - як аудит бізнесу загалом. Функція аудиту як гаранта достовірності фінансової звітності залишається ключовою, але зростає інтерес до послуг, спрямованих на підвищення ефективності бізнесу, що вимагає розширення поняття "аудит".

Сучасний аудит включає нові об'єкти та види перевірок, змінюються його часові рамки. Аудитори, надаючи аудиторсько-консалтингові послуги, не обмежуються лише висловленням думки про достовірність звітності, а оцінюють загальну фінансово-економічну діяльність і перспективи розвитку бізнесу, розробляючи рекомендації для оптимізації внутрішньовиробничих процесів і підвищення ефективності діяльності клієнтів. Це вимагає інтеграції з іншими

науковими дисциплінами та практичними напрямками, забезпечуючи міждисциплінарний підхід у роботі аудитора.

Очевидним є факт постійного удосконалення та розвитку ринку аудиторських послуг. На це вплинула значна кількість факторів, основні з яких було виокремлено нижче (табл. 1.1.).

Таблиця 1.1

Чинники бурхливого розвитку аудиторських послуг

Чинник розвитку	Особливості
Зростання обсягів бізнесу	В умовах глобалізації та розширення ринків компанії збільшують обсяги своєї діяльності, що вимагає більш детального та професійного контролю за фінансовими операціями.
Посилення законодавчих вимог	Уряди багатьох країн вводять більш строгі правила фінансової звітності та аудиту, що змушує компанії звертатися за аудиторськими послугами.
Інтеграція інформаційних технологій	Сучасні ІТ-рішення дозволяють аудиторам ефективніше збирати та аналізувати великі обсяги даних, підвищуючи якість та швидкість аудиту.
Інвестиційна активність	Інвестори вимагають прозорості та надійності фінансової інформації, що забезпечується незалежним аудитом.
Розвиток корпоративного управління	Компанії прагнуть підвищити довіру акціонерів та партнерів через впровадження кращих практик корпоративного управління, включаючи якісний аудит.
Міжнародна стандартизація	Гармонізація аудиторських стандартів на міжнародному рівні сприяє зростанню попиту на послуги аудиторів, які володіють цими стандартами.
Фінансові кризи	Під час економічних потрясінь зростає потреба в аудиті для оцінки ризиків та відновлення довіри до фінансових звітів.

Джерело: складено автором самостійно

Сучасний світ стикається з викликом корупції, яка стає значним чинником, що підриває стабільність бізнес-середовища у багатьох державах. Активна боротьба з корупційними діями в економічній сфері стає пріоритетом для багатьох країн. У розвинутих та правових державах аудит відіграє ключову роль у протидії корупції. Проте, фінансові скандали, такі як крах американської корпорації "Enron" та інших великих західних компаній, показали, що навіть в системі аудиту можуть виникати прогалини. Проблеми в управлінні цих компаній, а також економічні злочини, до яких були причетні і аудиторів, які

засвідчували правдивість фінансових звітів (незважаючи на те, що вони не відображали реального стану справ), поставили під сумнів надійність цього інструменту боротьби з корупцією [6].

Професійні промахи деяких аудиторів, які не змогли належним чином виконати свої обов'язки, спричинили значну шкоду репутації аудиторської професії та викликали суспільний скептицизм стосовно чесності та добросовісності бухгалтерів і аудиторів у підготовці та представленні достовірної фінансової звітності. Для відновлення довіри та корекції курсу розвитку професії, Міжнародна федерація бухгалтерів (МФБ) була змушена вжити низку невідкладних дій, включаючи оновлення Кодексу професійної етики, зокрема, оновлення восьмого розділу, який стосується незалежності аудиторів [15].

Однак, незважаючи на важливість усіх цих норм і правил, в окремих країнах їх вважають напівзаходами, і вони пішли набагато далі в посиленні законодавства в даній сфері. Так, в США після краху «Енрон» і ряду інших компаній в червні 2002 року Сенатом був схвалений Закон, відомий як «Акт Сарбейнса-Окслі» (Sarbanes / Oxley), який заборонив аудиторським фірмам взагалі займатися консультативною роботою з клієнтами по ряду питань (зокрема, з оподаткування; постановці внутрішнього контролю та ін.) [6].

Для протидії ризикам, що ставлять під загрозу незалежність аудиторської діяльності, у Сполучених Штатах Америки розглядається інноваційна пропозиція від професора Нью-Йоркського університету, Джошуа Ронена. Його концепція полягає в тому, що аудиторів має наймати не сама компанія-клієнт, а страховик, який також бере на себе відповідальність за виплату їхньої винагороди. Відповідно, компанія-клієнт має сплачувати за аудиторські послуги безпосередньо страховій компанії. Ця ініціатива має радикальний характер і поки що не введена в дію на території США, але вона привертає увагу законодавців

через свої потенційні переваги і можливість стати ефективним засобом у боротьбі з корупцією, як у бізнесі загалом, так і в аудиторській сфері зокрема [58].

Міжнародний ринок аудиторських послуг перебуває на порозі значних трансформацій, які визначаються сукупністю факторів та тенденцій, що формують його майбутнє. Серед ключових аспектів, що впливають на розвиток цієї сфери, можна виділити глобалізацію бізнесу, посилення міжнародних стандартів фінансової звітності, зростання вимог до прозорості корпоративного управління, а також інтеграцію інноваційних технологій.

Глобалізація веде до збільшення кількості транснаціональних компаній, які потребують уніфікованих аудиторських послуг, здатних відповідати міжнародним стандартам. Це спонукає аудиторські фірми до розширення мережі своїх представництв та до вдосконалення методологій аудиту.

Посилення міжнародних стандартів фінансової звітності, таких як МСФЗ (Міжнародні стандарти фінансової звітності), вимагає від аудиторів постійного оновлення знань та навичок для забезпечення відповідності звітності клієнтів цим стандартам.

Зростання вимог до прозорості корпоративного управління вимагає від аудиторів більш глибокого аналізу внутрішніх процесів компаній, що збільшує попит на комплексні аудиторські перевірки та консультативні послуги.

Інтеграція інноваційних технологій, таких як штучний інтелект, блокчейн, великі дані (Big Data) та аналітика, відкриває нові можливості для аудиторських фірм у плані автоматизації процесів, підвищення точності аналізу даних та зменшення ризиків помилок.

Окрім того, зростаюча увага до сталого розвитку та корпоративної соціальної відповідальності стимулює розвиток аудиту нефінансової звітності, що включає екологічні, соціальні та управлінські аспекти діяльності компаній.

Перспективи розвитку міжнародного ринку аудиторських послуг обіцяють бути динамічними та багатогранними, вимагаючи від аудиторських фірм

гнучкості, інноваційного підходу та постійного самовдосконалення для задоволення зростаючих потреб клієнтів та відповідності глобальним тенденціям.

За останні роки, сфера аудиторських послуг переживає справжній технологічний бум, який кардинально змінює традиційні підходи до аудиту. Інноваційні технології, такі як аналітика великих даних, штучний інтелект (ШІ), машинне навчання, блокчейн та автоматизоване програмне забезпечення, відкривають нові горизонти для аудиторської діяльності.

Таблиця нижче відображає сучасні технологічні інновації, які трансформують сферу аудиторських послуг, забезпечуючи більшу ефективність, точність та прозорість у фінансовому аналізі та контролі (табл. 1.2.).

Таблиця 1.2

Технологічні інновації, які трансформують сферу аудиторських послуг

Технологія	Вплив на аудиторські послуги
Аналітика великих даних	Дозволяє аудиторам обробляти величезні обсяги інформації з високою швидкістю та точністю, сприяючи глибшому аналізу фінансових операцій та виявленню аномалій, які можуть вказувати на помилки або шахрайство.
Штучний інтелект та машинне навчання	Вносять вклад у розвиток аудиту через здатність систем до самонавчання та адаптації, підвищуючи ефективність перевірок та дозволяючи аудиторам зосередитися на складніших завданнях.
Технологія блокчейн	Відкриває нові можливості для забезпечення незмінності та прозорості фінансових записів, знижуючи ризики фінансових зловживань та підвищуючи довіру до фінансової звітності.
Автоматизоване програмне забезпечення та RPA	Спрощує рутинні та повторювані завдання, звільняючи аудиторів від збору даних та надаючи більше часу для аналізу та інтерпретації інформації.

Джерело: складено автором самостійно.

Використання цих технологій в аудиті не тільки підвищує точність та надійність аудиторських висновків, але й відкриває шлях для розширення спектру послуг, які можуть надавати аудиторські фірми, включаючи

прогнозування фінансових трендів, розробку стратегій управління ризиками та оптимізацію бізнес-процесів. Таким чином, впровадження нових технологій в аудиторську практику є не тільки необхідністю, але й значним кроком вперед, що відкриває нові можливості для підвищення якості та ефективності аудиторських послуг.

На сучасному етапі розвитку аудиторської діяльності, одним з найбільш значущих напрямків є процес гармонізації аудиторських стандартів на міжнародному рівні. Цей процес спрямований на створення єдиної системи стандартів, яка б дозволила аудиторам з різних країн працювати за однаковими правилами та принципами, забезпечуючи таким чином високу якість аудиторських послуг по всьому світу.

Міжнародні стандарти аудиту (МСА), розроблені Міжнародною федерацією бухгалтерів (IFAC), виступають основою для уніфікації підходів до аудиту. Вони охоплюють широкий спектр питань, від планування аудиту до оцінки його результатів, і мають на меті забезпечити однаковий рівень надійності та порівнянності фінансової звітності компаній, незалежно від їх географічного розташування. Проте, необхідно враховувати, що місцеві регулятори в різних країнах можуть мати свої вимоги та нормативи, які впливають на практику аудиту. Це може включати специфічні правила звітності, податкові закони, а також інші регуляторні вимоги, що створюють додаткові виклики для міжнародних аудиторських мереж. Такі регуляторні відмінності вимагають від аудиторських фірм гнучкості та адаптації їхніх процедур, щоб відповідати місцевим умовам, не втрачаючи при цьому міжнародної сумісності. Враховуючи динаміку змін у світовій економіці та постійне оновлення регуляторних вимог, аудиторські фірми повинні постійно слідкувати за новинами в галузі, щоб залишатися конкурентоспроможними та надавати послуги, які відповідають найвищим міжнародним стандартам.

Для класифікації світових моделей аудиторського інституту необхідно чітко визначити ключові компоненти інституційного забезпечення та їхню роль у створенні аудиторського інституту в різних країнах світу, а також виявити системоутворюючі фактори, що впливають на професію аудитора. В таких умовах існуючі моделі аудиторського інституту можна класифікувати за певними критеріями.

Термін " системоутворюючі фактори " застосовується для опису ключових атрибутів будь-якої організованої структури, включаючи її цілісність, конфігурацію, зовнішній вигляд, основні складові, механізми управління, показники стабільності та функціональності. Вони виступають як ресурси, необхідні для створення та підтримки конкретної системи.

Ключові елементи, що визначають професію аудитора, відповідно до Міжнародної федерації аудиторів [69], включають:

- критерії входження в професію (інстанції, що визначають критерії для входження в професію: наявність відповідної освіти, достатній обсяг практичного досвіду, успішне проходження кваліфікаційних іспитів та інші обмеження, що регулюють практику аудиторської діяльності);
- процес сертифікації аудиторів (організації, які займаються сертифікацією аудиторів);
- утримання реєстру аудиторів та аудиторських компаній (органи, відповідальні за ведення реєстру аудиторів та аудиторських компаній, вимоги до такого реєстру);
- зовнішній аудит якості (органи, що здійснюють зовнішній аудит якості аудиторської діяльності);
- незалежний громадський контроль (інституції, що забезпечують незалежний громадський контроль за аудиторською професією, мають повноваження проводити розслідування та накладати дисциплінарні заходи) .

В залежності від впливу окремих елементів, що сприяють інституційному розвитку, та з урахуванням раніше згаданих елементів, що формують систему, у світовій практиці можна виділити декілька типів структурування аудиторського інституту. Нижче представлена таблиця, яка класифікує типи структурування аудиторського інституту в залежності від ролі та впливу державних та приватних структур у процесі регламентації професії аудитора (табл. 1.3.).

Таблиця 1.3

Типи структурування аудиторського інституту

Тип інституту	Опис	Приклади країн
Приватний тип	Професійні асоціації відповідають за вхід у професію та її регламентацію, підзвітні державним структурам, які контролюють незалежність керівництва.	США, Великобританія
Державний тип	Державні установи контролюють вхід у професію, ліцензування, реєстрацію аудиторів та аудиторських компаній, зовнішній контроль якості; професійні асоціації займаються навчанням та розвитком професії.	Австралія, Нідерланди, Люксембург, Італія
Гібридний тип	Професійні спілки здійснюють ліцензування та сертифікацію, ведення реєстру, контроль якості; державні органи виконують функції нагляду за аудиторською діяльністю та контролюють професійні асоціації.	Німеччина, Словаччина, Хорватія, Південна Африка, Франція, Болгарія, Польща

Джерело: складено автором самостійно

У сучасному світі, де глобальні виклики, такі як зміна клімату, дефіцит природних ресурсів та соціальна нерівність, набувають все більшої ваги, питання сталого розвитку стає ключовим елементом стратегії багатьох компаній. Це не лише питання етики чи іміджу, але й вимога ринку, інвесторів та споживачів, які все більше цікавляться тим, яким чином компанії впливають на світ навколо себе.

У відповідь на ці зміни, аудиторські фірми починають адаптуватися до нових умов, розширюючи свої послуги за рахунок включення аудиту сталого розвитку. Такий аудит передбачає оцінку не лише традиційних фінансових показників, але й аналіз екологічних та соціальних ініціатив компанії. Це означає, що аудитори вивчають, як компанія управляє своїми відходами, скільки води та енергії вона споживає, як забезпечує безпеку праці своїх співробітників.

Оцінка соціальної відповідальності бізнесу включає в себе аналіз програм корпоративної соціальної відповідальності (КСВ), які можуть включати ініціативи з підтримки освіти, охорони здоров'я, розвитку місцевих спільнот, а також забезпечення рівних можливостей та справедливих умов праці для всіх співробітників. Такий розширений аудит дозволяє не тільки оцінити реальний вплив компанії на суспільство та довкілля, але й надає інвесторам та іншим зацікавленим сторонам більш повну та прозору інформацію для прийняття обґрунтованих рішень. В результаті, компанії, які активно працюють над питаннями сталого розвитку та соціальної відповідальності, можуть отримати конкурентні переваги та покращити свою репутацію на ринку.

Аудиторські послуги на міжнародних ринках відіграють вирішальну роль у забезпеченні прозорості та довіри до фінансової звітності компаній, що діють на глобальному рівні. Сутність надання цих послуг полягає у проведенні незалежної перевірки фінансових документів та систем внутрішнього контролю організацій, щоб підтвердити їх відповідність встановленим стандартам та законодавчим вимогам.

На міжнародному рівні аудиторські фірми стикаються з додатковими викликами, пов'язаними з різноманітністю правових систем, стандартів фінансової звітності та культурних особливостей країн, в яких вони працюють. Це вимагає від аудиторів глибокого розуміння міжнародних стандартів фінансової звітності (МСФЗ), а також здатності адаптуватися до місцевих норм та регуляцій. Далі автором роботи було виділено основні особливості надання аудиторських послуг серед інших фінансових послуг в світі:

- надання аудиторських послуг на міжнародних ринках є уніфікація підходів до аудиту. Це означає, що аудиторські фірми повинні застосовувати однакові методології та процедури в усіх країнах, де вони працюють, щоб забезпечити консистентність та порівнянність результатів аудиту для міжнародних інвесторів та інших зацікавлених сторін.

- питання етики та незалежності аудиторів. На міжнародному рівні аудиторські фірми повинні дотримуватися строгих етичних кодексів та забезпечувати, щоб їхні співробітники не мали конфлікту інтересів, який міг би вплинути на об'єктивність їхніх висновків.

- надання аудиторських послуг на міжнародних ринках також включає в себе співпрацю з місцевими партнерами та експертами, що дозволяє аудиторським фірмам ефективно працювати в різних юрисдикціях, враховуючи специфіку кожної з них. У підсумку, надання аудиторських послуг на міжнародних ринках вимагає від аудиторських фірм високого рівня професіоналізму, гнучкості та знання глобальних тенденцій та стандартів. Це сприяє зміцненню міжнародної фінансової системи та підвищенню довіри до глобальної економіки.

1.2. Підходи до організації міжнародного хабу аудиторських послуг на глобальних ринках

У сучасному динамічному світі, де кордони стають все більш прозорими, а економічні зв'язки – все більш тісними, виникає потреба у надійних та якісних аудиторських послугах на міжнародному рівні. Саме тут на сцену виходить концепція міжнародного хабу аудиторських послуг – потужного центру, який об'єднує кращих фахівців з усього світу та пропонує широкий спектр аудиторських послуг клієнтам з різних країн.

Одним з основних завдань міжнародного хабу є забезпечення уніформності аудиторських послуг. У світі, де компанії можуть мати операції в десятках країн, важливо, щоб їхні фінансові звіти були зрозумілі та порівнянні для інвесторів та інших зацікавлених сторін незалежно від місця їхньої реєстрації.

Іншим важливим аспектом є співпраця з клієнтами. Міжнародні хаби дозволяють аудиторським фірмам розширювати свою клієнтську базу та надавати послуги компаніям, які потребують аудиту в різних країнах. Це сприяє

побудові довгострокових відносин з клієнтами та розумінню їхніх унікальних потреб у різних бізнес-середовищах. Однак поняття міжнародного хабу аудиторських послуг є досить новим та в літературі ще не дослідженим, тому визначення даного поняття не було знайдено.

Для самостійного створення визначення, спершу необхідно окреслити значення кожного слова, що є складовим даного словосполучення. Так, «міжнародний» використовується для опису чогось, що стосується, відбувається між, або є спільним для двох чи більше націй. Це може стосуватися різних аспектів, таких як політика, економіка, культура, спорт тощо. Однак, як і будь-яке інше слово, «міжнародний» може мати різні визначення в залежності від контексту та автора.

Слова "міжнародний" в економічному контексті варіюється залежно від конкретного аспекту економіки, на який воно застосовується, включаючи торгівлю, бізнес, фінанси та розвиток. Нижче створено таблицю, що демонструє різні варіанти визначень поняття наведені вченими XXI століття (табл. 1.4.).

Таким чином, термін «міжнародний» використовується для опису економічної діяльності, що виходить за межі однієї країни і включає взаємодію між національними економіками через торгівлю, інвестиції, рух капіталу, робочої сили та фінансових ресурсів, а також регулювання та управління цими процесами на глобальному рівні.

Визначення слова "міжнародний" повинно охоплювати такі аспекти, як:

- глобальні ринки та економічні процеси,
- операції і стратегії за межами однієї країни,
- бізнес-діяльність між країнами,
- глобальні операції компаній,
- рух капіталу та інвестицій між країнами,
- управління бізнес-операціями у глобальному масштабі.

Таблиця 1.4

Визначення поняття «міжнародний» зроблене різними вченими

Автор	Визначення	Рік та назва видання, де згадувалось
Пол Р. Кругман, Моріс Обстфельд	"Міжнародний" у контексті економіки означає участь у глобальних ринках та економічних процесах, що включає торгівлю товарами та послугами, рух капіталу та робочої сили між країнами.	2009, International Economics: Theory and Policy. Pearson Education.
Джон Даніелс, Лі Радебо	"Міжнародний" відноситься до операцій і стратегій, що включають дії за межами однієї країни, включаючи багатонаціональні корпорації, міжнародну торгівлю, інвестиції та фінансові потоки.	2021, International Business: Environments and Operations. Pearson.
Майкл Чинкота, Ілка Ронкайнен	"Міжнародний" означає бізнес-діяльність, яка відбувається між країнами і включає експорт та імпорт товарів, послуг, капіталу, а також співпрацю між багатонаціональними компаніями та державами для вирішення економічних та соціальних проблем.	2007, International Marketing. Cengage Learning.
Алан Рагман, Саймон Коллінсон	"Міжнародний" у контексті бізнесу відноситься до діяльності компаній, яка включає роботу в різних країнах та управління глобальними операціями, включаючи транснаціональні стратегії та міжнародне управління ланцюгами постачання.	2012, International Business. Pearson Education.
Джефф Мадур	"Міжнародний" у фінансах означає рух капіталу та інвестицій між країнами, включаючи міжнародні фінансові ринки, валютні курси, міжнародні кредитні та інвестиційні рішення, а також регулювання міжнародних фінансових установ.	2010, International Financial Management. Cengage Learning.
Панкаж Гемават	"Міжнародний" у стратегії бізнесу означає управління бізнес-операціями у глобальному масштабі, враховуючи різноманітність культур, регулювань та економічних умов, що впливає на прийняття стратегічних рішень для досягнення конкурентної переваги.	2001, Strategy and the Business Landscape. Pearson Education.
Чарльз Гілл	"Міжнародний" в економіці означає взаємодію між різними економіками світу, що включає торгівлю товарами та послугами, інвестиції, та регулювання міжнародних економічних відносин з метою створення глобальної економічної інтеграції та зростання.	2011, International Business: Competing in the Global Marketplace. McGraw-Hill Education.
Джеральд Меєр, Джеймс Рауч	"Міжнародний" у контексті розвитку означає економічні відносини між країнами, що включає міжнародну допомогу, інвестиції, торгівлю, та співпрацю для досягнення сталого економічного розвитку та зниження рівня бідності у країнах, що розвиваються.	2000, Leading Issues in Economic Development. Oxford University Press.

Джерело: складено автором на основі [65-68, 79]

Оскільки кожен з них вносить важливий вклад у розуміння терміну в економічному контексті. Міжнародний економічний контекст передбачає широку взаємодію між країнами у різних сферах, таких як торгівля, фінанси, бізнес-операції та інвестиції. Це визначення підкреслює складність та багатогранність міжнародних економічних відносин та важливість глобальної координації та співпраці.

Наступним поняттям, яке варто охарактеризувати є слово «хаб». В економічних визначеннях слово "хаб" має різні інтерпретації залежно від контексту. Воно може означати як фізичний центр логістики, так і цифрову платформу для управління даними або потоками послуг.

Нижче створено таблицю, що демонструє різні варіанти визначень даного поняття наведені вченими XXI століття (табл. 1.5).

Всі визначення мають спільну характеристику - вони описують центральну точку, яка оптимізує та координує потоки ресурсів, товарів чи інформації, що сприяє підвищенню ефективності та зниженню витрат. Наприклад, в логістиці хаб забезпечує ефективний розподіл товарів, а в цифрових технологіях - координацію та обробку даних, що підтримує бізнес-процеси.

На думку автора роботи, хаб в контексті надання послуг – це централізована платформа або організація, яка надає комплексні послуги, використовуючи набуті ресурси, стандартизовані процеси та передові технології для обслуговування клієнтів різних галузей та регіонів. Хаб сприяє підвищенню ефективності, забезпеченню якості та оптимізації вартості послуг.

Якщо більш детально розбирати складові цього визначення, то варто навести наступні аргументи:

- централізація ресурсів: Хаб послуг дозволяє об'єднати фахівців, технології та методології в одному місці, що сприяє кращому управлінню знаннями та ефективному розподілу ресурсів,

Таблиця 1.5

Визначення поняття «хаб» зроблене різними вченими

Автор	Визначення	Назва видання, де згадувалось
Джозеф Л. Бейдкер	Хаб - це центральна точка, яка координує потік товарів або послуг у системі ланцюга постачання.	Operations Management
OECD	Хаб - це вузловий центр, який забезпечує концентрацію та розподіл ресурсів або послуг, сприяючи підвищенню ефективності та скороченню витрат.	Hub-and-spoke arrangements in competition
Маккінсі та компанія	Хаб - це місце, де зустрічаються попит і пропозиція, і яке обслуговує як логістичні, так і інформаційні потоки, забезпечуючи оптимізацію бізнес-процесів.	McKinsey & Company, "The Role of Hubs in Global Business"
Кларк та Вільямс	Хаб - це мережевий центр, який забезпечує ефективне переміщення товарів або інформації між різними точками в мережі, підвищуючи загальну ефективність системи.	International Logistics: The Management of International Trade Operations
Джонатан Рівз	Хаб - це цифровий центр, що інтегрує різні технологічні платформи та забезпечує координацію й обробку великих обсягів даних для підтримки бізнес-операцій.	Digital Business and E-commerce Management

Джерело: складено автором на основі [65-68, 79]

- стандартизація процесів: Використання єдиних стандартів та процедур у хабі забезпечує надійність послуг, незалежно від того, де знаходиться клієнт,
- передові технології: Хаби часто впроваджують інноваційні технологічні рішення, такі як штучний інтелект та аналітика даних, для підвищення точності та швидкості,
- оптимізація вартості: Централізоване надання послуг може знизити витрати на аудит за рахунок економії на масштабі та зменшення необхідності дублювання роботи,
- гнучкість та масштабованість: Хаб послуг може швидко адаптуватися до змінних потреб клієнтів та ринкових умов, забезпечуючи послуги, які можуть масштабуватися відповідно до розміру та складності організацій,
- підвищення якості послуг: Хаби зазвичай мають внутрішні системи контролю якості та постійного професійного розвитку, що сприяє підвищенню якості наданих послуг,

– широкий спектр послуг: Хаб може пропонувати не тільки традиційні послуги, але й широкий спектр суміжних послуг, що робить його одним місцем для вирішення різноманітних бізнес-задач клієнтів.

Це визначення відображає сучасні тенденції в сфері фінансових послуг, де інтеграція, інновації та глобалізація відіграють ключову роль у наданні високоякісних послуг

Наступним поняттям, яке варто охарактеризувати є «аудиторські послуги» (табл. 1.6.).

Таблиця 1.6

Визначення поняття «аудиторські послуги» зроблене різними організаціями

Організація	Визначення "Аудиторські послуги"
Міжнародні стандарти аудиту (ISA)	Аудиторські послуги включають перевірку фінансової звітності організації з метою висловлення незалежної думки про те, чи відображає звітність реальне фінансове становище компанії відповідно до застосовуваних бухгалтерських стандартів.
Американський інститут сертифікованих публічних бухгалтерів (AICPA)	Аудиторські послуги охоплюють різноманітні види перевірок та оцінок, включаючи зовнішній аудит, внутрішній аудит, податковий аудит, та консультативні послуги, які допомагають організаціям досягати їхніх цілей та управляти ризиками.
Академічні джерела	Аудиторські послуги – це систематичний процес збору та оцінки доказів щодо інформації для визначення та звітування про ступінь відповідності між цією інформацією та встановленими критеріями.

Джерело: складено автором на основі [67-68]

Серед українських вчених, що займалися вивченням поняття аудит, найбільше прибічників визначення на основі наступних ключових понять (табл. 1.7.).

На основі аналізу наявних визначень, що характеризують ключові складові поняття «міжнародний хаб аудиторських послуг», автором роботи було створено власне визначення даного поняття.

Міжнародний хаб аудиторських послуг – це об’єднання спеціалістів з аудиту на базі офісу / централізованої платформи, де надаються стандартизовані

аудиторські послуги для клієнтів з різних країн, використовуючи єдину методологію та високі міжнародні стандарти, з метою збільшення економічної ефективності проєкту.

Таблиця 1.7

Загальні підходи українських вчених до визначення аудиторських послуг

Ключове поняття	Автори
Перелік послуг	Сичов Н.Г., Ільїн В.В., Крикунов А.В., Єрмилов В.Г.
Економіко-правове забезпечення господарської діяльності суб'єктів підприємництва	Бутинець Ф.Ф., Давидов Г.М
Послуги, окрім проведення аудиторських перевірок	Крупченко Е.А., Замицкова О.І.

Джерело: складено автором на основі [3, 4, 9]

Таким чином, подібно до концепції хабу в логістиці, міжнародний хаб аудиторських послуг виступає центральним пунктом для координації та надання послуг. Це забезпечує концентрацію знань та ресурсів, що сприяє підвищенню ефективності та якості послуг.

З метою аналізу поняття ефективність, як ключової мети створення міжнародних хабів аудиторських послуг, автором роботи було проаналізовано дане визначення за методологією Старостіної А. О. [51].

Тема ефективності займає центральне місце у наукових роботах вчених з усього світу. Серед відомих дослідників у цій галузі можна виокремити таких особистостей: М.А. Болух, Г.І. Башнянин, В.І. Осипов, С.Ф. Покропивний. Іноземні внески в цю сферу включають в себе роботи Е. Росса, К. Фіпса, Х. Лібенштейна, С.М. Шефріна, Т.С. Хачатурова, Пола Хейне, А.Д. Виварця, Л.В. Дістергефта, Д.А. Ендовіцького, М.В. Савіних, О.А. Романової, Н.М. Ратнера, Ю.В. Богатина, В.А. Швандара, В.В. Ковальова, В.С. Іваницького, Л.В. Дістергефта, Е.Г. Зудова, І.А. Бланка, С. Фішера, Р. Дорнбуша, Р. Шмалензі та багатьох інших. У своїх дослідженнях вони часто аналізують економічну ефективність через призму кількісних показників, розглядаючи її як показник продуктивності мікроекономічних структур. [2, с. 85-86].

У більшості довідників, що стосуються економіки та фінансів, під ефективністю розуміють пропорційну віддачу чи продуктивність певного процесу, діяльності чи проекту. Це визначення базується на співвідношенні досягнутого ефекту чи результату до затрат, які сприяли та забезпечили їх досягнення.

На рівні макроекономіки, економічна ефективність вважається мірою продуктивності економічної системи в цілому, що вимірюється через співвідношення корисних кінцевих результатів до витрачених ресурсів. Інтегрований індикатор ефективності, який враховує різні рівні економічної системи, виступає як загальна оцінка роботи національної економіки. Це означає, що економічна ефективність може бути представлена як співвідношення виробленої продукції (ВВП) до витрат (трудові ресурси, капітал, земля) мінус одиниця. Крім того, існує можливість окремої оцінки ефективності використання капіталу, трудових ресурсів та земельних (надрових) ресурсів. [8].

Численні міжнародні дослідники (зокрема, Х. Лібенштайн, С. Фішер, Р. Дорнбуш, Р. Шмалензі) розглядають поняття ефективності як екстернальну характеристику, що корелює з ринковим середовищем ресурсів, продукції та інших елементів.

Одним з прикладів є теорія Х-ефективності у сфері економіки, запропонована американським економістом Лібенштайном. Вона передбачає, що підприємство можна вважати Х-ефективним, коли воно досягає максимального випуску продукції з урахуванням наявних ресурсів та оптимального використання доступних технологій [6].

В межах даного етапу, мною було проведено аналіз 10 категорії з вітчизняних та зарубіжних джерел та визначено суть поняття, зміст та результат (за наявності).

Таблиця 1.8

Структура категорії “Економічна ефективність” в підходах різних авторів

№	Автор/рік/вид наукової праці	Суть явища	Зміст	Результат
1	2	3	4	5
1	Базилевич В. Д. Економічна теорія : Політекономія / За ред. В. Д. Базилевича. – 6-те вид., перероб. і доп. - К. : Знання-Прес, 2007. – 719 с. [1, с.128]	результат	виробництва, праці, застосування нової техніки, технології тощо	-
2	Качала В. В. Основи теорії систем і системного аналізу. навч. посіб. – М. : Гаряча лінія – Телеком, 2007. – 216 с. [13, с.162]	показник	успішності функціонування системи	для досягнення встановлених цілей
3	Сизоненко В. О. Сучасне підприємництво / В. О. Сизоненко. – К. : Знання-Прес, 2007. – 440 с. [49, с. 360]	найважливіша узагальнююча характеристика	результативності виробництва, яка відображає відношення величини створених товарів і послуг до сукупних витрат праці	-
4	Маслак О. І. Економіка промислового підприємства : Навч. посіб. / О. І. Маслак, Л. Д. Воробйова. – Київ : ЦУЛ, 2011. – 171 с. [19, с. 104]	результат	виробництва в цілому,	що є свідченням рівня відповідності вибраного курсу дій цілям підприємства
5	Кирильчук С. П. Економіка підприємства : Навч. посіб. / За заг. ред. д.е.н., проф. С. П. Кирильчук. Сімферополь, 2013. – 444 с. [14, с. 347]	кінцевий результат	що відображає ефективність використання засобів, предметів праці і робочої сили на підприємстві за певний проміжок часу	-
6	Старостіна А. О. Економіка зарубіжних країн / А. О. Старостіна, А. О. Длігач, Н. В. Богомаз. – К. : Знання, 2009. – 454 с. [51, с. 391]	ситуація,	за якої при наявному рівні знань і даної кількості виробничих ресурсів, неможливо виробити більшу кількість одного товару,	не жертвуючи при цьому можливістю виготовити деяку кількість іншого товару

Продовження табл.1.8.				
1	2	3	4	5
7	Тарасевич В. М. Економічна теорія. Політекономія / За ред. В. М. Тарасевича. – К. : «Знання», 2012. – 206 с. [54, с. 188]	економічна категорія, яка відображає співвідношення	між одержаними результатами і витраченими на їх досягнення ресурсами.	
8	Караман М. М. Про сутність ефективності / М. М. Караман // Економіка Криму. Науково-практичний журнал. – 2002. – № 4. – С. 10. [12]	співвідношення	отриманого результату і всіма витратами праці і використаних коштів на його виробництво	
9	Макконел К. Р. Економікс: Принципи, проблеми, політика. В 2 т. / К. Р. Макконел, С. А. Брю. – М. : Республіка, 1992. – Т.1. – 399 с. [17]	характеристика	зв'язку між кількістю одиниць ресурсів, які використані у процесі виробництва, та отриманого в результаті продукту	
10	Зигерт В., Ланг Л., – Керувати без конфліктів: / Наук. ред. й авт. А.Л. Журавлев. – М.: Економіка, 1990. – 335 с [11]	якісне управління	усіма можливим процесами	з метою отримання кінцевого результату з ознаками економічності та раціональності

Джерело: складено автором

Із 10 визначень з Таблиці 1.7 в чотирьох визначеннях наявні всі три необхідні елементи структури поняття. Інші – містять лише суть та зміст та не містять результат.

Найбільш повторюваною суттю серед даних 10 визначень є: «результат», що зустрічається три рази, «співвідношення» і «характеристика» - два рази, всі інші варіанти – лише один раз.

Що стосується спільного, то практично у всіх визначеннях спостерігається намагання пов'язати зміст економічної ефективності із виробництвом та отриманим внаслідок цього результатом.

Таблиця 1.8

Класифікація існуючих підходів до визначення поняття “Економічна ефективність”

№	Автор, рік	Суть явища						Наявність змісту	Наявність результату
		результат	показник	характеристика	ситуація	співвідношення	управління		
1	Базилевич В. Д., 2007	+						+	
2	Качала В. В., 2007		+					+	+
3	Сизоненко В. О., 2007			+				+	
4	Маслак О. І., 2011	+						+	+
5	Кирильчук С. П., 2013	+						+	
6	Старостіна А. О., 2009				+			+	+
7	Тарасевич В. М., 2012					+		+	
8	Караман М. М., 2002					+		+	
9	Макконел К. Р., 1992			+				+	
10	Зигерт В., Ланг Л., 1990						+	+	+

Джерело: складено автором

Таблиця 1.9

Оцінка існуючих підходів до визначення поняття “Економічна ефективність”

(1 – найнижчий бал, 5 – найвищий бал)

№	Автор, рік	Оцінка (бали)				
		Наявність компонентів	Поширеність визначення	Теоретична обґрунтованість	Практична доступність	Сумарна оцінка
1	Базилевич В. Д., 2007	3	4	3	5	15
2	Качала В. В., 2007	5	4	4	4	17
3	Сизоненко В. О., 2007	3	4	5	5	17
4	Маслак О. І., 2011	5	5	3	4	17
5	Кирильчук С. П., 2013	3	4	5	5	17
6	Старостіна А. О., 2009	5	3	5	5	18
7	Тарасевич В. М., 2012	5	4	4	4	17
8	Караман М. М., 2002	3	4	3	4	14
9	Макконел К. Р., 1992	3	4	4	4	15
10	Зигерт В., Ланг Л., 1990	5	2	5	5	17

Джерело: складено автором

Найбільше балів набрало визначення Старостіної А. О. внаслідок наявності всіх компонентів, практичній доступності та обґрунтуванню, однак дане визначення не є поширеним серед інших науковців.

Використання єдиної методології та дотримання міжнародних стандартів гарантує, що послуги, надані в хабі, будуть узгоджені з глобальними нормами. Це підвищує довіру клієнтів з різних країн та спрощує процес аудиту для міжнародних компаній, які працюють у різних юрисдикціях. Хаб використовує переваги глобальної мережі, включаючи доступ до міжнародних баз даних та досвід роботи в різних юрисдикціях, що дозволяє ефективно вирішувати питання, специфічні для кожної країни.

Таблиця 1.10

Структура поняття “Економічна ефективність”

Категорія	Суть явища	Зміст явища	Результат явища
Економічна ефективність	характеристика	Результативності виробництва та (або) надання послуг	внаслідок чого, отримується максимальна кількість прибутку, при наявній кількості ресурсів

Джерело: складено автором

Глобальні клієнти, які працюють у багатьох країнах, можуть отримувати уніфіковані аудиторські послуги, що відповідають їхнім глобальним вимогам. Це спрощує управління аудиторським процесом та знижує витрати, пов'язані з координацією аудиту в різних країнах.

Серед основних переваг створення таких хабів, можна навести наступні:

- ефективність ресурсів: хаби дозволяють оптимізувати використання людських та технічних ресурсів, зосереджуючи експертизу та спеціалізовані інструменти в одному місці,
- стандартизація процесів: єдина методологія приводить до більшої уніфікованості в аудиторській практиці, що сприяє зростанню довіри клієнтів та інвесторів,

- доступ до глобального ринку: хаби відкривають можливості для надання послуг клієнтам з різних країн, розширюючи ринкову присутність та збільшуючи потенційну клієнтську базу,

- інновації та технологічний розвиток: централізація сприяє впровадженню новітніх технологій та інноваційних підходів, які можуть бути занадто дорогими або складними для окремих фірм.

Однак така концепція створення міжнародного хабу має й певні недоліки для міжнародної системи надання аудиторських послуг:

- ризик централізації: зосередження великої кількості операцій в одному місці може створити ризики, пов'язані з перебоями в роботі, такими як технічні збої або природні катастрофи,

- втрата локального контексту: хаби можуть бути менш чутливими до специфіки локальних ринків, що може призвести до недостатнього розуміння унікальних потреб клієнтів.

- залежність від хабу: клієнти та місцеві аудиторські фірми можуть стати занадто залежними від хабу, що може обмежити їхню гнучкість та спроможність адаптуватися до змін.

Однак, якщо аналізувати створення хабу аудиторських послуг в Україні, то варто виокремити декілька специфічних переваг та недоліків саме для країни.

Переваги створення хабів аудиторських послуг в Україні:

- економічне зростання: хаби можуть стимулювати економічне зростання, створюючи нові робочі місця та залучаючи іноземний капітал.

Недоліки створення хабів аудиторських послуг в Україні:

- політична та економічна нестабільність: нестабільність в країні може негативно вплинути на репутацію та довіру до хабів, що ускладнює міжнародну співпрацю.

Також, варто зазначити, що творення хабу аудиторських послуг вимагає комплексного підходу, який включає стратегічне планування, інвестиції в технології, розвиток людських ресурсів та створення міцної організаційної структури (табл. 1.11.).

Таблиця 1.11

Основні підходи до створення хабів аудиторських послуг

Категорія	Заходи
Стратегічне планування	Визначення цільового ринку та потреб клієнтів. Аналіз конкурентного середовища та Визначення унікальної торгової пропозиції. Розробка довгострокової стратегії з урахуванням глобальних тенденцій у сфері аудиту.
Інвестиції в технології	Впровадження автоматизованих систем для підвищення ефективності аудиторських процесів. Використання аналітики великих даних та штучного інтелекту для поліпшення якості аудиту. Забезпечення високого рівня кібербезпеки для захисту конфіденційної інформації клієнтів.
Розвиток людських ресурсів	Програми навчання та сертифікації для підвищення кваліфікації аудиторів. Створення культури неперервного професійного розвитку та обміну знаннями. Залучення міжнародних експертів для обміну досвідом та найкращими практиками.
Організаційна структура	Встановлення чіткої ієрархії та відповідальностей всередині хабу. Розробка ефективних внутрішніх процедур та контрольних механізмів. Створення гнучких команд, здатних швидко адаптуватися до змін у вимогах клієнтів.
Міжнародне партнерство та співпраця	Укладання партнерських угод з міжнародними аудиторськими мережами. Співпраця з місцевими регуляторами та професійними асоціаціями для забезпечення відповідності міжнародним стандартам. Участь у міжнародних конференціях та форумах для обміну знаннями та досвідом.
Маркетинг та брендинг	Розробка ефективної маркетингової стратегії для просування хабу на міжнародному рівні. Використання цифрового маркетингу та соціальних медіа для залучення нових клієнтів. Створення сильного бренду, який асоціюється з якістю та надійністю.
Відповідність регулятивним вимогам	Постійне відстеження та адаптація до змін у законодавстві та стандартах аудиту. Забезпечення відповідності міжнародним нормам та етичним кодексам.

Джерело: складено автором самостійно

Застосування цих підходів допоможе створити міцну основу для успішного хабу аудиторських послуг, який зможе конкурувати на міжнародному рівні та надавати високоякісні послуги клієнтам з різних країн.

Отже, створення хабів аудиторських послуг як на глобальному рівні, так і в Україні, має свої переваги та недоліки, які варто ретельно зважити перед прийняттям рішення про інвестування в такі ініціативи.

Створення хабів аудиторських послуг може бути потужним кроком на шляху до глобалізації та підвищення стандартів аудиту, але вимагає ретельного планування, аналізу ринкових умов та стратегічного управління ризиками. Україні важливо враховувати свої унікальні можливості та виклики, щоб забезпечити успішну інтеграцію в міжнародну систему аудиторських послуг.

Висновки до розділу 1

Аудиторські послуги відіграють незамінну роль у фінансовій екосистемі, забезпечуючи незалежну та об'єктивну оцінку фінансової звітності організацій. Це не тільки сприяє точності та прозорості фінансової інформації, але й відновлює та підтримує довіру інвесторів, регуляторів та громадськості до фінансових ринків. Систематичність та професіоналізм аудиторських процесів, що відповідають GAAP та IFRS, забезпечують необхідну впевненість у відсутності суттєвих викривлень у фінансових звітах.

У розділі було проаналізовано історичний розвиток аудиторських послуг та визначено, що аудит пройшов значний шлях розвитку, від перших бухгалтерських контролів до сучасних міжнародних стандартів аудиту. Внесок англійців та американців у формування аудиторських практик та стандартів мав вирішальне значення для розвитку професії. Сучасний аудит включає в себе не тільки традиційну перевірку фінансових звітів, але й оцінку внутрішніх контрольних механізмів, ризик-менеджменту та навіть сталого розвитку компаній.

Технологічні інновації, такі як аналітика великих даних, штучний інтелект, блокчейн та автоматизація, трансформують аудиторську діяльність, роблячи її більш ефективною та точною. Це дозволяє аудиторам не лише виявляти

потенційні ризики та помилки, але й пропонувати клієнтам стратегії оптимізації бізнес-процесів.

На міжнародному рівні аудиторські послуги вимагають від фахівців адаптації до різних правових та культурних умов, а також постійного оновлення знань згідно з міжнародними стандартами. Гармонізація аудиторських стандартів та підходів є ключовою для забезпечення якості та порівнянності аудиторських послуг на глобальному рівні.

З огляду на виклики, пов'язані з корупцією та фінансовими скандалами, аудиторська професія постійно вдосконалюється, включаючи посилення етичних норм та забезпечення незалежності аудиторів. Ініціативи, такі як Акт Сарбейнса-Окслі в США, підкреслюють необхідність суворого регулювання аудиторської діяльності для запобігання конфлікту інтересів та забезпечення високих стандартів аудиту.

У підсумку, аудиторські послуги є фундаментальним елементом фінансової системи, що сприяє стабільності та довірі на ринках, та продовжують розвиватися для відповідності змінам у глобальному бізнес-середовищі.

Аналіз динаміки розвитку ринку показав, що аудиторський ринок країн ЄС продовжує свій розвиток, прямуючи до покращення якості, збільшення прозорості та застосування інноваційних підходів, що сприяє стабільності та надійності фінансових ринків у цьому регіоні.

Завдяки детальному аналізу значення кожного слова, що є складовим словосполучення «міжнародного хабу аудиторських послуг» на основі порівнянь визначень різних вчених та/або організацій автором було створено власне визначення поняття а також пояснено кожен складову створеного визначення.

Аналіз підходів до організації хабів показав, що з одного боку, хаби аудиторських послуг можуть значно підвищити ефективність, стандартизацію та якість аудиторських послуг, надаючи компаніям доступ до глобальних ресурсів, передових технологій та спеціалізованої експертизи. Вони відкривають двері для

міжнародної співпраці та розширення ринку, що може бути особливо вигідним для України з точки зору залучення іноземних інвестицій та підвищення міжнародного іміджу.

З іншого боку, існують ризики, пов'язані з централізацією та втратою локального контексту, які можуть призвести до зниження гнучкості та адаптивності до унікальних потреб клієнтів. Для України, крім того, існують виклики, пов'язані з політичною та економічною нестабільністю, які можуть вплинути на довіру до хабів та їхню здатність конкурувати на міжнародному рівні.

РОЗДІЛ 2. ДОСЛІДЖЕННЯ ЄВРОПЕЙСЬКОГО РИНКУ АУДИТОРСЬКИХ ПОСЛУГ

2.1. Тенденції розвитку аудиторських послуг на ринку Європи

Ефективність проникнення на міжнародні ринки в сфері аудиторських послуг є критичною не тільки для самої галузі, але й для тих, хто користується цими послугами. Забезпечення високої якості та стандартів у роботі аудиторів є ключовим для підтримки довіри з боку суспільства до фінансових звітів підприємств. В умовах глобалізованої економіки, професійні стандарти в аудиті вимагають безперервного удосконалення та гнучкості для адаптації до змін, що відбуваються в міжнародному контексті.

У контексті глобалізації ринків та світової економіки, а також з огляду на зростаючу недовіру до фінансових ринків з боку інвесторів та широкої громадськості, викликану фінансовими кризами та економічною нестабільністю в США та деяких країнах ЄС, стає все більш актуальним дослідження різних світових підходів до аудиту та пошук уніфікованих вимог для створення аудиторських інститутів на світовому рівні, щоб забезпечити ширші гарантії для інвесторів та міжнародної спільноти.

На національному рівні країни самостійно формують вимоги до аудиторської професії, встановлюють правила її регулювання та створюють моделі незалежного суспільного нагляду за професійною діяльністю з метою забезпечення гарантій для інвесторів та суспільства в цілому. При цьому враховуються міжнародні стандарти аудиту, регіональні регуляції (наприклад, встановлені ЄС та іншими інтеграційними об'єднаннями), національне та міжнародне законодавство у сфері фінансових послуг та ринків капіталу, а також враховуються наслідки фінансових криз, які посилюють недовіру до інституцій на ринках капіталу.

Регламентация аудиторської діяльності на регіональному рівні відбувається через структури, що перевищують національні межі, такі як міжнародні установи, альянси та інтеграційні групи. Одним з найвідоміших прикладів є впровадження Європейським Союзом директив та положень, які стають обов'язковими для всіх 27 держав-членів ЄС. У кожній країні Європи відбувається еволюція аудиторських методик та процедур у відповідності до глобальних стандартів. Так, у Німеччині особлива увага приділяється прозорості та ефективності наглядових процедур, що сприяє зміцненню довіри до фінансових звітів компаній. У Франції фокус робиться на інтеграції сучасних технологій, включаючи штучний інтелект, для оптимізації аудиторських дій та підвищення їх ефективності. Тим часом, у Великобританії основна увага приділяється забезпеченню незалежності аудиторів та дотриманню професійних етичних стандартів, що є запорукою об'єктивності їхньої роботи та високого рівня довіри з боку зацікавлених сторін.

Однак, критично важливим є не тільки поліпшення внутрішніх методів роботи, а й взаємодія з глобальними установами, такими як Міжнародна рада зі стандартів фінансової звітності (IASB) та Міжнародна організація зі стандартів аудиту та атестації (IAASB), щоб забезпечити узгодженість національних стандартів з міжнародними вимогами та методами.

Щоб отримати більш детальне розуміння європейського ринку, автором було розглянуто підходи, що застосовуються в окремих країнах (Додаток 2).

Після аналізу всіх 27 країн-членів ЄС автором роботи було згруповано країни ЄС за особливостями ринку аудиторських послуг, та розглянуто ключові аспекти регулювання, такі як вимоги до освіти, професійної підготовки, ротації аудиторів, незалежності та страхування професійної відповідальності, які можуть відрізнитись.

Нижче наведено об'єднану таблицю, яка включає інформацію про країни Європейського Союзу з високими вимогами до освіти і підготовки аудиторів,

обов'язковою ротацією аудиторських фірм, суворими вимогами до незалежності аудиторів, та обов'язковим страхуванням професійної відповідальності (табл. 2.1.).

Таблиця 2.1

Аналіз регулятивного середовища аудиторських послуг у країнах ЄС

Країна	Високі вимоги до освіти і підготовки аудиторів	Період ротації	Суворі вимоги до незалежності аудиторів	Обов'язкове страхування професійної відповідальності
Австрія	Так			
Бельгія		Кожні 6 років		Обов'язкове
Болгарія		Кожні 7 років	Суворі	
Хорватія				
Кіпр		Кожні 7 років		Обов'язкове
Чехія	Так			
Данія		Кожні 8 років		
Естонія			Суворі	
Фінляндія	Так			Обов'язкове
Франція				Обов'язкове
Німеччина	Так			
Греція		Кожні 7 років	Суворі	
Угорщина				
Ірландія				
Італія		Кожні 9 років	Суворі	
Латвія	Так			
Литва	Так			Обов'язкове
Люксембург	Так			Обов'язкове
Мальта		Кожні 7 років		
Нідерланди		Кожні 8 років		
Польща		Кожні 5 років	Суворі	
Португалія				
Румунія			Суворі	
Словаччина	Так		Суворі	
Словенія	Так		Суворі	
Іспанія			Суворі	
Швеція	Так		Суворі	Обов'язкове

Джерело: складено автором на основі [30-44]

Представлена таблиця надає огляд регулятивних рамок, які стосуються аудиторських послуг у країнах Європейського Союзу. Результати аналізу вказують на різноманітність підходів до регулювання аудиторської діяльності у

різних країнах, включаючи вимоги до освіти та підготовки аудиторів, періоди ротації аудиторських фірм, вимоги до незалежності та обов'язкове страхування професійної відповідальності.

Аналіз таких регулятивних аспектів є важливим для розуміння структури та функціонування ринку аудиторських послуг у ЄС, а також для визначення потенційних викликів та можливостей для аудиторських фірм. Наявність різних підходів до регулювання може впливати на конкурентоспроможність аудиторських компаній, які надають свої послуги на міжнародному ринку, що в свою чергу відображається в розвинутості ринку аудиторських послуг в країнах ЄС (табл. 2.2.).

Таблиця 2.2

Розвиненість та перспективи ринку аудиторських послуг в країнах ЄС

Країна	Розвиненість ринку аудиторських послуг	Перспективи розвитку
1	2	3
Австрія	Висока	Високий потенціал для подальшого розвитку завдяки цифровізації та підвищенню якості аудиторських послуг.
Бельгія	Висока	Очікується зростання завдяки регуляторним реформам і підвищенню прозорості ринку.
Болгарія	Середня	Необхідність у покращенні стандартів та підвищенні кваліфікації аудиторів для підвищення конкурентоспроможності.
Хорватія	Середня	Потенціал зростання завдяки інтеграції до європейських ринків і покращенню регуляторних стандартів.
Кіпр	Середня	Очікується зростання завдяки міжнародним інвестиціям і посиленню фінансового нагляду.
Чехія	Висока	Сильний потенціал зростання завдяки інноваціям у сфері аудиту та цифрових технологій.
Данія	Висока	Сталий розвиток завдяки високим стандартам якості та технологічним інноваціям.
Естонія	Середня	Великі перспективи зростання завдяки впровадженню цифрових технологій і модернізації законодавства.
Фінляндія	Висока	Продовження зростання завдяки інноваціям і високим стандартам якості аудиторських послуг.
Франція	Висока	Сильні перспективи завдяки реформам і підвищенню прозорості та незалежності аудиторів.

Продовження табл.2.2.		
1	2	3
Німеччина	Висока	Продовження зростання завдяки суворим стандартам і технологічним інноваціям.
Греція	Середня	Перспективи зростання завдяки реформам у сфері фінансового регулювання та підвищенню якості аудиторських послуг.
Угорщина	Середня	Необхідність покращення стандартів та впровадження нових технологій для підвищення якості аудиторських послуг.
Ірландія	Висока	Сильний потенціал зростання завдяки міжнародним інвестиціям і високим стандартам якості.
Італія	Висока	Продовження зростання завдяки реформам і підвищенню прозорості ринку.
Латвія	Середня	Великі перспективи зростання завдяки впровадженню цифрових технологій і модернізації законодавства.
Литва	Середня	Перспективи зростання завдяки підвищенню стандартів якості та впровадженню нових технологій.
Люксембург	Висока	Продовження зростання завдяки міжнародному фінансовому сектору і високим стандартам якості.
Мальта	Середня	Перспективи зростання завдяки міжнародним інвестиціям і посиленню регуляторних стандартів.
Нідерланди	Висока	Сталий розвиток завдяки високим стандартам якості та інноваціям у сфері аудиту.
Польща	Середня	Великі перспективи зростання завдяки реформам і підвищенню прозорості та якості аудиторських послуг.
Португалія	Середня	Потенціал зростання завдяки інтеграції до європейських ринків і модернізації законодавства.
Румунія	Середня	Перспективи зростання завдяки підвищенню стандартів якості та впровадженню нових технологій.
Словаччина	Середня	Потенціал зростання завдяки реформам і підвищенню якості аудиторських послуг.
Словенія	Середня	Перспективи зростання завдяки модернізації законодавства і впровадженню цифрових технологій.
Іспанія	Висока	Продовження зростання завдяки реформам і підвищенню прозорості ринку.
Швеція	Висока	Сталий розвиток завдяки високим стандартам якості та інноваціям у сфері аудиту.

Джерело: складено автором на основі [30-44]

У Європейському Союзі рівень розвитку сфери аудиторських послуг коливається між помірним та високим. Високий рівень розвитку характерний для держав, де встановлені строгі критерії щодо освіти та професійного навчання аудиторів, що позитивно впливає на стабільність ринку та впровадження нововведень. Держави, такі як Німеччина, Франція, Нідерланди, Швеція та

Фінляндія, відзначаються високими стандартами якості та продовжують розвиватися завдяки реформам та використанню новітніх технологій.

Щодо перспектив розвитку аудиторського ринку, вони виглядають оптимістично для більшості країн ЄС, з акцентом на збільшення прозорості, інтеграцію цифрових технологій та оновлення законодавчої бази. Країни з середнім рівнем розвитку, як-от Болгарія, Хорватія, Угорщина, Латвія та Литва, мають значний потенціал для прогресу, що можливий через підвищення стандартів та кваліфікації аудиторів.

В цілому, аудиторський ринок країн ЄС продовжує свій розвиток, прямуючи до покращення якості, збільшення прозорості та застосування інноваційних підходів, що сприяє стабільності та надійності фінансових ринків у цьому регіоні.

Крім того, тенденцію до зростання ринку аудиторських послуг в країнах ЄС може проілюструвати графік експорту й імпорту аудиторських та бухгалтерських послуг в країнах ЄС (рис. 2.1.)

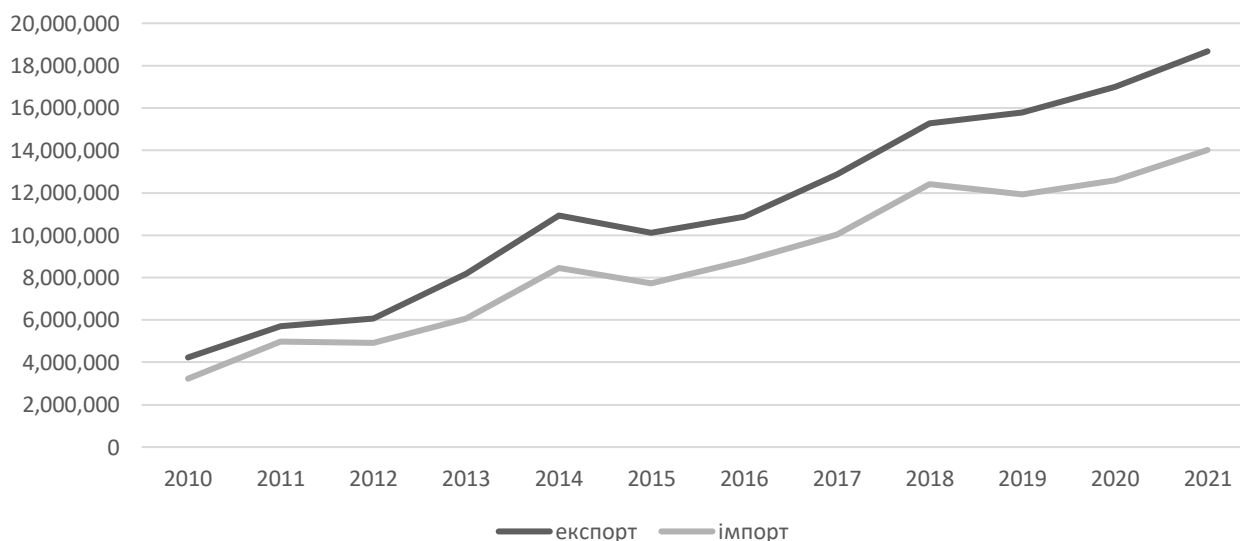

Рис. 2.1. Обсяг експорту й імпорту аудиторських та бухгалтерських послуг загалом по країнах ЄС, тисячі дол

Джерело: побудовано автором за даними [80]

Загалом, аудиторський ринок в країнах ЄС за останні 10 років переживав інтенсивний розвиток і трансформацію, пристосовуючись до нових викликів та можливостей, що виникають у сучасному бізнес-середовищі.

Найбільшим експортером серед країн ЄС в 2010 році був Люксембург, з часткою 19% від експорту всіх країн ЄС. Люксембург славиться своїм розгалуженим фінансовим сектором, що охоплює банківську діяльність, управління активами, а також різноманітні фінансові сервіси. Ця держава займає провідні позиції серед світових та європейських фінансових хабів. Аудиторські послуги відіграють ключову роль у фінансовій інфраструктурі, забезпечуючи надійність фінансової звітності для заспокоєння інтересів клієнтів, інвесторів та наглядових органів. Зі зростанням фінансового сектора Люксембургу збільшується також і потреба в аудиторських перевірках.

Аудиторські фірми Люксембургу користуються визнанням завдяки своїй бездоганній репутації та високому стандарту професійності, що залучає клієнтів з різних куточків планети. Велика кількість міжнародних корпорацій та інвестиційних фондів вибирають співпрацю з люксембурзькими аудиторськими компаніями для дотримання регуляторних стандартів та вимог міжнародного обліку. Додатково, лояльна регуляторна політика, конкурентоспроможні податкові умови та стабільність економіки Люксембургу створюють оптимальні умови для розвитку аудиторських організацій та притягують іноземні компанії, що прагнуть отримати аудиторські послуги найвищої якості.

У 2021 році Польща здобула позицію провідного експортера аудиторських послуг серед держав-членів Європейського Союзу. Лідером серед експортерів аудиторських послуг Польща є з 2018 року, лишаючи Нідерланди на другому місці. Цей значний успіх можна пояснити декількома стратегічними кроками та умовами, які сприяли зміцненню польського аудиторського сектору на міжнародній арені.

По-перше, польська економіка продемонструвала високу стійкість та динаміку розвитку, що стало фундаментом для розширення професійних послуг, включаючи аудит. Польські аудиторські фірми активно інвестували у розвиток своїх міжнародних відділень, підвищення кваліфікації персоналу та впровадження новітніх технологій у свою практику.

По-друге, Польща ефективно використовувала переваги свого стратегічного розташування в Центральній Європі, що дозволило створити міцні партнерські зв'язки з іншими країнами регіону. Це, у свою чергу, сприяло збільшенню експорту аудиторських послуг, оскільки польські компанії змогли надавати послуги клієнтам, які шукали надійних партнерів у Європі.

По-третє, репутація Польщі як країни з високим рівнем професіоналізму та якості в сфері аудиту зросла завдяки строгому дотриманню міжнародних стандартів та регулятивних вимог. Польські аудиторські фірми набули довіри на світовому ринку, що забезпечило їм конкурентну перевагу. У той час, як вартість робочої сили в Польщі значно нижча, ніж в інших країнах ЄС.

Крім того, Польща активно працювала над покращенням бізнес-клімату, зокрема через оптимізацію податкової системи та спрощення бюрократичних процедур, що зробило країну привабливішою для іноземних інвестицій у сферу аудиторських послуг.

Однак очевидно, що при виході на ринок іноземної країни з аудиторськими послугами більш важливо аналізувати обсяг імпорту послуг цією країною з кількох важливих причин:

- обсяг імпорту аудиторських послуг відображає рівень попиту на такі послуги з-за кордону. Високий рівень імпорту свідчить про те, що в країні існує значний попит на аудиторські послуги, який не задовольняється місцевими фірмами. Це може створювати сприятливі умови для виходу на ринок іноземних аудиторських компаній;

- аналіз імпорту допомагає зрозуміти, наскільки насичений місцевий ринок аудиторських послуг. Якщо країна активно імпортує аудиторські послуги, це може свідчити про недостатню кількість або якість місцевих аудиторських фірм, що створює можливості для іноземних компаній зайняти свою нішу;
- знання обсягу імпорту аудиторських послуг дозволяє оцінити рівень конкуренції на ринку. Якщо країна активно імпортує послуги, це означає, що іноземні аудиторські фірми вже присутні на ринку, і новим гравцям потрібно буде враховувати це при плануванні своєї стратегії виходу на ринок;
- високий рівень імпорту аудиторських послуг може також свідчити про те, що країна відкрита до міжнародних стандартів та практик аудиту. Це може спростити процес входження на ринок для іноземних аудиторських фірм, які вже працюють за міжнародними стандартами;
- країни, які імпортують значні обсяги аудиторських послуг, часто мають розвинуту фінансову систему і стабільну економіку. Це створює сприятливі умови для ведення бізнесу та забезпечує потенціал для довгострокового розвитку аудиторських послуг.

Отже, аналіз обсягу імпорту аудиторських послуг є досить важливим елементом при виході на новий ринок, оскільки він допомагає оцінити попит, рівень конкуренції, насиченість ринку та інші важливі фактори, що впливають на успіх діяльності іноземної аудиторської компанії в новій країні. Нижче наведено таблицю з обсягом імпорту аудиторських послуг країнами ЄС, для десяти країн, що найбільше імпортують аудиторські послуги в ЄС протягом останніх семи років (табл. 2.3.).

Таким чином, усі десять країн демонструють тенденцію до зростання імпорту аудиторських та бухгалтерських послуг протягом аналізованого періоду. Це свідчить про підвищення попиту на ці послуги з-за кордону, ймовірно через зростання економіки та складність фінансових операцій.

Таблиця 2.3

Обсяг імпорту аудиторських та бухгалтерських послуг країнами ЄС, тис. дол

Країна	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Нідерланди	1,610,236	2,116,620	2,282,295	2,678,759	2,967,839	3,824,758	4,303,046
Франція	1,174,974	1,150,072	1,103,699	2,501,262	1,476,587	1,553,387	1,683,039
Італія	730,503	806,711	1,061,561	1,095,217	1,216,869	1,120,609	1,392,677
Німеччина	877,625	1,072,589	1,583,813	1,483,279	1,429,569	1,364,924	1,330,583
Бельгія	849,887	916,516	1,114,995	1,177,412	1,221,347	1,181,031	1,250,157
Данія	271,390	306,580	385,173	577,053	562,299	609,699	731,621
Швеція	429,149	412,841	496,584	530,704	580,151	480,736	609,744
Фінляндія	169,755	364,171	245,141	453,487	451,148	412,333	475,462
Люксембург	371,687	355,316	388,610	410,972	396,294	438,603	462,451
Польща	237,204	271,899	282,273	330,257	392,780	423,366	440,690

Джерело: складено автором на основі [80]

Нідерланди є беззаперечним лідером з імпорту аудиторських послуг, показуючи стабільне і значне зростання кожного року. Постійне і суттєве зростання обсягів імпорту з 1,610,236 тисяч доларів у 2015 році до 4,303,046 тисяч доларів у 2021 році. Це може свідчити про високу інтеграцію Нідерландів у глобальні ринки та потребу в міжнародних аудиторських стандартах.

Збільшення обсягів імпорту аудиторських послуг відображає економічний розвиток та глобальну інтеграцію ринків цих країн. Зростаючі обсяги імпорту аудиторських послуг у цих країнах створюють сприятливі можливості для іноземних аудиторських фірм, які можуть запропонувати свої послуги на цих ринках.

Зростання іноземних інвестицій в Україну протягом 2016-2021 років, а також вимоги до прозорості та корпоративного управління сприяло попити на високоякісні аудиторські послуги з-за кордону. Це особливо актуально для компаній, які готуються до виходу на міжнародні фондові ринки або мають значних іноземних інвесторів, однак вартість таких послуг була досить значною, для українських споживачів, що впливало на зменшення обсягів імпорту.

Українські аудиторські фірми також надають послуги іноземним клієнтам, особливо в контексті транснаціональних корпорацій, що мають свої філії або

дочірні компанії в Україні. Це включає аудиторські перевірки, консалтинг у сфері фінансової звітності, податковий аудит та інші послуги.

Українські аудиторські фірми, особливо ті, що сертифіковані за міжнародними стандартами, можуть конкурувати на міжнародному ринку, надаючи послуги за нижчими цінами порівняно з західними фірмами. Це створює можливості для експорту послуг до країн ЄС та інших регіонів. У рамках Угоди про асоціацію між Україною та ЄС відбувається гармонізація регуляторних стандартів, включаючи стандарти аудиту. Це сприяє зростанню взаємного визнання аудиторських послуг та полегшує вихід українських аудиторських фірм на європейські ринки.

Крім того, єдиною категорією, яка продемонструвала зростання у 2022 році, є послуги, пов'язані з фінансовою діяльністю (+76,7%) [25].

Українські аудиторські фірми, особливо ті, що сертифіковані за міжнародними стандартами, можуть конкурувати на міжнародному ринку, надаючи послуги за нижчими цінами порівняно з західними фірмами. Це створює можливості для експорту послуг до країн ЄС та інших регіонів. Присутність міжнародних аудиторських фірм, таких як Deloitte, PwC, EY та KPMG, сприяє підвищенню якості аудиторських послуг і їх відповідності міжнародним стандартам. Це також підвищує довіру до українського ринку серед міжнародних інвесторів.

Ринок аудиторських послуг в Україні значною мірою контролюється великими міжнародними аудиторськими фірмами. Вони обслуговують великі корпорації, фінансові установи та державні підприємства. Місцеві аудиторські фірми займають значно меншу нішу, обслуговуючи малий та середній бізнес, а також організації, які не можуть собі дозволити послуги міжнародних гравців. Деякі з них мають високий рівень професіоналізму та спеціалізуються на певних секторах економіки.

Результати проведеного аналізу практичних аспектів аудиту в Україні дають підставу стверджувати, що підвищенню якості аудиторської діяльності сприятиме система цілісних та комплексних заходів.

Аналізуючи стан ринку аудиторських послуг в Україні доцільно провести аналіз основних показників його діяльності протягом певного періоду часу щоб прослідувати тенденції розвитку чи занепаду. Розпочинаючи з 2023 року відповідальними за перелік та РАП в Україні є ОСН за аудиторську діяльність. На їх офіційному веб-сайті станом на 18 вересня ринок аудиторських послуг року в Україні налічується 2708 аудиторів, які мають право провадити аудиторська діяльність, а загальна кількість суб'єктів аудиторської діяльності - 826. Динаміка ринку аудиторських послуг протягом останніх кількох років має низхідний характер.

В табл. 2.4 подані основні показники ринку аудиторських послуг протягом 2010-2023 років в розрізі кількості суб'єктів аудиторської діяльності та кількості атестованих аудиторів. Аналізуючи дані таблиці 2.4 варто відмітити що кількість суб'єктів аудиторської діяльності у порівнянні з 2010 роком зменшилася втричі. Відтак у 2010 році їх кількість становила 2288 організацій, а в вересні 2023 року - 826. Найбільш різкий спад кількості суб'єктів аудиторської діяльності відбувався протягом 2014-2016 років. У 2014 р. зменшилась на 44,41%, а в 2016 році – на 21,23 % (табл. 2.4.).

Іншим показником, що характеризує ринок аудиторських послуг є наявна кількість сертифікованих аудиторів. Аудитор – це є фізична особа, яка має підтверджену кваліфікаційну придатність, що дозволяє здійснювати аудиторську діяльність. Також вона повинна мати практичний досвід, бути включеною до Реєстру аудиторів й суб'єктів аудиторської діяльності.

Кількості атестованих аудиторів протягом 2010-2023 років свідчить, що значний спад кількості аудиторів відбувався до 2016 року, а саме в 2014 році їх кількість зменшилась на 8,71 % (на 266 осіб), а в 2016 ще на 5,06 % (141 особу).

Таблиця 2.4

Показники ринку аудиторських послуг протягом 2010 – 2023 років

Рік	Загальна кількість суб'єктів АД	Приріст кількості суб'єктів АД	Відносний показник динаміки кількості суб'єктів АД	Загальна кількість аудиторів	Приріст кількості аудиторів	Відносний показник динаміки кількості аудиторів
2010	2288			3053		
2014	1272	-1016	-44	2787	-266	-8
2016	1002	-270	-21	2646	-141	-5
2018	889	-113	-11	2725	79	-3
2020	900	11	1	2720	-5	-0.2
2023	826	-74	-8	2708	-12	-0.4

Джерело: складено автором на основі [42]

У період 2018-2023 років їх кількість залишається приблизно однаковою – близько 2700 осіб із незначним відхиленням. На показник кількості атестованих аудиторів значно вплинуло прийняття нового закону та ускладнення отримання атестату. Розширення та ускладнення вимог до аудиторів значно зменшує кількість появи на ринку аудиторських послуг нових осіб [42].

Серед досліджуваних аудиторських фірм у 2023 році обов'язковий аудит фінансової звітності мають проводити не всі. Їх кількість становить 206 суб'єктів, що від загальної кількості становить 25 % [42].

Аналіз ринку аудиторських послуг на території України виявив значну різницю між кількістю організацій, що здійснюють аудиторську діяльність, та ціною запропонованих ними послуг. Виявлено таку закономірність: із зменшенням числа аудиторських суб'єктів паралельно відбувається збільшення вартості їхніх послуг. Регіональний аспект має значний вплив, що спричинив найбільшу концентрацію аудиторських компаній у столиці та Київській області. В цілому, динаміку розвитку аудиторської сфери в Україні можна характеризувати як диверсифікацію послуг у цій галузі з тенденцією до збільшення як їх кількості, так і вартості.

Збільшення вимог до атестації аудиторів стає запорукою отримання кваліфікованих спеціалістів, здатних надавати якісні аудиторські послуги та збільшення довіри до їх професійного судження і діяльності загалом. Атестація аудиторів відбувається на основі розробленого алгоритму на законодавчому рівні.

Всі ці зміни на ринку аудиторських послуг України, роблять аудиторські компанії зареєстровані в Україні конкурентними на ринку Європи, особливо беручи до уваги конкурентну перевагу у вигляді нижчої ціни.

Аудиторські організації України, прагнучи до ефективності у своїй роботі, мають враховувати зарубіжні тренди, що домінують на ринку консалтингових послуг Європи, та імплементувати методики провідних гравців, адаптуючи їх до унікальних умов та вимог вітчизняного середовища:

- аудиторські фірми будуть впроваджувати економічно вигідні рішення, відходячи від високовартісної діагностики. Українським компаніям необхідно забезпечити, щоб їхні стратегії були узгоджені з операційними умовами, а їхні досягнення високо оцінювалися клієнтами;

- робота на відстані, яка вже стала нормою для аудиторів, продовжить своє існування у майбутньому. Водночас, віддалена взаємодія з клієнтами вимагатиме інноваційного підходу, тому віртуальні аудиторські компанії стануть значно поширенішими до 2030 року. Прогнозується, що набір персоналу залишиться актуальним і в 2025 році, оскільки ринок відновлюється після кризи. Більшість співбесід, стажувань та навчальних програм будуть проводитися в онлайн-форматі;

- раніше аудитори виступали як тимчасові консультанти: надавали експертизу, розробляли плани, впроваджували їх і відходили. Нині клієнти бажають більшої взаємодії та поділу ризиків змінних програм із консультантами. Для того, щоб стати справжнім довіреним радником, консультанти повинні

підтримувати зв'язок навіть поза проектами, розвиваючи довготривалі відносини, що дозволяють глибше розуміння для ефективної трансформації.

Для аудиторських фірм це означає вдосконалення власних бізнес-моделей, зменшення фокусу на швидкі зміни та зосередження на розвитку довгострокових партнерських відносин.

Тенденція до концентрації капіталу в аудиторській сфері, яка спостерігається в ЄС, відображена у формуванні міжнародних аудиторських мереж, відомих як "Велика четвірка", до складу яких входять такі компанії, як: KPMG, PriceWaterhouseCoopers, Deloitte, Ernst&Young. Також варто відзначити компанії, що не належать до "Великої четвірки", але мають значну частку ринку – BDO, Baker Tilly International, Grant Thornton, Kreston Global, Nexia, RSM, Crowe Global, PKF International Limited.

Розвиток міжнародного законодавства в аудиторській сфері, створення міжнародних та національних стандартів бухгалтерського обліку, кодексів етики, принципів, професійних асоціацій, національних та громадських органів нагляду, інспекційних органів і сертифікації аудиторів – всі ці елементи мають безпосередній вплив на полегшення дослідження європейського ринку для входження на нього українських компаній. Однак, враховуючи фактор наявності достатніх ресурсів європейськими компаніями та пріоритет репутаційного фактору при виборі аудиторських компаній варто основними конкурентами визначити компанії «Великої четвірки» тієї країни, на ринок якої ми збираємось заходити.

2.2. Аналіз бізнес-середовища європейського ринку аудиторських послуг

З метою аналізу та кращого розуміння ситуації на ринку країн ЄС, автором роботи було розглянуто наступний перелік факторів, які впливають на діяльність українських компаній, що надають аудиторські послуги. Враховуючи постійні

зміни в цій галузі, важливо розпізнати можливості для подальшого розвитку та ідентифікувати загрози, щоб збільшити ймовірність їх вирішення або, принаймні, мінімізувати їх вплив.

(1) Політико-правові фактори важливі для експортерів аудиторських послуг, які планують вийти на ринки країн ЄС. Вони включають законодавство, регуляторну діяльність уряду та вплив політичних і громадських організацій (табл. 2.5.).

Таблиця 2.5

Таблиця політико-правових факторів бізнес-середовища країн ЄС для представників аудиторських послуг з України

№	Назва фактору	Проблема (-)	Можливість (+)	Попит (+)	Пропозиція (+)
1.	Членство країн в ОЕСР				
	Дотримання країнами міжнародних стандартів в аудиті		+		+
2.	Членство в ЄС				
	Єдині загальні правила для проведення аудиту в країнах ЄС		+	+	
3.	Існування національних контролюючих органів у сфері аудиту				
	Необхідність сертифікації в національних органах	-			-

Джерело: складено автором

1. Дотримання країнами міжнародних стандартів аудиту

Організація економічного співробітництва та розвитку є міжнародною організацією, яка об'єднує 38 країн, які прагнуть до економічного розвитку та добробуту. ОЕСР є розробником міжнародних стандартів аудиту, які є визнаними світовими стандартами якості аудиторських послуг.

Країни ЄС є членами ОЕСР. Це означає, що вони зобов'язані дотримуватися міжнародних стандартів аудиту. Це створює сприятливі умови для українських аудиторських компаній, які хочуть експортувати свої послуги до цих країн. Україна, до речі, є членом ОЕСР з 2015 року [39].

Міжнародні стандарти аудиту (ISA) встановлюють вимоги до аудиторських компаній, аудиторів та аудиторських послуг. Вони охоплюють такі аспекти, як: незалежність аудитора; обсяг аудиторської перевірки; методи аудиту; звітування про результати аудиту.

Відповідність міжнародним стандартам аудиту є важливою для українських аудиторських компаній, які хочуть експортувати свої послуги до країн ЄС. Це допоможе їм завоювати довіру місцевих підприємств і організацій.

2. Єдині правила для аудиторських компаній в країнах ЄС.

Регламент Європейського Союзу 537/2014, який набув чинності 17 червня 2016 року, встановлює єдині правила для аудиторських компаній, які надають послуги в ЄС [77]. Цей регламент є важливим кроком на шляху до підвищення якості аудиторських послуг та захисту інтересів інвесторів та інших зацікавлених сторін.

Регламент поширюється на всі аудиторські компанії, які надають аудиторські послуги в ЄС. Це означає, що українські аудиторські компанії, які надають послуги в ЄС, також повинні дотримуватися вимог цього регламенту, зважаючи що ми розглядаємо послуги компанії «Ернст Енд Янг аудиторські послуги Україна», яка дотримується даного регламенту в процесі своєї діяльності, тому це сприятиме збільшенню попиту на послуги цієї компанії в ЄС. Регламент встановлює вимоги до аудиторських компаній, аудиторів та аудиторських послуг.

3. Існування національних контролюючих органів у сфері аудиту (додаток 2).

Більшість органів має подібні функції та повноваження, а саме:

- регулювання аудиторської діяльності у своїй країні;
- видача ліцензій аудиторським компаніям та аудиторам;
- контроль за дотриманням аудиторськими компаніями та аудиторами вимог законодавства та професійних стандартів.

Через існування даних органів існують деякі загрози для експортерів аудиторських послуг в ці країни. Контролюючі органи з аудиту мають жорсткі вступні вимоги для аудиторських компаній і аудиторів, які хочуть працювати у ЄС. Це може ускладнити для українських аудиторських компаній доступ до ринку.

Існування національних контролюючих органів у сфері аудиту в країнах ЄС може становити як загрозу, так і можливість для експортерів аудиторських послуг. Національні контролюючі органи можуть встановлювати строгі вимоги та стандарти для аудиторської діяльності. Це може ускладнити вхід на ринок і вимагати від експортерів дотримуватися додаткових обов'язкових процедур та стандартів. Але дані умови можуть створити й можливості (табл. 2.7.).

Таблиця 2.6

Підсумкова таблиця політико-правових факторів бізнес-середовища для представників аудиторських послуг

№	Назва фактору	Експертна бальна оцінка значущості фактору за шкалою від 1 до 10	Гіпотеза впливу на дію фактору	Попит (+)	Пропозиція (+)
Загрози					
3	Існування національних контролюючих органів у сфері аудиту				
	Країни ЄС	5	Діяльність відповідно до міжнародних стандартів	зменшується	
Можливості					
1.	Дотримання країнами міжнародних стандартів в аудиті				
	Країни ЄС	8	Повна відповідність діяльності міжнародним стандартам		збільшується
2.	Єдині загальні правила для проведення аудиту в країнах ЄС				
	Країни ЄС	8	Простота діяльності завдяки уніфікації роботи		збільшується

Джерело: складено автором

Таблиця 2.7

Можливості від існування національних контролюючих органів у сфері аудиту в країнах ЄС

Аспект	Опис
Забезпечення високого стандарту	Наявність національних контролюючих органів може сприяти забезпеченню високого стандарту якості аудиторських послуг. Це може позитивно вплинути на репутацію та довіру клієнтів.
Дотримання стандартів	За допомогою національних контролюючих органів можна вивчати та дотримуватися місцевих стандартів та нормативів. Це дозволяє адаптувати послуги до потреб місцевих клієнтів.
Захист від недобросовісних гравців	Контроль та регуляція можуть допомогти виявити та припинити недобросовісних гравців в галузі аудиту, що забезпечує чесну конкуренцію.
Загальний вплив	Існування національних контролюючих органів в сфері аудиту може бути як можливістю для покращення якості та довіри до послуг, так і загрозою в зв'язку з додатковими вимогами та конкуренцією. Експортери мають ретельно вивчити цей аспект та розробити стратегію, щоб використовувати можливості та мінімізувати загрози.

Джерело: складено автором

Крім того, дотримання країнами ЄС міжнародних стандартів в аудиті може створити можливості для українських експортерів аудиторських послуг. Ось деякі з них:

- Глобальна довіра: Міжнародні стандарти аудиту, такі як стандарти Міжнародної федерації облікових справ (IFAC) і Міжнародної аудиторської та облікової палати (IAASB), є визнаними і високо довіряються на світовому рівні [63, 64]. Дотримання цих стандартів допомагає збільшити довіру клієнтів та інших зацікавлених сторін.

- Глобальні можливості: Дотримання міжнародних стандартів може відкривати можливості для роботи з міжнародними клієнтами та компаніями, які дотримуються тих самих стандартів. Це може включати аудит міжнародних філій та дочірніх компаній.

- Доступ до міжнародних ринків: Для українських аудиторських компаній, що дотримуються міжнародних стандартів, відкриваються можливості для входу на міжнародні ринки та конкуренції з іноземними компаніями.

– Професійний розвиток: Дотримання міжнародних стандартів вимагає високого рівня професійної експертизи та навичок. Це може сприяти підвищенню якості та рівня ефективності аудиторських послуг, що пропонуються українськими компаніями.

– Підвищення репутації: Дотримання міжнародних стандартів може підвищити репутацію українських аудиторських фірм на світовому ринку та серед міжнародних клієнтів.

Загалом, дотримання міжнародних стандартів в аудиті може допомогти українським експортерам аудиторських послуг отримати конкурентні переваги та розширити свої можливості на міжнародному ринку.

(2). Економічні фактори.

Таблиця 2.8

Таблиця економічних факторів бізнес-середовища країн ЄС для представників аудиторських послуг з України

№	Назва фактору	Проблема (-)	Можливість (+)	Попит (+)	Пропозиція (+)
1.	Стабільність економіки				
	Економіка країн ЄС є однією з найстабільніших у Європі		+	+	
2.	Значний розмір ринків				
	447 мільйонів населення та ВВП у розмірі 17.2 трильйонів дол		+	+	
3.	Висока купівельна спроможність				
	Висока купівельна спроможність		+	+	
4	Рівень розвитку бізнесу				
	Розвинений рівень розвитку бізнесу		+	+	

Джерело: складено автором

1. Стабільність економіки є важливим фактором для експорту аудиторських послуг. Стабільна економіка сприяє зростанню бізнесу та попиту на аудиторські послуги.

Економіка країн ЄС є однією з найстабільніших у світі. Вона має низький рівень інфляції та безробіття. Це створює сприятливе середовище для бізнесу та попиту на аудиторські послуги.

2. Величина ринку є важливим фактором для експорту аудиторських послуг. Більший ринок означає більший потенційний обсяг продажів.

3. Купівельна спроможність є показником того, скільки товарів та послуг може придбати споживач за свої гроші. Вона залежить від таких факторів, як рівень доходів, ціни та податки. Купівельна спроможність у країн ЄС є високою. Середній дохід на душу населення становить 42 000 доларів США, що значно вище середнього світового рівня.

4. Рівень розвитку бізнесу. Європейський бізнес є розвиненим і конкурентоспроможним на світовому ринку. Компанії мають доступ до високоякісних ресурсів, таких як людський капітал, технології та інфраструктура. Країни ЄС також мають сильну правову систему та регуляторний режим, які сприяють розвитку бізнесу. Ці фактори сприяють значній кількості компаній, які можуть бути потенційними користувачами аудиторських послуг.

Якщо розглядати економічні фактори, спершу варто зазначити, про розвиток економіки в країнах ЄС.

1. Країни ЄС є розвинутою економікою з високим рівнем життя. Вони мають сильну правову систему та добре розвинену інфраструктуру. А бізнес є конкурентоспроможним на світовому ринку.

Ці фактори створюють сприятливі умови для бізнесу та попиту на аудиторські послуги. Аудиторські послуги необхідні компаніям для забезпечення прозорості та надійності фінансової звітності.

У ЄС зареєстровано близько 25,5 мільйонів компаній. З них близько 21,5 мільйона компаній є активно працюючими [40]. Ця кількість компаній є значною і створює потенційний ринок для аудиторських послуг. Аудиторські компанії

можуть запропонувати свої послуги широкому спектру компаній, від малих підприємств до великих міжнародних компаній.

У 2022 році ринок аудиторських послуг у Європі оцінювався в 74 мільярди євро. Очікується, що ринок аудиторських послуг у ЄС буде зростати на 2-3% щороку в найближчі роки.

2. Європа є однією з найбільших економік у світі. Це створює великий потенційний ринок для аудиторських послуг.

3. Європейські компанії мають більш високі купівельні можливості, ніж компанії в інших країнах. Це означає, що вони готові платити більше за високоякісні аудиторські послуги. Ці компанії є більш схильними до співпраці з міжнародними аудиторськими компаніями, які можуть запропонувати широкий спектр послуг та досвід роботи на глобальному ринку.

4. Європейський бізнес є розвиненим і конкурентоспроможним на світовому ринку. Компанії мають доступ до високоякісних ресурсів, таких як людський капітал, технології та інфраструктура. Європа також має сильну правову систему та регуляторний режим, які сприяють розвитку бізнесу. Ці фактори сприяють значній кількості компаній в Європі, які можуть бути потенційними користувачами аудиторських послуг.

Таблиця 2.9

Підсумкова таблиця економічних факторів бізнес-середовища країн ЄС для представників аудиторських послуг

№	Назва фактору	Експертна бальна оцінка значущості фактору за шкалою від 1 до 10	Гіпотеза впливу на дію фактору	Попит (+)	Пропозиція (+)
1	2	3	4	5	6
Загрози					
Можливості					
1	Стабільність економіки				
	Країни ЄС	6	Стабільна кількість компаній для споживання послуг	збільшується	

Продовження табл. 2.9.					
1	2	3	4	5	6
2	Значний розмір ринків				
	Країни ЄС	7	Велика кількість компаній – значна кількість аудиторських проектів	збільшується	
3	Висока купівельна спроможність				
	Країни ЄС	6	Європейські компанії мають більш високі купівельні можливості, ніж компанії в інших країнах.	збільшується	
4	Рівень розвитку бізнесу				
	Країни ЄС	8	Потреба в значній кількості аудиторських компаній	збільшується	

Джерело: складено автором

(3) Демографічні фактори. Демографічні фактори бізнес-середовища мають значний вплив на представників аудиторських послуг з України.

1. Частка працездатного населення

Країни ЄС з високорозвинутою економікою та численним населенням. У 2022 році в Європі проживало 447 мільйона осіб, з яких 302 мільйона були працездатними. Це створює значний потенційний ринок для аудиторських послуг.

Таблиця 2.10

Таблиця демографічних факторів бізнес-середовища країн ЄС для представників аудиторських послуг з України

№	Назва фактору	Проблема (-)	Можливість (+)	Попит (+)	Пропозиція (+)
1	Частка працездатного населення				
	Відносно незначна частка працездатного населення		+		+
2	Рівень освіти населення				
	Високий рівень освіти населення		+	+	
3	Зростаюча частка населення, що володіє англійською мовою				
	Високий рівень знання англ мови населенням		+	+	

Джерело: складено автором

2. Рівень освіти населення.

Високий рівень освіти населення створює значні можливості для експортерів аудиторських послуг з України. Це пов'язано з тим, що компанії в є більш вимогливими до якості аудиторських послуг.

Експортери аудиторських послуг з України можуть запропонувати компаніям високоякісні послуги, які відповідають їхнім високим стандартам. Експортери аудиторських послуг з України можуть розширити свою клієнтську базу, пропонуючи свої послуги компаніям у ЄС. Експортери аудиторських послуг з України можуть збільшити свої продажі, завойовуючи частку ринку у ЄС.

3. Знання англійської мови

Знання англійської мови населенням Європи створює значні можливості для експортерів аудиторських послуг з України. Це пов'язано з тим, що аудиторські послуги часто надаються англійською мовою, і компанії, які розуміють англійську мову, більш схильні до залучення аудиторських компаній, які можуть надавати послуги англійською мовою.

Таблиця 2.11

Підсумкова таблиця демографічних факторів бізнес-середовища країн ЄС для представників аудиторських послуг

№	Назва фактору	Експертна бальна оцінка значущості фактору за шкалою від 1 до 10	Гіпотеза впливу на дію фактору	Попит (+)	Пропозиція (+)
1	2	3	4	5	6
Можливості					
1	Частка працездатного населення				
	Країни ЄС	4	Менша кількість працездатного населення спонукає необхідність саме іноземних аудиторських компаній		збільшується

Продовження табл.2.11.					
1	2	3	4	5	6
2	Рівень освіти населення				
	Країни ЄС	4	Послуги з підготовки фінансової звітності відповідно до міжнародних стандартів	збільшується	
3	Знання англійської мови				
	Країни ЄС	6	Надання аудиторських послуг англійською мовою	збільшується	збільшується

Джерело: складено автором

1. Зменшення кількості працездатного населення в Європі може створити ряд переваг для українських експортерів аудиторських послуг, оскільки це може призвести до зростання попиту на іноземних спеціалістів, включаючи аудиторів. Якщо місцеві аудиторські фірми не можуть задовольнити попит через демографічні зміни, українські аудиторські компанії можуть використовувати цю можливість для розширення своєї діяльності в ЄС.

2. Завдяки тому факту, що аудиторські компанії, які працюють згідно з міжнародними стандартами, можуть мати більше шансів на визнання своїх кваліфікацій у ЄС, що спрощує процес надання послуг на території Євросоюзу.

3. Англійська мова вважається міжнародною мовою бізнесу, і володіння нею дозволяє українським аудиторам спілкуватися з широким колом клієнтів у ЄС, незалежно від їхньої рідної мови. Надання послуг англійською мовою розширює ринок для українських аудиторських фірм, оскільки вони можуть обслуговувати компанії з різних країн ЄС. Багатонаціональні корпорації та компанії, які мають операції в кількох країнах, часто використовують англійську як робочу мову. Українські аудиторські фірми, які надають послуги англійською, можуть бути більш привабливими для таких клієнтів.

(4). Культурні фактори.

1. Повага до національних цінностей

Проблема поваги до національних цінностей бізнес-середовища для представників аудиторських послуг з України полягає в тому, що вона може

привести до недооцінки або нерозуміння цих цінностей. Це може мати негативні наслідки для українських компаній, які прагнуть експортувати свої послуги на ці ринки.

Таблиця 2.12

Таблиця культурних факторів бізнес-середовища країн ЄС для представників аудиторських послуг з України

№	Назва фактору	Проблема (-)	Можливість (+)	Попит (+)	Пропозиція (+)
1	Повага до національних цінностей	-		-	

Джерело: складено автором

Європейська культура є високою і традиційною. Це може привести до того, що компанії будуть більш схильні до залучення аудиторських компаній, які мають глибоке розуміння культури та традицій.

Культурні фактори бізнес-середовища країн ЄС можуть створити як можливості, так і виклики для представників аудиторських послуг з України. Для успіху на цих ринках українські компанії повинні: розуміти культурні особливості; розробляти послуги, які відповідають культурним нормам цих країн; бути готовими адаптуватися до культурних відмінностей.

Таблиця 2.13

Підсумкова таблиця культурних факторів бізнес-середовища країн ЄС для представників аудиторських послуг

№	Назва фактору	Експертна бальна оцінка значущості фактору за шкалою від 1 до 10	Гіпотеза впливу на дію фактору	Попит (+)	Пропозиція (+)
Загрози					
1	Повага до національних цінностей				
	Країни ЄС	4	Вивчення культурних особливостей ведення бізнесу	зменшується	

Джерело: складено автором

(5). Науково-технічні фактори, такі як рівень розвитку науки і техніки, доступ до технологій, інноваційність бізнесу, можуть впливати на бізнес-середовище в цілому, але вони не мають прямого впливу на надання аудиторських послуг.

Наприклад, високий рівень розвитку науки і техніки в країні може призвести до зростання кількості компаній, які використовують складні технології та системи. Це може призвести до збільшення попиту на аудиторські послуги, які спеціалізуються на перевірці цих технологій. Однак це не означає, що українські аудиторські компанії повинні мати високий рівень розвитку науково-технічної бази, щоб успішно конкурувати на ринках країн ЄС.

(6). Природні фактори, такі як клімат, географічне розташування, наявність природних ресурсів, можуть впливати на бізнес-середовище в цілому, але вони не мають прямого впливу на надання аудиторських послуг.

Наприклад, сприятливий клімат може сприяти розвитку туризму та інших галузей економіки. Це може призвести до збільшення попиту на аудиторські послуги для цих галузей. Однак це не означає, що українські аудиторські компанії повинні бути розташовані в країні з сприятливим кліматом, щоб успішно конкурувати на ринках.

Науково-технічні та природні фактори не є основними факторами, які впливають на успіх представників аудиторських послуг з України на ринках. Для успіху на цих ринках українські компанії повинні зосередитися на таких факторах, як якість послуг, цінова конкурентоспроможність, розуміння культурних особливостей цих країн.

Після аналізування факторів у макросередовищі та оцінки їх впливу в межах кожної групи, визначення важливості кожного фактор всередині групи, встановлення співвідношення між факторами, які представляють проблеми і можливості, а також оцінки попиту та пропозиції, а також складності впровадження рішення, автором роботи було отримано наступні результати:

Таблиця 2.14

Визначення вагомості кожної групи факторів макросередовища

Групи факторів	К-сть факторів	К-сть експертних балів	Реалістичність гіпотез реакції на дію фактору	К-сть факторів, що впливають на попит
Політико-правові	3	21	9	1
Економічні	4	27	7	4
Демографічні	3	14	6	3
Науково-технічні	0	0	0	0
Природні	0	0	0	0
Культурні	1	4	9	1

Джерело: складено автором

Проаналізувавши кількість факторів кожної групи, експертні бали кожної групи факторів, реалістичність гіпотез реакції на дію фактору, кількість факторів, що впливають на попит автором роботи визначено наступні коефіцієнти вагомості:

Таблиця 2.15

Коефіцієнти вагомості кожної групи факторів макросередовища

Групи факторів	Коефіцієнт вагомості
Політико-правові	0.25
Економічні	0.4
Демографічні	0.2
Науково-технічні	0
Природні	0
Культурні	0.15
Разом	1

Джерело: складено автором

Таким чином, у бізнес-середовищі обраних країн для надання аудиторських послуг економічні фактори є найвпливовішими, зі коефіцієнтом 0.4.

Табличний аналіз бізнес-середовища країн ЄС допоміг узагальнити виклики та можливості, які матимуть представники аудиторських послуг при виході на ринки країн ЄС.

Таблиця 2.16

Зведена підсумкова таблиця факторів ринкових проблем та можливостей країн ЄС для представників аудиторських послуг

№	Назва фактору	Експертна бальна оцінка значущості фактору з урахуванням вагового коефіцієнту	Варіант реакції з боку компанії на дію фактору	Фактор попиту/пропозиції
Загрози				
1	Існування національних контролюючих органів у сфері аудиту	$5*0.25=1.25$	Діяльність відповідно до міжнародних стандартів	попит
2	Повага до національних цінностей	$4*0.15=0.6$	Дослідження культурних особливостей компаній країни	попит
Можливості				
3	Дотримання країнами міжнародних стандартів в аудиті	$8*0.25=2$	Повна відповідність діяльності міжнародним стандартам	пропозиція
4	Єдині загальні правила для проведення аудиту в країнах ЄС	$8*0.25=2$	Простота діяльності завдяки уніфікації роботи	пропозиція
5	Стабільність економіки	$6*0.4=2.4$	Стабільна кількість компаній для споживання послуг	попит
6	Значний розмір ринку	$7*0.4=2.8$	Велика кількість компаній – значна кількість аудиторських проектів	попит
7	Висока купівельна спроможність	$6*0.4=2.4$	Французькі компанії мають більш високі купівельні можливості, ніж компанії в інших країнах.	попит
8	Рівень розвитку бізнесу	$8*0.4=3.2$	Потреба в значній кількості аудиторських компаній	попит
9	Частка працездатного населення	$4*0.2=3.5$	Значна кількість працездатного населення свідчить про велику кількість компаній клієнтів аудиторських послуг	попит
10	Рівень освіти населення	$4*0.2=2$	Підготовки фінансової звітності відповідно до міжнародних стандартів	попит
11	Знання англійської мови	$6*0.2=3$	Надання аудиторських послуг англійською мовою	попит/пропозиція
Разом		15.75		

Джерело: складено автором

Країни ЄС є значними ринками для аудиторських послуг. Країни мають розвинуті економіки та зростаючі потреби в аудиторських послугах. Європа має високорозвинену економіку з високим рівнем доходу на душу населення.

Ринок аудиторських послуг у Європі є конкурентоспроможним, але українські компанії можуть конкурувати з місцевими компаніями за рахунок високої якості послуг та цінової конкурентоспроможності. Українські компанії повинні розуміти культурні особливості, такі як важливість формальності та знання мови.

Багато українських аудиторських компаній мають недостатній досвід роботи на міжнародних ринках. Це може призвести до проблем з адаптацією до культурних особливостей та вимоги місцевих ринків. На ринках існує сильна конкуренція з місцевими компаніями. Українські компанії повинні бути готові до конкуренції з точки зору якості послуг, ціни та досвіду. Ринки країн ЄС мають складну систему правових та регуляторних вимог. Українські компанії повинні розуміти ці вимоги, щоб уникнути проблем з дотриманням законодавства.

Ринки країн ЄС мають великий ринок аудиторських послуг, який зростає. Це створює можливості для українських компаній для розширення свого бізнесу. Українські аудиторські компанії мають високу репутацію в галузі. Це може бути перевагою на конкурентних ринках. Витрати на життя в Україні є нижчими, ніж у країнах ЄС. Це може дати українським компаніям конкурентну перевагу в ціні.

Вихід на ринки країн ЄС може бути успішним для українських аудиторських компаній. Однак для цього компанії повинні бути готові до викликів, таких як недостатній досвід роботи на міжнародних ринках, конкуренція з місцевими компаніями та правові та регуляторні вимоги.

2.3. Дослідження конкурентного середовища на європейському ринку аудиторських послуг

Вихід на міжнародний ринок є складним і ризикованим завданням для будь-якої компанії, в тому числі для експортерів аудиторських послуг. Щоб успішно конкурувати на міжнародних ринках, компанії повинні розробити ефективну конкурентну стратегію.

Експорт аудиторських послуг на ринки інших країн є складним процесом, який вимагає аналізу не лише потреб і вимог потенційних клієнтів, законодавства і стандартів різних країн, а також ризиків і можливостей входження на нові ринки, пов'язані з оцінкою конкурентного середовища. Гіпотези допомагають сформулювати цілі і завдання стратегії, вибрати оптимальні напрями і методи охоплення ринку, а також визначити критерії і показники оцінки ефективності стратегії, а також сприяють розвитку творчого і інноваційного підходу до експорту аудиторських послуг, пошуку нових ідей і рішень, а також адаптації до змін у зовнішньому середовищі.

Таким чином, розробка конкурентної стратегії для експортерів аудиторських послуг є важливим кроком для досягнення успіху і конкурентоспроможності на міжнародному ринку (табл. 2.17).

Малі та середні підприємства: це найбільший сегмент європейського ринку аудиторських послуг. Ці компанії мають обмежений бюджет і часто потребують послуг, які є доступними та гнучкими. Однак компанії такого розміру не потребують масштабного аудиторського супроводу, через незначний розмір фінансової звітності, тому фінансова вигода від співпраці з ними не є значною.

Великі підприємства: ці компанії мають більші бюджети і потребують послуг, які є комплексними та відповідають їхнім специфічним потребам. Великі компанії зазвичай мають значну кількість фінансових процесів та потребують

досить довгого аудиторського контракту, що принесе аудиторам дохід більший ніж співпраця з малими та середніми підприємствами.

Таблиця 2.17

Аналіз сегментування цільової аудиторії ринків країн ЄС

Критерії сегментації	Малі та середні підприємства	Великі підприємства	Компанії міжнародною діяльністю ³
Мотивація використання імпорتنих послуг	Відносно низька вартість послуг укр. компаній	Комплексний аудит відповідно до потреб	Послуги, що відповідають міжнародним стандартам
Основна вимога	Фінансова доступність	Якість	Міжнародна відповідність
Технологічні вимоги	Немає суттєвого значення	Використання нових технологій	Використання всіх новітніх технологій, що й застосовують компанії конкуренти в аудиту
Культурна складова	Важливо комунікувати в межах культурних особливостей клієнтів	Варто врахувати культурні особливості	Діяти відповідно до міжнародного етикету
Фінансова вигода від співпраці	Незначна	Вище середнього	Велика

Джерело: складено автором самостійно

Компанії з міжнародною діяльністю: ці компанії потребують послуг, які відповідають міжнародним стандартам і вимогам. Такі компанії переважно мають необхідність постійного аудиторського супроводу, через розгалужену діяльність та різні форми фінансової звітності.

На основі аналізу факторів макросередовища, для європейського ринку найбільш привабливою стратегією охоплення ринку є множинна сегментація. Це пов'язано з тим, що дана економіка є високорозвиненою і диверсифікованою, а місцеві компанії мають широкий спектр потреб в аудиторських послугах. Європейська економіка є однією з найбільш розвинених у світі. Вона включає в себе широкий спектр секторів економіки, що створює можливості для компанії, яка пропонує широкий спектр аудиторських послуг.

Вибір конкретних сегментів ринку, на які буде орієнтуватися український експортер аудиторських послуг, буде залежати від його стратегії та цілей. Однак множинна сегментація, яка є привабливою стратегією для європейського ринку, оскільки вона дозволяє компанії досягти більшої кількості клієнтів, надавати більш персоналізовані послуги та зменшити конкуренцію.

Напрямки реалізації стратегії множинної сегментації на європейському ринку:

- Компанія може створити окремий відділ для кожного сегмента ринку. Це дозволить компанії краще розуміти потреби кожного сегмента і надавати більш персоналізовані послуги.

- Компанія може використовувати франшизу або партнерство, щоб розширитися на новий сегмент ринку. Це дозволить компанії вийти на ринок швидше і з меншими витратами.

- Компанія може використовувати онлайн-маркетинг, щоб охоплювати широкий спектр сегментів ринку. Це дозволить компанії досягти більшої кількості клієнтів з меншими витратами.

Таким чином, для європейського ринку найбільш привабливою конкурентною стратегією є диференціація. Це пов'язано з тим, що українські аудиторські компанії можуть запропонувати своїм клієнтам конкурентні переваги в таких сферах, як ціна, якість послуг, досвід.

Фактори, що можуть бути основою формування ключових компетенцій:

- Конкурентна ціна: українські компанії можуть запропонувати своїм клієнтам конкурентні ціни.

- Досвідчений персонал: українські компанії мають досвідчений персонал, який може надавати високоякісні послуги.

- Висока якість послуг: українські аудиторські компанії мають високу репутацію в галузі.

Спостерігаючи за світовими та європейськими тенденціями на ринку аудиторських послуг, можна відзначити тенденцію до збільшення концентрації та монополізації. Число невеликих аудиторських компаній зменшується через економічні обставини та обмеженість ресурсів. Водночас, регуляторні вимоги стають все більш строгими, а витрати на дотримання цих вимог постійно зростають, що ставить під загрозу фінансову стабільність малих фірм. Ці компанії часто не в змозі інвестувати в новітні технології чи навчання своїх співробітників, що веде до невідповідності вимогам клієнтів та регуляторів.

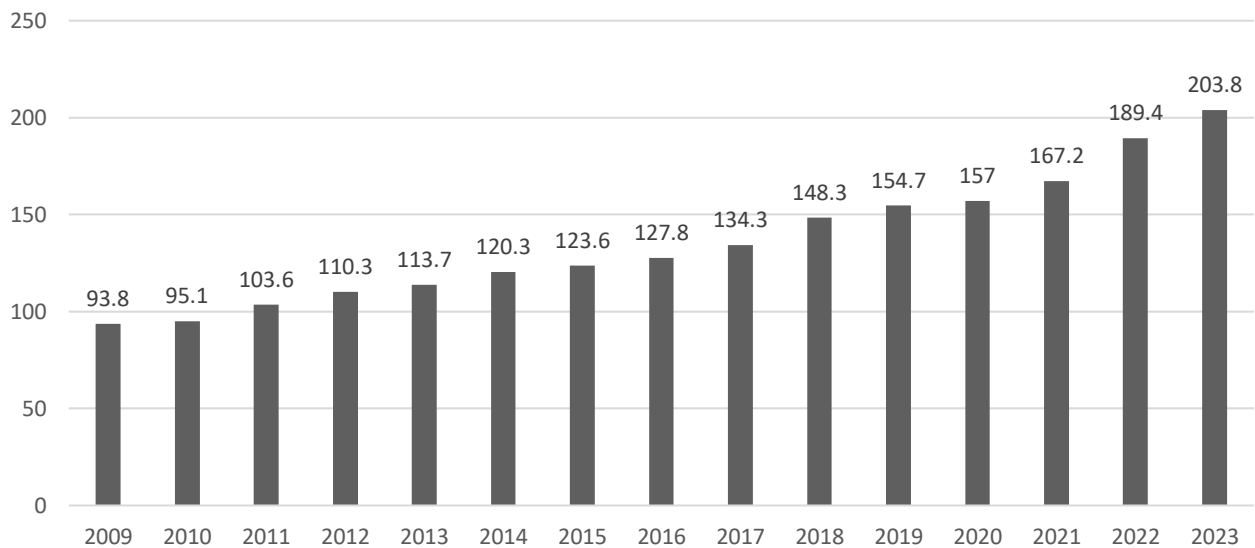

Рис. 2.2. Сукупний дохід аудиторських фірм "Великої четвірки" у світі з 2009 по 2023 рік (у мільярдах доларів США)

Джерело: побудовано автором за даними [78]

"Велика четвірка", яка включає Deloitte, Ernst & Young, KPMG та PwC, продовжує збільшувати свою присутність на ринку, завдяки великим ресурсам, які дозволяють їм інвестувати в інновації, дослідження та розробки, а також залучати та утримувати висококваліфікованих спеціалістів, що надає їм конкурентні переваги перед меншими фірмами. Завдяки глобальній мережі офісів, "Велика четвірка" забезпечує послуги транскордонного аудиту, що робить їх привабливими для багатонаціональних корпорацій.

Зменшення числа малих аудиторських компаній може призвести до зниження рівня конкуренції на ринку, підвищення цін на аудиторські послуги та потенційного зниження якості аудиту. Існує загроза, що "Велика четвірка" може зайняти монопольне становище на ринку, що може призвести до зловживань цим становищем та погіршення якості наданих аудиторських послуг.

Однак, враховуючи той факт, що в межах даної роботи досліджено саме вихід на європейський ринок однією з компаній «Великої четвірки», відділ якої зареєстровано в Україні з пропозицією надання аудиторських послуг фахівцями, що працюватимуть в українському хабі, зростання популярності компаній «Великої четвірки» є одночасно й можливістю й загрозою (табл. 2.18).

Таблиця 2.18

Зіставлення конкурентних позицій аудиторських компаній на ринку ЄС

Критерій	Хаб на базі українського представництва «Ernst & Young»	Компанії "Великої четвірки" зареєстровані в країнах ЄС	Місцеві аудиторські компанії в ЄС
Вартість послуг	Низька	Вища	Середня
Репутація бренду	Висока (частина "Великої четвірки")	Висока	Нижча
Доступ до технологій	Високий (частина "Великої четвірки")	Високий	Обмежений
Знання місцевих особливостей	Обмежене	Детальне	Детальне
Мовні здібності	Обмежені	Високі	Високі
Податкова політика	Сприятлива для бізнесу	Залежить від країни	Залежить від країни
Політична стабільність	Може бути проблемою	Зазвичай стабільна	Зазвичай стабільна
Юридична сумісність	Може вимагати додаткових зусиль	Висока	Висока
Інфраструктура	Розвивається	Добре розвинута	Добре розвинута
Досвід роботи з клієнтами ЄС	Може бути обмеженим	Великий	Залежить від компанії

Джерело: складено автором самостійно

З одного боку, серед клієнтів аудиторських послуг зростає репутація компаній «Великої четвірки», й почувши бренд «Ernst & Young» довіра до тих хто пропонує дану послугу зростатиме й репутація бренду допомагатиме знаходити нових споживачів послуг, пропонуючи їм послуги з гарантією даного бренду, але за нижчою ціною, ніж пропонує компанія цього ж бренду в ЄС.

Але з іншого боку, зважаючи на той факт, що в кожній країні ЄС представлена кожна з компаній «Великої четвірки», що діє на ринку цієї країни та детально знає особливості як законодавчі так і культурні, країни в якій функціонує, це може створювати досить конкурентне середовище для компанії, що зареєстрована в Україні (табл. 2.19).

Таблиця 2.19

SWOT – аналіз компаній хабу на базі українського представництва «Ernst & Young» та місцевих аудиторських компаній в ЄС

Фактор	Компанія "Великої четвірки" з України	Локальні аудиторські компанії в ЄС
Сильні сторони	Висока репутація бренду "Великої четвірки" в ЄС Доступ до технологічних розробок "Великої четвірки" Можливість пропонувати послуги з гарантією бренду за нижчою ціною	Глибоке знання законодавства та культури країн ЄС, де вони працюють Можливість пропонувати дешевші послуги
Слабкі сторони	Незнайомість з особливостями ринків ЄС Складність у налагодженні зв'язків з потенційними клієнтами в ЄС Можливість зіткнутися з жорсткою конкуренцією з боку інших компаній "Великої четвірки" в ЄС	Обмежений доступ до технологічних розробок Низька впізнаваність бренду за межами своїх країн
Можливості	Зростання популярності "Великої четвірки" в ЄС Збільшення попиту на аудиторські послуги з боку українських компаній, які виходять на ринки ЄС Можливість співпраці з іншими компаніями "Великої четвірки" в ЄС	Зростання попиту на локальні аудиторські послуги з боку іноземних компаній, які виходять на ринки ЄС Збільшення фінансування та інвестицій з боку місцевих та іноземних інвесторів
Загрози	Жорстка конкуренція з боку інших компаній "Великої четвірки" в ЄС Зміна законодавства та регулювання в ЄС Економічний спад в ЄС	Вхід на ринок нових конкурентів Зміна потреб та очікувань клієнтів

Джерело: складено автором самостійно

Також конкуренцію можуть скласти й менші за розміром локальні аудиторські компанії, що працюють в країнах ЄС та пропонують дешевші послуги, ніж компанії «Великої четвірки», що працюють в країнах ЄС. Однак ці невеликі місцеві компанії не мають ні доступу до технологічних розробок компанії «Великої четвірки», ні такої ж впізнаваної по всьому світу репутації.

Очевидно, що великі європейські компанії, що мають значне фінансування нададуть перевагу співпраці з компаніями "Великої четвірки", зареєстрованими в країнах ЄС. Однак середні та малі компанії ЄС, яких більшість в Європі, зважаючи на досить високу ціну послуг, що надають компанії "Великої четвірки" зареєстровані в країнах ЄС, будуть обирати між місцевими менш відомими аудиторськими компаніями та компаніями "Великої четвірки", які зареєстровані в інших країнах та надають послуги як хаб аудиторських послуг.

Компанія "Великої четвірки" з України має як сильні, так і слабкі сторони на ринку аудиторських послуг в ЄС. Їй необхідно використовувати свої сильні сторони, такі як репутація бренду та доступ до технологій, щоб подолати свої слабкі сторони, такі як незнайомість з ринками ЄС. Компанія також повинна скористатися можливостями, які з'являються на ринку, такими як зростання попиту на аудиторські послуги з боку українських компаній, які виходять на ринки ЄС. Однак компанія повинна бути готова до того, що зіткнеться з жорсткою конкуренцією з боку інших компаній "Великої четвірки", а також з боку локальних аудиторських компаній.

Висновки до розділу 2

Аналіз особливостей ринку аудиторських послуг в Європі показав, що у Європейському Союзі рівень розвитку сфери аудиторських послуг коливається між помірним та високим. Високий рівень розвитку характерний для держав, де встановлені строгі критерії щодо освіти та професійного навчання аудиторів, що позитивно впливає на стабільність ринку та впровадження нововведень.

Держави, такі як Німеччина, Франція, Нідерланди, Швеція та Фінляндія, відзначаються високими стандартами якості та продовжують розвиватися завдяки реформам та використанню новітніх технологій.

Щодо перспектив розвитку аудиторського ринку, вони виглядають оптимістично для більшості країн ЄС, з акцентом на збільшення прозорості, інтеграцію цифрових технологій та оновлення законодавчої бази. Країни з середнім рівнем розвитку, як-от Болгарія, Хорватія, Угорщина, Латвія та Литва, мають значний потенціал для прогресу, що можливий через підвищення стандартів та кваліфікації аудиторів.

Країни ЄС мають розвинуті економіки та зростаючі потреби в аудиторських послугах. Європа має високорозвинену економіку з високим рівнем доходу на душу населення. Аналізуючи макросередовище та оцінюючи фактори в кожній групі, їх вагомість всередині групи, співвідношення між факторами, що становлять проблеми та можливості, а також попит і пропозиція, а також складність впровадження варіанту рішення, автором роботи було отримали наступні результати:

У Європі, ринок аудиторських послуг вважається конкурентоспроможним, і українські компанії можуть конкурувати завдяки високій якості послуг та конкурентоспроможним цінам. Проте, для успішного входу на цей ринок, важливо розуміти культурні особливості Європи, такі як важливість формальності та володіння національною мовою.

Багато українських аудиторських компаній мають обмежений досвід на міжнародних ринках, і це може вплинути на їхню адаптацію до місцевих умов та вимог. На ринках існує сильна конкуренція з місцевими компаніями, і українські компанії повинні готуватися до конкуренції за якістю послуг, ціною та досвідом. Ринки країн ЄС також мають складну систему правових та регуляторних вимог, які потрібно розуміти, щоб уникнути порушень законодавства.

Загалом, ринки країн ЄС пропонують значний потенціал для українських аудиторських компаній. Важливо бути готовим до викликів та адаптації до місцевих реалій і культурних особливостей, а також забезпечити високу якість послуг та конкурентоспроможні ціни.

До заходів, які допоможуть компанії «Ernst & Young», що зареєстрована в Україні при виході на ринок Європи належать:

- Провести детальне дослідження ринків ЄС, на які компанія планує вийти.
- Розробити стратегію маркетингу та зв'язків з громадськістю, спрямовану на потенційних клієнтів в ЄС.
- Створити партнерські відносини з іншими компаніями "Великої четвірки" в ЄС.
- Інвестувати в розвиток нових технологій та послуг.
- Запропонувати конкурентні ціни на свої послуги.
- Налаштувати процес надання послуг з урахуванням особливостей ринків

На основі аналізу факторів макросередовища, для європейського ринку найбільш привабливою стратегією охоплення ринку є множинна сегментація. Це пов'язано з тим, що європейська економіка є високорозвиненою і диверсифікованою, а компанії мають широкий спектр потреб в аудиторських послугах.

РОЗДІЛ 3. СТРАТЕГІЯ ФОРМУВАННЯ В УКРАЇНІ ХАБУ АУДИТОРСЬКИХ ПОСЛУГ ДЛЯ КРАЇН ЄС

3.1. Розробка стратегії формування європейського хабу аудиторських послуг в Україні на базі компанії «Ернст енд Янг Аудиторські послуги»

Компанія "Ернст енд Янг Аудиторські послуги" (далі – ЕУ) відома своєю довгою історією на ринку аудиторських послуг України. Протягом багатьох років вона займала провідні позиції, пропонуючи високоякісні послуги клієнтам з різних галузей. ЕУ була першою фірмою професійних послуг, яка відкрила офіс в Україні, починаючи з Києва в 1991 році [76].

Однак, як і будь-яка компанія, вона має свої сильні та слабкі сторони, які варто розглянути для ефективного планування стратегії (табл. 3.1.).

Також, варто зазначити, що український ринок аудиторських послуг досить насичений, і вже з 1993 року на даному ринку були присутні всі компанії Великої четвірки. Що зумовлює необхідність для ЕУ постійно змагатися з іншими провідними компаніями за клієнтів та ринкові позиції.

Об'єктивно оцінюючи переваги та недоліки ЕУ на ринку України, доречно буде скласти стратегію формування хабу аудиторських послуг в Україні на базі компанії ЕУ, що буде містити ряд ключових кроків і заходів, спрямованих на зміцнення позиції на ринку та створення центру експертизи та інновацій в галузі аудиту.

Спираючись на теоретичні дані про п'ять складових економічної стратегії, які пропонують такі зарубіжні фахівці зі стратегічного менеджменту, як Г.Мінцберг, Б. Аль-стренд і Дж. Лемпел [20].

Суб'єктом економічної стратегії є компанія ЕУ, що діє на ринку аудиторських послуг в Україні та прагне збільшити кількість клієнтів за рахунок залучення клієнтів з країн Європи з метою збільшення прибутку та диверсифікації ризиків.

Таблиця 3.1

SWOT-аналіз компанії EY в Україні

Сильні сторони	<p>Репутація та досвід: EY володіє високою репутацією та багаторічним досвідом в аудиторській галузі.</p> <p>Глобальна мережа: Компанія має доступ до глобальних ресурсів та знань, що сприяє привертанню клієнтів з міжнародними операціями.</p> <p>Інноваційний підхід: Активне використання новітніх технологій для підвищення якості та ефективності аудиту.</p>
Слабкі сторони	<p>Залежність від національного ринку: Сильна залежність від українського ринку та його особливостей.</p> <p>Висока конкуренція: Інтенсивна конкуренція на ринку аудиторських послуг в Україні.</p> <p>Регуляторні обмеження: Виклики, пов'язані з відповідністю регулятивним вимогам.</p> <p>Недостатня локальна адаптація: Потенційні труднощі у пристосуванні глобального досвіду до місцевих умов.</p>
Можливості	<p>Розширення на нові ринки: Використання глобальної мережі для входження в нові географічні ринки.</p> <p>Партнерство та співпраця: Створення стратегічних альянсів з місцевими компаніями для покращення локальної адаптації.</p> <p>Технологічні інновації: Розвиток та інтеграція нових технологій для вдосконалення аудиторських послуг.</p>
Загрози	<p>Політична та економічна нестабільність в Європі та світі: Ризики, пов'язані з нестабільністю на українському ринку.</p> <p>Зміни в регулюванні: Потенційні зміни в європейському законодавстві, що можуть вплинути на діяльність компанії.</p> <p>Технологічні зміни: Необхідність швидкої адаптації до швидкозмінних світових технологічних трендів.</p> <p>Конкурентний тиск: Постійна конкуренція з іншими великими гравцями на європейському ринку.</p>

Джерело: складено автором на основі [76]

Варто зазначити, що розроблена нами стратегія є середньостроковою та розробляється на період в 5 років. Створення хабу аудиторських послуг не потребує значних інвестицій на початку проєкту, оскільки найбільшою статтею витрат є заробітна плата працівників. Однак діяльність даного хабу буде напряму залежати від законодавства країн Європи та України, яке зазнає змін кожні декілька років.

Спершу слід визначити стратегічну мету щодо формування хабу аудиторських послуг в Україні, що в свою чергу передбачає визначення Великих амбітних Цілей (ВАЦ) [18]. Відповідно до методології Старостіної А. О.: «Великі

Амбітні Цілі висвітлюють максимальні кінцеві стратегічні інтереси власників і вищого керівництва в сфері прибутків і нововведень». Тож, даною ціллю при створенні хабу є розвиток компанії ЕУ, що працює в Україні за рахунок залучення нових клієнтів, у вигляді іноземних компаній, які зареєстровані за кордоном.

Таким чином, стратегічне завдання для створення хабу аудиторських послуг передбачає наступні стратегії:

1. Розвиток кадрового потенціалу:
 - залучення персоналу з України, який готовий навчатись аудиту,
 - залучення експертів з маркетингу, з метою просування інформації про новостворений хаб в країнах Європи,
 - постійне навчання та підвищення кваліфікації персоналу,
 - створення системи мотивації та кар'єрного розвитку.
2. Розширення спектра послуг:
 - надання високоефективних аудиторських послуг з використанням автоматизованих інструментів перевірки звітності, які відповідають потребам європейських клієнтів,
3. Підвищення маркетингової активності:
 - участь у міжнародних виставках та конференціях,
 - проведення рекламних кампаній,
4. Налагодження партнерських відносин:
 - участь у професійних об'єднаннях,
 - встановлення зв'язків з потенційними клієнтами,
 - забезпечення прозорості та відповідальності діяльності компанії.

На даному етапі важливо окреслити ключові зацікавлені сторони створення формування хабу аудиторських послуг в Україні та виокремити хто що очікує від даної співпраці.

Аудиторські фірми володіють необхідними знаннями, ресурсами та досвідом надання аудиторських послуг клієнтам, вони є ключовими гравцями на ринку аудиторських послуг і роблять значний внесок у загальний розвиток і зростання сектора. Аудиторські фірми впроваджують інновації та застосовують найкращі методи аудиту, впровадження технологій і надання послуг, сприяючи загальній якості та ефективності аудиторських послуг. Однак їх основна мета участі у даній співпраці є отримання додаткового прибутку надаючи послуги європейським компаніям за вищою ціною ніж національним, не витрачаючи на це ресурсів більше, ніж при наданні послуг національним компаніям.

Навчальні заклади в Україні зацікавлені в створенні додаткової робочої сили. Навчальні заклади відіграють важливу роль у розвитку та вихованні кадрового потенціалу аудиторської професії, пропонуючи відповідні академічні програми, курси та сертифікати. Навчальні заклади співпрацюють з аудиторськими фірмами та регулюючими органами, щоб узгодити навчальні програми з потребами галузі, сприяти стажуванням і навчальним програмам, а також просувати безперервне навчання серед спеціалістів з аудиту.

Держава зацікавлена в додаткових доходах від податків від аудиторської компанії у зв'язку з розширенням її діяльності, створенню додаткових робочих місць та притоку іноземної валюти у вигляді оплати за надані аудиторами послуги. Однак на державні органи паралельно покладаються додаткові обов'язки: державні установи формують політику, нормативні акти та стимули для підтримки зростання та розвитку сектору аудиторських послуг, включаючи податкові стимули, заходи заохочення інвестицій та регуляторні реформи. Вони здійснюють нагляд за функціонуванням ринку аудиту, контролюють дотримання законів і нормативних актів і втручаються, якщо необхідно, для вирішення питань, пов'язаних з поведінкою на ринку, конкуренцією та захистом споживачів. Державні установи беруть участь у міжнародному співробітництві та співпраці з іноземними колегами, регіональними організаціями та

міжнародними органами для просування транскордонних аудиторських послуг, гармонізації нормативно-правової бази та підвищення репутації країни як надійного місця для аудиторських послуг. Регулюючі органи створюють і забезпечують дотримання правової та нормативної бази, що регулює аудиторські послуги, забезпечуючи дотримання чинних законів, стандартів і правил. Вони здійснюють нагляд за механізмами забезпечення якості, включаючи нагляд за аудитом, інспектування та програми моніторингу, щоб підтримувати якість і професіоналізм аудиту. Регулюючі органи беруть участь у процесах встановлення стандартів як на національному, так і на міжнародному рівнях, щоб розробити та оновити стандарти та рекомендації щодо аудиту.

Іноземні клієнти, що будуть використовувати послуги аудиту зацікавлені в отриманні дешевших послуг ніж в їх національних компаній аудиту з якістю, що не буде гіршою, ніж в європейських компаній.

Підсумовуючи, ключові зацікавлені сторони співпрацюють і координують свої зусилля для створення сприятливого середовища для розвитку європейського хабу аудиторських послуг в Україні, забезпечуючи надання високоякісних, надійних і прозорих аудиторських послуг, які відповідають потребам зацікавлених сторін і сприяють до загальної цілісності та стабільності фінансових ринків.

Наступним кроком є аналіз конкурентного середовища. Згідно з Законом України про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність, усі аудитори та суб'єкти аудиторської діяльності підлягають суспільному нагляду. Відповідальним за здійснення суспільного нагляду за аудиторською діяльністю в Україні є Орган суспільного нагляду за аудиторською діяльністю (ОСНАД) [23]. ОСНАД є незалежним органом, який відповідає за контроль та нагляд за різними аспектами аудиторської діяльності, включаючи реєстрацію аудиторів та суб'єктів аудиторської діяльності, впровадження міжнародних стандартів аудиту,

контроль якості аудиторських послуг, дисциплінарні провадження та застосування стягнень [23].

Дана діяльність відбувається відповідно до європейської моделі суспільного нагляду за аудиторською діяльністю згідно з Директивою Європейського Парламенту та Ради від 17 травня 2006 року № 2006/43/ЄС «Про обов’язковий аудит річної звітності та консолідованої звітності» та Регламенту Європейського парламенту та Ради від 16 квітня 2014 року № 537/2014 «Про конкретні вимоги стосовно обов’язкового аудиту суспільно значимих суб’єктів господарювання» [5, 6].

До того ж, у своєму останньому щорічному Звіті про розширення «Україна 2023», оприлюдненому 08 листопада 2023 року, який містить рекомендації щодо початку переговорів про членство України у Європейському Союзі (ЄС), Європейська Комісія відзначила, зокрема прогрес у сфері запровадження реформи аудиторської діяльності в Україні [60].

Так, у Розділі 6 – Корпоративне право відзначено, що зміни, внесені до Закону України «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність» у вересні 2022 року спрямовані на подальше наближення до законодавства ЄС у цій сфері, у тому числі в частині атестації аудиторів, контролю якості за аудиторськими послугами та особливих вимог до обов’язкового аудиту підприємств, що становлять суспільний інтерес. Також відзначено ключову роль Органу суспільного нагляду за аудиторською діяльністю, як регулятора аудиторської діяльності, що здійснює, зокрема нагляд за реєстрацією аудиторів, а також забезпечення якості аудиторських послуг через систему розслідувань та санкцій. Серед рекомендацій Європейської комісії на найближче майбутнє було відзначено, зокрема підготовку до імплементації Директиви Європейського Парламенту та Ради від 14 грудня 2022 року № 2022/2464/ЄС про корпоративну звітність зі сталого розвитку. Зазначеному питанню в частині аудиторської

діяльності Орган суспільного нагляду за аудиторською діяльністю планує приділити увагу у наступному році [23].

Зазначений у Звіті прогрес України у сфері запровадження реформи аудиторської діяльності став можливим завдяки системній політиці Уряду у відповідному напрямку, розбудові в Україні з 2018 року системи суспільного нагляду за аудиторською діяльністю, ефективній роботі Органу суспільного нагляду за аудиторською діяльністю за постійної підтримки Проекту ЄС «Впровадження практики ЄС з бухгалтерського обліку, фінансової звітності та аудиту в Україні» (EU-FAAR), що реалізується завдяки активній позиції аудиторської спільноти в Україні [23].

За даними ОСНАД в Україні станом на 30 червня 2023 року було зареєстровано 835 суб'єктів аудиторської діяльності (САД), 78 з яких мають право проводити обов'язковий аудит (станом на 31.12.2020 року кількість таких компаній становила 84). Кількість САД в Україні, що зареєстровані відповідно до законодавства та мають право надавати аудиторські послуги, щороку зменшується (див. рис. 3.1.).

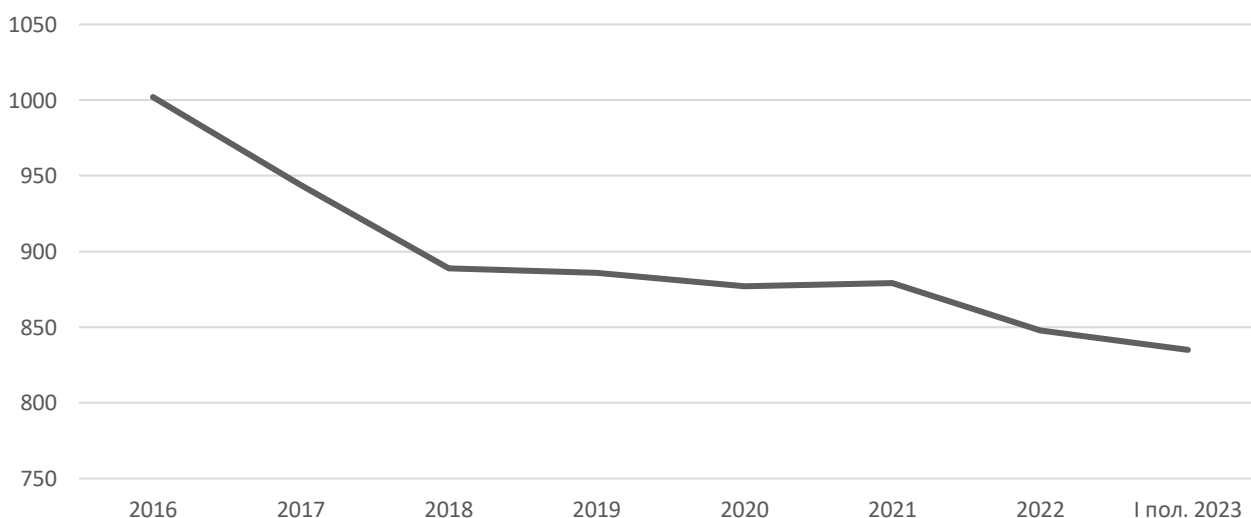

Рис. 3.1. Кількість суб'єктів аудиторської діяльності в Україні, одиниць
Джерело: побудовано автором за даними [23]

Стабільне зменшення кількості суб'єктів аудиторської діяльності в Україні викликане кількома факторами, такими як:

- Зміни в законодавстві: Введення нових нормативних актів або зміни вже існуючих можуть зробити аудиторську діяльність більш складною для певних суб'єктів. Наприклад, вимоги до кваліфікації, сертифікації або обов'язковості різних процедур.

Впровадження 2016 року в Україні змін до законодавства в області ведення аудиторської діяльності наблизило нас до міжнародних стандартів та норм, що діють в Європейському Союзі. Зокрема, були прийняті такі важливі законодавчі акти: Закон України "Про аудиторську діяльність", Закон України "Про фінансову звітність та аудиторську діяльність" [23], що сприяло неможливістю продовження ведення своєї діяльності для тих САД, що не відповідали вимогам нового закону, що вплинуло на зменшення кількості САД понад ніж на 10% протягом 2016-2018 років.

З 2022 року теж відбувається помітне зменшення кількості САД, що пов'язано з початком дії нових змін у законодавстві щодо аудиторської діяльності. З червня 2022 року вступив в дію Закон України «Про внесення змін до Закону України "Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність" щодо забезпечення аудиторської діяльності на період дії воєнного стану та післявоєнного відновлення економіки» від 31.05.2022 р. № 2285-IX [44].

Відповідно до даних змін, не підлягають включенню до Реєстру аудитори, а також підлягають виключенню з нього аудитори, включені до Реєстру, якщо такі аудитори відповідають хоча б одному з таких критеріїв:

- 1) є громадянами країни, що здійснює збройну агресію проти України;
- 2) перебувають в публічних реєстрах аудиторів та/або є членами професійних організацій аудиторів та/або бухгалтерів країни, що здійснює збройну агресію проти України;

3) здійснюють аудиторську діяльність у складі аудиторських фірм, зареєстрованих на території країни, що здійснює збройну агресію проти України, засновниками (учасниками, акціонерами) та/або кінцевими бенефіціарними власниками (контролерами) (далі - КБВ) яких є громадяни країни, що здійснює збройну агресію проти України, та/або СГ, зареєстровані на території країни, що здійснює збройну агресію проти України, та/або які прямо чи опосередковано володіють частками в статутному капіталі та/або правом голосу в таких аудиторських фірмах незалежно від формального володіння чи входження до їх органів управління [44].

Відповідно до даних нововведень, кількість САД зменшилась ще на 5% за півтора роки від початку повномасштабної війни.

1. Нездатність малими компаніями витримати конкуренцію великих компаній, через більш стрімкий технологічний прогрес останніх, що робить їх послуги більш економічно привабливими та фінансово ефективними, приводить до росту великих компаній та зникнення найменших з ринку (табл. 3.1).

Таблиця 3.1

Динаміка кількості САД у 2016 – 2022 роках

Обсяг наданих послуг (тис.грн)	Кількість САД, одиниць						
	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Обсяг не вказаний	92	76	70	69	91	93	89
Від 0,1 до 100,0	181	149	118	102	83	75	76
Від 100,1 до 200,0	126	115	93	86	72	76	67
Від 200,1 до 300,0	98	81	70	71	60	54	72
Від 300,1 до 400,0	81	57	57	58	57	68	59
Від 400,1 до 500,0	69	66	37	41	51	55	48
Від 500,1 до 1000,0	152	174	191	167	156	151	148
Від 1000,1 до 10 000,0	188	208	233	270	283	283	264
Більш як 10 000,0	15	18	20	22	24	24	25
Разом по Україні	1002	944	889	886	877	879	848

Джерело: складено автором за даними [23]

2. Зростання конкуренції серед аудиторських фірм може змусити менші фірми виходити з бізнесу або з'єднуватися з більшими гравцями, щоб залишитися конкурентоспроможними.

З наведених вище фактів, виходить що, незважаючи на той факт, що кількість САД зменшується, конкуренція лишається на високому рівні та для найбільших компаній продовжує зростати.

Враховуючи той факт, що при виході на європейський ринок компанії аудиторських послуг, що зареєстрована в Україні більшим попитом користуватиметься та компанія, що є відомою серед європейських споживачів. Крім того, станом на кінець 2022 року серед 20 найбільш прибуткових аудиторських компаній України лише три не належать до міжнародної мережі, це такі компанії як: Аудиторська фірма "Респект", "Українська аудиторська служба" та "КІІВАУДИТ".

Зважаючи на те, що станом на початок 2024 року жодна з 20 найбільших аудиторських компаній України не надавала послуги аудиту як хаб для європейських споживачів, можна стверджувати, що серед національних компаній конкурентів на момент написання даної роботи немає.

При визначенні стратегії виходу на європейський ринок, наступним кроком слід розробити стратегію охоплення ринку.

Експорт аудиторських послуг є складним і конкурентним процесом, який вимагає аналізу потреб і вимог потенційних клієнтів, законодавства і стандартів різних країн, а також ризиків і можливостей входження на нові ринки. Гіпотези дозволяють перевірити припущення про ринок, конкурентів, споживачів і власні ресурси, а також виявити сильні і слабкі сторони, можливості і загрози для експортної діяльності. Гіпотези допомагають сформулювати цілі і завдання стратегії, вибрати оптимальні напрями і методи охоплення ринку, а також визначити критерії і показники оцінки ефективності стратегії. Гіпотези сприяють розвитку творчого і інноваційного підходу до експорту аудиторських послуг,

пошуку нових ідей і рішень, а також адаптації до змін у зовнішньому середовищі [18].

Таким чином, розробка гіпотез стратегії охоплення ринку та конкурентної стратегії для експортерів аудиторських послуг є важливим кроком для досягнення успіху і конкурентоспроможності на міжнародному ринку.

Аналіз сегментування цільової аудиторії ринків є важливою стратегічною дією для будь-якого бізнесу. Сегментування ринку Європи дозволить аудиторській компанії ЕУ зрозуміти різноманітність потреб, уподобань, інтересів та поведінки своїх потенційних клієнтів. Це дозволяє компанії адаптувати свої пропозиції до конкретних потреб кожного сегменту аудиторії, що підвищує ефективність маркетингу та залучення клієнтів. Крім того, зосередження на конкретних сегментах ринку дозволить компанії ЕУ ефективно конкурувати, оскільки вона може пропонувати продукти та послуги, які точно відповідають потребам і уподобанням європейських цільових клієнтів. Розуміння та відповідне врахування потреб та уподобань обраного основного сегменту дозволить компанії ЕУ покращити якість обслуговування та задоволення своїх клієнтів, що сприяє збільшенню їх лояльності та задоволеності. Враховуючи необхідність та аргументованість сегментування побудуємо таблицю з сегментуванням потенційних споживачів послуг (табл. 3.2.).

Малі та середні підприємства: це найбільший європейського ринку аудиторських послуг. Ці компанії мають обмежений бюджет і часто потребують послуг, які є доступними та гнучкими. Однак компанії такого розміру не потребують масштабного аудиторського супроводу, через незначний розмір фінансової звітності, тому фінансова вигода від співпраці з ними не є значною.

Великі підприємства: ці компанії мають більші бюджети і потребують послуг, які є комплексними та відповідають їхнім специфічним потребам. Великі компанії зазвичай мають значну кількість фінансових процесів та потребують

досить довгого аудиторського контракту, що принесе аудиторам дохід більший ніж співпраця з малими та середніми підприємствами.

Компанії з міжнародною діяльністю: ці компанії потребують послуг, які відповідають міжнародним стандартам і вимогам. Такі компанії переважно мають необхідність постійного аудиторського супроводу, через розгалужену діяльність та різні форми фінансової звітності.

Таблиця 3.2

Сегментування цільової аудиторії ринку Європи

Критерії сегментації	Малі та середні підприємства	Великі підприємства	Компанії міжнародною діяльністю	3
Мотивація використання імпорتنих послуг	Відносно низька вартість послуг укр. компаній	Комплексний аудит відповідно до потреб	Послуги, що відповідають міжнародним стандартам	
Основна вимога	Фінансова доступність	Якість	Міжнародна відповідність	
Технологічні вимоги	Немає суттєвого значення	Використання нових технологій	Використання всіх новітніх технологій, що й застосовують компанії конкуренти в аудиті	
Культурна складова	Важливо комунікувати в межах культурних особливостей клієнтів	Варто врахувати культурні особливості	Діяти відповідно до міжнародного етикету	
Фінансова вигода від співпраці	Незначна	Вище середнього	Велика	

Джерело: складено автором

На основі аналізу факторів макросередовища європейського ринку, проведеного в розділі 2 даної роботи, для європейського ринку найбільш привабливою стратегією охоплення ринку є множинна сегментація. Це пов'язано з тим, що європейська економіка є високорозвиненою і диверсифікованою, а європейські компанії мають широкий спектр потреб в аудиторських послугах. Європейська економіка є однією з найбільш розвинених у світі. Вона включає в

себе широкий спектр секторів економіки, що створює можливості для компанії, яка пропонує широкий спектр аудиторських послуг.

Потенційними клієнтами аудиторських послуг в Європі є місцеві компанії, а зважаючи на той факт, що європейська промисловість є однією з найбільших у світі й вона включає в себе широкий спектр секторів промисловості, які в майбутньому можуть стати клієнтами досліджуваної компанії.

Розмір компаній, яким можуть бути надані послуги аудиту українською компанією: малі, середні, великі підприємства.

Міжнародна діяльність потенційних споживачів аудиторських послуг: компанії, які працюють тільки на внутрішньому ринку, компанії, які працюють на міжнародному ринку.

Ємність цільового ринку: Відповідно до дослідження компанії MordorIntelligence обсяг європейського ринку аудиторських послуг оцінюється в 65,91 мільярда доларів США у 2024 році і, як очікується, досягне 89,59 мільярда доларів США до 2029 року, зростаючи із середньорічним темпом зростання 6,33% протягом прогнозованого періоду (2024-2029 роки) [7].

Вибір конкретних сегментів ринку, на які буде орієнтуватися український експортер аудиторських послуг, буде залежати від його стратегії та цілей. Однак множинна сегментація є привабливою стратегією для європейського ринку, оскільки вона дозволяє компанії досягти більшої кількості клієнтів, надавати більш персоналізовані послуги та зменшити конкуренцію.

Тепер можна визначити, як саме український експортер аудиторських послуг може реалізувати стратегію множинної сегментації на європейському ринку:

Компанія ЕУ має створити окремий відділ для кожного сегмента ринку. Це дозволить компанії краще розуміти потреби кожного сегмента і надавати більш персоналізовані послуги. Компанія ЕУ має використовувати онлайн-маркетинг,

щоб охоплювати широкий спектр сегментів ринку. Це дозволить компанії аудиту досягти більшої кількості клієнтів з меншими витратами.

На основі побудованої стратегії виходу на європейський ринок автором було створено анкету для оцінки поглядів потенційних споживачів. Анкетування було проведено серед 25 європейських компаній – потенційних споживачів аудиторських послуг на ринку ЄС (Додаток 3, 4).

В результаті проведеного анкетування було виявлено, що в Європі переважає кількість компаній з незначним оборотом та не великого розміру.

Майже половина компаній (46%) використовують аудиторські послуги іноземних компаній регулярно або нерегулярно. Найбільш популярними аудиторськими послугами є фінансовий аудит (76%) і податковий аудит (60%). Найбільш важливими факторами при виборі аудиторської компанії є репутація компанії (60%), цінова політика (50%) і досвід в певній галузі (40%). Рівень конкуренції на ринку Європи оцінюється як високий (72%).

Близько 2/3 компаній (60%) мають плани розширення бізнесу чи інвестиції в інші країни. Близько половини компаній (50%) розглядали можливість співпраці з міжнародними аудиторськими компаніями. Більшість компаній, які співпрацюють з аудиторськими компаніями, задоволені співвідношенням якість/ціна отриманих послуг. Інвестиційний клімат для іноземних компаній оцінюється як позитивний (60%).

Додаткові результати анкетування:

На ціноутворення аудиторських послуг впливають такі фактори, як обсяг робіт, складність робіт, досвід аудиторської компанії, репутація аудиторської компанії та конкуренція на ринку.

До специфічних особливостей аудиторського ринку ЄС можна віднести:

- наявність спеціального законодавства, що регулює діяльність аудиторських компаній;
- використання місцевої бухгалтерської системи;

- наявність певних етнокультурних особливостей, які необхідно враховувати при веденні бізнесу у обраній країні ЄС.

До етнокультурних особливостей ведення бізнесу у ЄС, які необхідно враховувати іноземними або міжнародними компаніями, можна віднести:

- важливість формальності та протоколу;
- значення неформальних зустрічей та переговорів;
- важливість соціальної відповідальності бізнесу;
- пунктуальність та повага до особистого часу;
- відсутність культури понаднормової праці та перенесення робочих днів на вихідні.

Окрім того, що майже половина європейських компаній вже використовують послуги аудиту іноземних компаній, а майже всі серед інших розглядають для себе таку можливість й окрім державних компаній всі інші європейські компанії готові співпрацювати з іноземними аудиторами, й також враховуючи впізнаваність бренду «Ernst & Young» серед європейських компаній, за даними опитування проведеного компанією Ernst & Young в Європі, понад 88% компаній чули про аудиторів Ernst & Young, а близько 17% компаній користувались послугами або розглядали компанію Ernst & Young як аудитора, при виході на європейський ринок компанії ЕУ зареєстрованої в Україні проблем з впізнаваністю бренду та готовністю клієнтів співпрацювати з компанією ЕУ зареєстрованою в іншій країні не буде.

Наступним необхідним кроком буде повідомлення потенційних споживачів про створення відповідного хабу в Україні, що планується зробити за допомогою розсилки на офіційні пошти європейських компаній з відповідною інформацією, про надання українською компанією зареєстрованою під брендом Ernst & Young аудиторських послуг для компаній Європи за меншою ціною ніж

європейські конкуренти, при цьому з дотриманням всіх політик та інструкцій від глобальних стандартів Ernst & Young.

На початковому етапі, з метою економії собівартості послуг та враховуючи наявні зараз (під час військового стану) в Україні обмеження на виїзд половини населення країни, не планується відкриття фізичних офісів в Європі. Персонал, що буде проводити аудит буде знаходитись в Україні, а саме в Києві та Львові, з перспективою відкриття в Харкові, після покращення безпекової ситуації в регіоні.

При підписанні контрактів з клієнтами, з метою покращення комунікації, старші аудитори можуть самостійно приїжджати в країну споживача та зустрічатись в офісі Ernst & Young відповідної країни. Станом на початок 2024 року, зважаючи на війну в Україні та економічні складнощі, європейські компанії Ernst & Young готові безкоштовно надавати можливість для зустрічей з клієнтами в їх офісі. З часом планується відкриття власного офісу на декілька людей для проведення зустрічей з клієнтами, однак команда проєкту буде продовжувати знаходитись в Україні.

3.2. Аналіз економічної ефективності створення європейського хабу аудиторських послуг в Україні

При створенні європейського хабу аудиторських послуг в Україні важливим кроком, який може забезпечити значні економічні вигоди для країни, європейських компаній та інвесторів є саме аналіз економічної ефективності, що має підтвердити чи спростувати доцільність створення такого хабу.

Перевагою створення аудиторської компанії є відносно незначні інвестиційні витрати, якщо порівнювати з виробництвом товарів. До основних категорій інвестиційних витрат для аудиторської компанії, які можна очікувати при створенні: є витрати на пошук та залучення персоналу, витрати на покупку

додаткової комп'ютерної техніки для нових співробітників, витрати на маркетинг.

Початково ми плануємо створення хабу на базі вже існуючої компанії ЕУ, що зареєстрована в Україні та надає послуги національним компаніям. Співробітники відділу о підборі персоналу мають розширити свій штат, залучивши додатково 3 колег, для пошуку нових співробітників. Наступним етапом буде пошук на українському ринку праці близько співробітників з різними кваліфікаційними навичками та навчання їх, відповідно до вимог компанії, де 45 співробітники займатимуть посаду аудиторів, а 7 будуть в маркетинговому відділі відповідати за листування з потенційними клієнтами, 8 будуть відповідальні за роботу офісу, юридичні зв'язки та підтримку роботи сервсного обслуговування ноутбуків. Даний початковий етап буде продовжуватись 2 місяці та враховуючи необхідність сплати співробітникам заробітної плати протягом їх навчання та сплати роботодавцем відповідних податків, витрати становитимуть (3 співробітника по підборі персоналу + 45 аудиторів + 15 працівників по забезпеченню роботи юридичної/технічно/офісу) * (41 000 грн очікуваний середній дохід персоналу + 41 000*19.5% податки які сплачує співробітник з заробітної плати [46] + 41 000*19.5%*22% єдиний соціальний внесок, що сплачує роботодавець [10]) – щомісячні витрати на утримання персоналу, що становить 3 766 тисяч грн.

Наступною значною статтею витрат будуть витрати на маркетинг при виході на європейський ринок, враховуючи вже наявну впізнаваність бренду «Ernst & Young» серед європейських компаній, необхідності витратити бюджет на рекламу компанії немає. Як було зазначено в стратегії виходу на ринок, обрано варіант персонального повідомлення європейських компаній про створення даного хабу та відповідними пропозиціями на електронні пошти компаній. Розробка та оформлення конкурентної пропозиції, що буде надіслана майбутнім

клієнтам буде вартувати близько 450 тисяч грн та буде відбуватись протягом першого місяця, коли буде відбуватись навчання майбутніх співробітників.

З початком епідемії Covid-19, а потім з введенням військового стану в Україні, більшість офісів перейшли на змішаний чи віддалений формат роботи. Але оскільки для всіх співробітників це буде нове місце роботи й проведення аудиту відбувається командами по 3-6 людей, планується робити змішаний режим роботи з наданням переваги відвідування офісу. За даних умов, виникає необхідність в оренді офісу на 50 людей.

Проаналізувавши різні доступні для оренди пропозиції приміщень, було визначено, що середня вартість оренди приміщення в центрі Києва становить 220 тисяч грн в місяць й додатково 10 тисяч грн комунальні витрати [24]. Додатково необхідно щомісячно виділяти близько 40 тисяч грн на підтримку офісу у вигляді виплат кілінговим службам та забезпечення офісу необхідними речами для співробітників.

Також необхідно придбати ноутбуки для всіх співробітників. Враховуючи, що в діючій в Україні компанії ЕУ співробітників забезпечують ноутбуками Lenovo T14 з вартістю 70 тисяч грн витрати на придбання 60 ноутбуків становитимуть 4 200 тисяч грн.

Додатково в офіс треба буде придбати додаткову техніку у вигляді принтера, проектора, та канцелярії, що становитиме ще 450 тисяч грн.

Отже, витрати на запуск проєкту та перші два місяці роботи становитимуть 12 732 тисячі грн а потім щомісячні витрати на виплати заробітної плати персоналу та обслуговування офісу становитимуть 4 036 тисяч грн (табл. 3.3.).

Наступним етапом є визначення очікуваних доходів. Доходи напряму будуть залежати від кількості отриманих контрактів з європейськими клієнтами. Відповідно до аналізу європейського ринку, ми очікуємо отримати перші 5 контрактів на етапі, коли буде проводитись навчання співробітників та одразу по завершенню навчання почати працювати над новими проєктами.

Таблиця 3.3.

Витрати на створення міжнародного хабу аудиторських послуг

Категорія витрат	Кількість співробітників	Витрати на одного співробітника, грн	Загальна сума, грн
Витрати на заробітну плату та податки			
Підбір персоналу	3	41,000 + 19.5% + 22%	179,685
Аудитори	45	41,000 + 19.5% + 22%	2,694,975
Маркетинг	7	41,000 + 19.5% + 22%	419,265
Юридична, технічна, офісна підтримка	8	41,000 + 19.5% + 22%	479,160
Загальні витрати на заробітну плату	63		3,773,085
Інші витрати			
Оренда офісу		220,000 + 10,000 (комунальні)	230,000
Підтримка офісу (клінінг, матеріали)			40,000
Придбання ноутбуків	60	70,000	4,200,000
Додаткова офісна техніка та канцелярія			450,000
Маркетингова кампанія			450,000
Загальні витрати			5,370,000
Сумарні витрати на запуск проекту			9,143,085
Щомісячні витрати			4,036,000

Джерело: складено автором

Відповідно до статистика наведеної компаніями «Великої четвірки» [76] середня тривалість проекту складає 4 місяці та потребує залучення 5 людей. Клієнти в Європі за виконання такого проекту сплачують 250 тисяч євро, враховуючи запропоновану знижку з метою залучення більшої кількості клієнтів та нівелювання незручностей від роботи з компанією, зареєстрованою в іншій країні ми плануємо отримувати 200 тисяч євро від такого проекту, що враховуючи наявний курс євро до гривні 42 становитиме 8 400 тисяч грн.

Враховуючи складність проведення аудиту на ринку іноземної країни для працівників, що не мають достатньо досвіду, ми очікуємо що на одному проекті протягом першого року буде працювати додатково 2-3 людини, тобто загалом на одному проекті кількість членів команди становитиме 7-8 людей, що дозволить одночасно командою в 45 аудиторів проводити аудит 6 компаній. Необхідність залучення додаткових 2-3 людей протягом першого року аудиту європейських

проектів була підтверджена менеджментом компанії ЕУ в процесі дослідження кваліфікаційних навичок співробітників [76]. Враховуючи середню тривалість одного проекту 4 місяці, дохід в 1 місяць становитиме 2 100 тисяч грн дохід від одного клієнта * 6 компаній є можливість одночасно обслуговувати за наявної кількості співробітників = 12 600 тисяч грн - має можливість отримати компанія при умові зайнятості всіх співробітників протягом одного місяця.

Також варто зазначити необхідність амортизованих витрат для ноутбуків співробітників, оскільки термін їх використання становить 3 роки, тому щорічно при умові вартості ноутбуків для 60 співробітників 4 200 тисяч грн, амортизовані витрати кожного місяця становитимуть $4\,200 / 3 / 12 = 117$ тисяч грн.

Враховуючи відсутність довгострокових проектів та інвестицій необхідності дисконтування грошових потоків немає.

Наступним етапом можемо переходити до розрахунку показників економічної ефективності проекту:

- чиста теперішня вартість (NPV);
- період окупності (PP, DPP);
- індекс прибутковості (PI);
- внутрішня норма дохідності (IRR).

З метою визначення економічної доцільності впровадження даного проекту (Проект №1) нами було розраховано показники економічної ефективності при розширенні штату компанії ЕУ та залученню клієнтів з українського ринку, без виходу на європейський ринок (Проект №2). В процесі порівняння витрат, ми проаналізували відповідні статті витрат з врахування що для підтримки обох проектів необхідно щомісячно утримувати необхідний штат персоналу, сплачувати за оренду офісу, а також на початку запуску проектів витратити кошти на придбання ноутбуків, та розробку стратегії та адаптації презентації для іноземних клієнтів для Проекту №1 (табл. 3.4, 3.5). Також варто зазначити, що відповідно до умов ринку є необхідність збільшувати заробітну плату персоналу

після першого року роботи на 10%, оскільки кваліфікаційний рівень працівників зростає і відповідно їх вартість на ринку праці теж.

Обов'язковою умовою глобальної компанії ЕУ є відрахування 50% від доходів у вигляді дивідендів в глобальну материнську компанію з метою спрямування цих коштів в розвиток бренду компанії та новітніх автоматизованих додатків, які можуть використовувати всі компанії мережі.

Для обрахунку доходів, що може згенерувати компанія після запуску проектів на основі відкритої інформації на іноземних та українських ресурсах, вартість аудиту на який буде витрачено 70 днів та залучено 5 людей, становить для країн Європи 250 тисяч євро, завдяки зниженню ціни за рахунок можливості оплати співробітникам меншої заробітної плати в Україні та з метою збільшення конкурентних переваг над європейськими аудиторськими компаніями, ми плануємо отримати 200 тисяч євро від такого проекту, що враховуючи наявний курс євро до гривні 42 становитиме 8 400 тисяч грн.

Таблиця 3.4.

Планові витрати на запуск та діяльність Проекту №1 та Проекту №2, протягом 1 року, тис. грн

Витрати за рік, тис грн		
Стаття	Проект №1	Проект №2
заробітна плата 45 аудиторам	32 278	32 278
заробітна плата додатковому персоналу (18 осіб)	12 911	-
розробка стратегії виходу на міжнародний ринок	450	-
оренда та забезпечення офісу	3 240	3 240
витрати на придбання ноутбуків	4 036	4 036
амортизаційні витрати на ноутбуки	1 400	1 400
Разом	54 315	40 954

Джерело: складено автором

У випадку проведення аудиту компанії з українського ринку ми можемо залучати клієнтів по найвищій ціні місцевого ринку, оскільки компанія ЕУ має в Україні репутацію лідерів аудиторських послуг й ця ціна становитиме близько

160 тисяч євро, що враховуючи наявний курс євро до гривні 42 становитиме 6 720 тисяч грн.

Таблиця 3.5

Планові витрати на діяльність Проекту №1 та Проекту №2,
після першого року після початку дії, тисяч грн

Витрати за рік, тис грн		
Стаття	Проект №1	Проект №2
заробітна плата 45 аудиторам	32 278	32 278
заробітна плата додатковому персоналу (18 осіб)	12 911	-
оренда та забезпечення офісу	3 240	3 240
амортизаційні витрати на ноутбуки	1 400	1 400
Разом	54 348	40 146

Джерело: складено автором

Також, враховуючи, що компанія планує витратити перші два місяці на навчання нового персоналу, а також один місяць відведено на відпустки, то кожен робітник компанії працюватиме над проектами 9 місяців. Крім того, стандартно над проектом із зазначеним вище бюджетом працює команда в обсязі 5 людей, додатково протягом першого року планується залучення 2-3 людей на іноземні проекти для адаптації роботи з новими клієнтами, а також розуміння процесів клієнтів.

При умові роботи на національному ринку знадобиться додатковий персонал не знадобиться, завдяки наявному розумінню аудиторів ЕУ українських компаній. Також, починаючи з другого року нам не знадобляться витратити два місяці на навчання персоналу, буде достатньо одного місяця на щорічні тренінги. Починаючи з другого року аудиту, ми не плануємо залучати додаткових співробітників на аудит європейських проектів і необхідна кількість членів команди становитиме 5 людей (табл. 3.5, 3.6).

На основі зазначеної вище інформації, нами було побудовано зведену таблицю очікуваних фінансових параметрів проектів (додаток 5).

Таблиця 3.5.

Планові доходи та прибутки від першого року після реалізації
Проекту №1 та Проекту №2, тис. грн

Дохід за рік, тис грн		
Стаття	Проект №1	Проект №2
Кошти отримані від клієнтів за 1 проєкт	8 400	6 720
кількість аудиторів в штаті	45	45
Кількість аудиторів на 1 проєкті	7.5	5
тривалість 1 проєкту, місяців	4	4
робочих місяців для проведення аудиту	9	9
Разом	113 400	136 080
Прибуток за рік, тис грн		
Доходи за мінусом витрати	59 085	95 126
Відрахування в глобальну компанію, 50%	29 543	47 563
Податок на прибуток, 18%	5 318	8 561
Прибуток за рік, тис грн	24 225	39 002

Джерело: складено автором

Отже, якщо розглядати впровадження проєктів на періоді в 5 років, то саме Проєкт №1 з виходом на міжнародний ринок є більш ефективним, оскільки прибуток за його реалізації перевищить прибуток від реалізації Проєкту №2.

Таблиця 3.6

Планові доходи та прибутки після першого року після початку дії
Проекту №1 та Проекту №2, тисяч грн

Дохід за рік, тис грн		
Стаття	Проект №1	Проект №2
Кошти отримані від клієнтів за 1 проєкт	8 400	6 720
кількість аудиторів в штаті	45	45
Кількість аудиторів на 1 проєкті	5	5
тривалість 1 проєкту, місяців	4	4
робочих місяців для проведення аудиту	10	10
Разом	189 000	151 200
Прибуток за рік, тис грн		
Доходи за мінусом витрат	134 652	111 054
Відрахування в глобальну компанію, 50%	67 326	55 527
Податок на прибуток, 18%	12 119	9 995
Прибуток за рік, тис грн	55 207	45 532

Джерело: складено автором

Таблиця 3.7.

Поетапний розрахунок NPV, тисяч грн

Період	1	2	3	4	5
	2025	2026	2027	2028	2029
Проект №1					
Чистий грошовий потік	24,225	55,207	55,207	55,207	55,207
Чистий грошовий потік наростаючим підсумком	24,225	79,432	134,640	189,847	245,054
Коефіцієнт приведення за норми дисконту 35%	1.00	1.35	1.82	2.46	3.32
Дисконтований чистий грошовий потік за норми дисконту 35%	24,225	40,894	30,292	22,439	16,621
NPV наростаючим підсумком	24,225	65,119	95,411	117,850	134,471
Проект №2					
Чистий грошовий потік	39,002	44,076	44,076	44,076	44,076
Чистий грошовий потік наростаючим підсумком	39,002	83,078	127,155	171,231	215,308
Коефіцієнт приведення за норми дисконту 35%	1.00	1.35	1.82	2.46	3.32
Дисконтований чистий грошовий потік за норми дисконту 35%	39,002	32,649	24,185	17,915	13,270
NPV наростаючим підсумком	39,002	71,651	95,836	113,750	127,020

Джерело: складено автором самостійно

Таким чином, ми змогли обрахувати показники економічної ефективності Проекту №1 та Проекту №2 та порівняти економічні результати ефективності проєктів при умові діяльності кожного з них 5 років (табл. 3.8).

Отже, на перспективі в 5 років створення хабу аудиторських послуг на базі компанії ЕУ є не лише економічно ефективним та прибутковим рішенням для самої компанії, а й згенерує більший прибуток, у порівнянні з можливістю розширення компанії за рахунок залучення українських клієнтів.

Незважаючи на відмінності у стратегіях реалізації, обидва проєкти демонструють високу економічну ефективність, що є результатом комплексного підходу до планування, ефективного управління ресурсами та гнучкості у реагуванні на зміни ринкової ситуації, що було закладено при обрахунку показників проєктів.

Таблиця 3.8

Порівняння економічної ефективності проєктів №1 та №2 за період
в 5 років

№	Показник	Розраховане значення	
		Проект №1	Проект №2
1	Чистий дисконтований дохід (NPV), млн грн	134	127
4	Індекс прибутковості (PI)	99.1	94.9
5	Період окупності (PP), роки	0.48	0.45
6	Дисконтований період окупності (DPP), роки	До 1 року	До 1 року

Джерело: складено автором

Однак, навіть, не зважаючи в обрахунках на високу ризиковість ведення бізнесу в Україні в умовах війни, що несе додаткові фінансові навантаження на Проєкт №2, Проєкт №1 є більш вигідним, за умови реалізації його на періоді в понад 2 роки.

Висновки до розділу 3

Завдяки глибокому аналізу сильних і слабких сторін компанії ЕУ в Україні, автором роботи було визначено найбільш оптимальну стратегію виходу на європейський ринок з наданням послуг аудиту іноземним компаніям.

В процесі аналізу, було визначено, що стратегічною метою, що полягає у забезпеченні тривалого всебічного прогресу компанії ЕУ в Україні є вихід на міжнародний ринок та збільшення кількості клієнтів з інших країн, з метою збільшення доходів компанії та диверсифікації ризиків завдяки співпраці з різними країнами.

Розроблена автором стратегія є середньостроковою та розробляється на період в 5 років. Створення хабу аудиторських послуг не потребує значних інвестицій на початку проєкту, оскільки найбільшою статтею витрат є заробітна плата працівників. Однак діяльність даного хабу буде напряму залежати від законодавства країн Європи та України, яке зазнає змін кожні декілька років.

Також після аналізу економічної ефективності створення хабу та порівняно її з альтернативним методом збільшення прибутку компанії – розширенням компанії за рахунок залучення українських клієнтів та незважаючи на той факт, що для порівняння обох проєктів не було враховано значно більший ризик при умові відсутності іноземних клієнтів, через нестабільну ситуацію в Україні зараз, пов'язану з продовженням військових дій, що негативно впливає на більшість компаній, які є клієнтами аудиту, автором було сформовано результат з наступними твердженнями: економічна ефективність проєкту по створенню хабу аудиторських послуг на період понад 5 років є обґрунтованою.

Для проведення аналізу було використано такі методи, як:

- Збір даних про прогнозовані доходи, витрати та інші важливі фактори діяльності для обох проєктів.
- Проведено фінансовий аналіз та розраховано такі фінансові показники, як чистий прибуток, рентабельність інвестицій та період окупності.
- Проведено якісний аналіз, а саме оцінено можливості та стратегічна відповідність обох проєктів.

Фінансовий аналіз показав, що Проєкт 1 генерує більший чистий прибуток протягом 5 років, ніж Проєкт 2 та має вищу рентабельність інвестицій, ніж Проєкт 2.

Період окупності обох проєктів є швидким та задовільним.

Якісний аналіз показав, що: Проєкт 1 пов'язаний з меншим ризиком, ніж Проєкт 2, завдяки наявності іноземних клієнтів, що гарантує диверсифікацію ризику, пов'язаного з виключною залежністю від клієнтів країни в якій продовжує діяти військовий стан.

Проте, важливо врахувати ризики, пов'язані з цим проєктом у вигляді співпраці з новими країнами, досвід роботи з якими відсутній в компанії, та вжити заходів для їх мінімізації. Також необхідно забезпечити достатнє фінансування проєкту та розробити план маркетингу для залучення іноземних клієнтів.

Важливо регулярно переглядати та оцінювати успішність проєктів, щоб вносити необхідні корективи у вигляді як зміни маркетингових презентацій так і кількості необхідного персоналу.

Зважаючи на результати аналізу, було доведено економічну ефективність від створення хабу аудиторських послуг для країн Європи, у тому числі доведено більшу ефективність від залучення іноземних клієнтів, ніж розширення за рахунок національного ринку.

ВИСНОВКИ

У процесі виконання дипломної роботи на тему "Стратегія створення в Україні міжнародного хабу аудиторських послуг для європейського ринку" автором роботи було проведено комплексний аналіз сучасного стану аудиторського ринку в Україні, вивчено міжнародний досвід функціонування аудиторських компаній, розроблено власне визначення поняття «міжнародний хаб аудиторських послуг» та розроблено стратегічні напрями для створення ефективної системи аудиторських послуг, орієнтованої на потреби європейських клієнтів.

Основними результатами дослідження стали:

- Визначення ключових переваг України як потенційного центру аудиторських послуг для Європи, серед яких – географічне положення, кваліфікований персонал, конкурентоспроможні ціни на послуги та високий потенціал розвитку ІТ-інфраструктури.
- Аналіз законодавчої бази та нормативного регулювання аудиторської діяльності в Україні, що не виявив бар'єрів та обмежень для інтеграції в європейський ринок аудиторських послуг.
- Аналіз законодавчої бази та нормативного регулювання аудиторської діяльності в країнах Європейського Союзу, що висвітлив потенційні перешкоди при виході на ринок Європи іноземної компанії, а також допоміг визначити шляхи подолання даних перешкод.
- Розробка власного визначення поняття «міжнародний хаб аудиторських послуг», як об'єднання спеціалістів з аудиту на базі офісу / централізованої платформи, де надаються стандартизовані аудиторські послуги для клієнтів з різних країн, використовуючи єдину методологію та високі міжнародні стандарти.

– Розробка стратегічних напрямів, які включають в себе гармонізацію національного законодавства з міжнародними стандартами, підвищення кваліфікації аудиторів, створення сприятливих умов для залучення іноземних інвестицій та розвиток співпраці з міжнародними аудиторськими мережами.

– Визначення маркетингових стратегій для просування українських аудиторських послуг на європейському ринку, включаючи брендинг, цифровий маркетинг та участь у міжнародних професійних заходах.

Враховуючи викладене, можна зробити висновок, що створення в Україні міжнародного хабу аудиторських послуг є реальною перспективою, яка вимагає системного підходу та координації зусиль усіх зацікавлених сторін – державних органів, професійних спільнот, освітніх інституцій та бізнесу. Реалізація запропонованих стратегічних напрямів дозволить Україні зайняти вагомe місце на карті європейських аудиторських послуг та сприятиме зростанню економіки країни.

Також автором роботи було детально розглянуто та проаналізовано сильні та слабкі аспекти діяльності компанії ЕУ в Україні, автором дослідження було розроблено оптимальний план дій для виходу на ринок Європи з метою надання аудиторських послуг міжнародним клієнтам.

У процесі дослідження було встановлено, що стратегічна ціль компанії ЕУ в Україні полягає у розширенні міжнародної присутності та збільшенні числа замовників з-за кордону, що сприятиме зростанню доходів та диверсифікації ризиків через взаємодію з різними країнами.

Стратегія, розроблена автором, передбачає середньостроковий план на 5 років. Ініціатива створення хабу аудиторських послуг не вимагає значних початкових інвестицій, оскільки основними витратами є оплата праці співробітників. Однак успіх хабу буде залежати від законодавчих змін, які відбуваються в Європі та Україні кожні кілька років.

Після оцінки економічної доцільності створення хабу та порівняння її з альтернативним шляхом збільшення прибутків компанії – розширенням на українському ринку, незважаючи на вищий ризик відсутності іноземних клієнтів через нестабільність в Україні, пов'язану з триваючими військовими діями, автор прийшов до висновку, що проект створення хабу аудиторських послуг є економічно виправданим на термін понад 5 років.

Також автор визначив, що в майбутньому важливо врахувати ризики, пов'язані з роботою на нових ринках, та розробити заходи для їх мінімізації, забезпечити адекватне фінансування та розробити маркетингову стратегію для приваблення іноземних клієнтів. Регулярний перегляд та оцінка ефективності проектів дозволить своєчасно вносити корективи для досягнення кращих результатів.

На основі проведеного аналізу було підтверджено економічну доцільність створення хабу аудиторських послуг для європейських країн та встановлено, що залучення іноземних клієнтів є більш ефективним, ніж розширення на внутрішньому ринку.

Список використаних джерел

1. Базилевич В. Д. Економічна теорія : Політекономія / За ред. В. Д. Базилевича. – 6-те вид., перероб. і доп. К. : Знання-Прес, 2007. 719 с.
2. Башнянин Г.І. Мікроекономічні ринкові системи: метрологічні проблеми аналізу ефективності функціонування / Г.І. Башнянин, І.М. Копич, І.О. Чупик. Львів : Вид-во "ЛКА", 2001. 182 с.
3. Бухгалтерський словник. / За ред. проф. Ф.Ф. Бутинця. Житомир: ПП "Рута", 2001. 224 с.
4. Великий словник бухгалтера / Уклад. В.Кузнєцов, О. Михайленко. 2-ге вид., перероб. і доп. Х.: Фактор, 2005. 532 с.
5. Директива Європейського Парламенту та Ради від 17 травня 2006 року № 2006/43/ЄС. URL: <https://eur-lex.europa.eu> (дата звернення: 25.02.2024).
6. Дорош Н. Розвиток аудиторської діяльності в Україні в умовах євроінтеграційних процесів. URL: <http://nbuv.gov.ua> (дата звернення: 15.03.2024).
7. Дослідження компанії MordorIntelligence Europe Auditing Services Market - Size, Share & Industry Trends Analysis. URL: <https://mordorintelligence.com> (дата звернення: 25.02.2024).
8. Економічна ефективність - Енциклопедія Сучасної України. URL: <https://www.wikipedia.org> (дата звернення: 10.03.2024).
9. Економічний словник-довідник: За ред. док. екон. наук, проф. С.В. Мочерного / Худож. оформ. В.М. Штогриня. К.: Феміна, 1995. 368 с.
10. Єдиний соціальний внесок ЄСВ [2024]. URL: <https://minfin.com.ua> (дата звернення: 15.03.2024).
11. Ілляшенко С.М. Маркетингова товарна політика промислового підприємства: управління стратегіями диверсифікації: монографія / С.М. Ілляшенко, Г.О. Пересадько. Суми: Університетська книга, 2009. 328 с.
12. Калетнік Г.М. Менеджмент та маркетинг: навч. посібник / Г. М. Калетнік, В.М. Ціхановська, О.М. Ціхановська. К. : Хай-Тек Прес, 2011. 580 с.
13. Качала В. В. Основи теорії систем й системного аналізу. Уч. посібник. К. : Лінія – Телеком, 2007. 216 с.
14. Кирильчук С. П. Економіка підприємства : Навч. посіб. / За заг. ред. д.е.н., проф. С. П. Кирильчук. Сімферополь, 2013. 444 с.
15. Крапивко М. Забезпечення суспільного визнання незалежності: новий етап розвитку аудиту. URL: <http://nbuv.gov.ua> (дата звернення: 15.03.2024).
16. Лімська Декларація керівних принципів аудиту державних фінансів. URL: <http://old.ac-rada.gov.ua> (дата звернення: 15.03.2024).
17. Макконел К. Р. Економікс: Принципи, проблеми, політика. В 2 т. / К. Р. Макконел, С. А. Брю. К. : Республіка, 1992. 399 с.

18. Маркетинг. Навчальний посібник / Старостіна А.О., Кравченко В.А., Пригара О.Ю., Ярош-Дмитренко Л.О. / За заг.ред. проф. Старостіної А.О. К.: «НВП «Інтерсервіс», 2018. 216 с.
19. Маслак О. І. Економіка промислового підприємства : Навч. посіб. / О. І. Маслак, Л. Д. Воробйова . К. : ЦУЛ, 2011. 171 с.
20. Міжнародні стратегії економічного розвитку: навч. пос. [для студ. вищ. навч. закл.]/ [Ю. Г. Козак, В. В. Ковалевський, Н. С. Логвінова та ін.]; За редакцією Ю. Г. Козака, В. В. Ковалевського, І. В. Ліганенко: – [2-ге вид.] К.: Центр учбової літератури, 2009. 356 с.
21. Міжнародні стандарти International Standard on Auditing 220 (Revised), Quality Management for an Audit of Financial Statements | IAASB. URL: <https://www.iaasb.org> (дата звернення: 03.04.2024).
22. Обушна Н. І. Публічний аудит: поняття та сутність. URL: <http://www.dridu.dp.ua> (дата звернення: 15.03.2024).
23. Орган суспільного нагляду за аудиторською діяльністю URL: <https://arob.org.ua> (дата звернення: 25.02.2024).
24. Оренда офісу в Києві. URL: <https://dim.ria.com> (дата звернення: 15.03.2024).
25. Офіс з розвитку підприємництва та експорту. URL: <https://diia.gov.ua> (дата звернення: 07.04.2024).
26. Офіційна сторінка державно органу, що регулює аудиторську діяльність в Австрії Member Country | IFAC. URL: <https://www.ifac.org> (дата звернення: 03.04.2024).
27. Офіційна сторінка державно органу, що регулює аудиторську діяльність в Бельгії IRE - Accueil. URL: <https://www.ire.be> (дата звернення: 03.04.2024).
28. Офіційна сторінка державно органу, що регулює аудиторську діяльність в Греції Αρχική - ΣΩΜΑ ΟΡΚΩΤΩΝ ΕΛΕΓΚΤΩΝ ΛΟΓΙΣΤΩΝ. URL: <https://www.soel.gr> (дата звернення: 03.04.2024).
29. Офіційна сторінка державно органу, що регулює аудиторську діяльність в Данії Accounting in Denmark - Legal and Regulatory Framework - Radner. URL: <https://www.radner.dk> (дата звернення: 03.04.2024).
30. Офіційна сторінка державно органу, що регулює аудиторську діяльність в Ірландії Monitoring and Assessment | Environmental Protection Agency. URL: <https://www.epa.ie> (дата звернення: 03.04.2024).
31. Офіційна сторінка державно органу, що регулює аудиторську діяльність в Іспанії Instituto de Censores Jurados de Cuentas de España (ICJCE). URL: <https://www.icjce.es> (дата звернення: 03.04.2024).
32. Офіційна сторінка державно органу, що регулює аудиторську діяльність в Італії Il Collegio Sindacale: cos'è e quali compiti svolge - Borsa Italiana. URL: <https://www.borsaitaliana.it> (дата звернення: 03.04.2024).

33. Офіційна сторінка державно органу, що регулює аудиторську діяльність в Нідерландів Home | Netherlands Court of Audit. URL: <https://www.rekenkamer.nl> (дата звернення: 03.04.2024).
34. Офіційна сторінка державно органу, що регулює аудиторську діяльність в Норвегії European Union Recovery and Resilience Facility | EUR-Lex. URL: <https://eur-lex.europa.eu> (дата звернення: 03.04.2024).
35. Офіційна сторінка державно органу, що регулює аудиторську діяльність в Португалії Members - Accountancy Europe. URL: <https://www.accountancyeurope.eu> (дата звернення: 03.04.2024).
36. Офіційна сторінка державно органу, що регулює аудиторську діяльність в Румунії CAFR. URL: <https://www.cafr.ro> (дата звернення: 03.04.2024).
37. Офіційна сторінка державно органу, що регулює аудиторську діяльність в Словенії Računsko sodišče - Home. URL: <https://www.rs-rs.si> (дата звернення: 03.04.2024).
38. Офіційна сторінка державно органу, що регулює аудиторську діяльність в Чехії KOMORA AUDITORŮ ČESKÉ REPUBLIKY. URL: <https://www.kacr.cz> (дата звернення: 03.04.2024).
39. Офіційна сторінка державно органу, що регулює аудиторську діяльність в Швейцарії Welcome to the ІА | Institute of Internal Auditors. URL: <https://www.iias.ch> (дата звернення: 03.04.2024).
40. Офіційна сторінка Організації економічного співробітництва та розвитку. URL: <https://www.oecd.org> (дата звернення: 20.03.2024).
41. Офіційний сайт Світового банку. URL: <https://www.data.worldbank.org> (дата звернення: 10.03.2024).
42. Порядок проведення перевірок матеріалів скарг, які надходять до Аудиторської палати України, затверджений Рішенням Аудиторської палати України № 196/7 від 27 листопада 2008 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua> (дата звернення: 07.04.2024).
43. Прайс-лист на аудиторські послуги ASKR Group. URL: <https://askr-group.com.ua> (дата звернення: 17.03.2024).
44. Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність. URL: <https://rada.gov.ua> (дата звернення: 25.02.2024).
45. Про внесення змін до Закону України "Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність" щодо забезпечення аудиторської діяльності на період дії воєнного стану та післявоєнного відновлення економіки від 31.05.2022 р. № 2285-IX. URL: <https://rada.gov.ua> (дата звернення: 25.02.2024).
46. Про оплату праці № 3587-IX від 22.02.2024. URL: <https://rada.gov.ua> (дата звернення: 25.03.2024).
47. Проскуріна Н. М. Процедурне забезпечення. Теорія та практика [монографія]/ Н.М. Проскуріна // К.: ДП "Інформ. – аналіт. Агентство" 2011. 739 с.

48. Регламент Європейського парламенту та Ради від 16 квітня 2014 року № 537/2014. URL: <https://eur-lex.europa.eu> (дата звернення: 25.02.2024).
49. Сизоненко В. О. Сучасне підприємництво / В. О. Сизоненко. К. : Знання-Прес, 2007. 440 с.
50. Старостіна А. О. Економіка зарубіжних країн / А. О. Старостіна, А. О. Длігач, Н. В. Богомаз. К. : Знання, 2009. 454 с.
51. Старостіна А. О. Сутність та практичне застосування методики конструювання категоріального апарату економічної науки, Вісник КНУ імені Тараса Шевченка, Випуск 128
52. Симоненко В. Аудит ефективності: проблеми адаптації та впровадження. Вісн. Київ. нац. торг.-екон. ун-ту. 2014. № 2 (94). С. 5-14. URL: http://visnik.knute.edu.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=214&catid=48&lang=uk (дата звернення 20.05.2024)
53. Сучасний аудит: підручник / наук. ред. Івана Ісаковича Пилипенка; Нац. акад. статистики, обліку та аудиту. – К.: ДП «Інформ.-аналіт. агентство», 2015. – 643 с.
54. Тарасевич В. М. Економічна теорія. Політекономія / За ред. В. М. Тарасевича. К. : «Знання», 2012. 206 с.
55. Черніков Д., Кузьо М. Державний зовнішній аудит в контексті європейської інтеграції. URL: <https://parlament.org.ua> (дата звернення: 15.03.2024).
56. Шалімова Н. С. Концепції розвитку аудиту: проблемні аспекти визначення та класифікації / Н. С. Шалімова // Вісник Донецького національного університету економіки і торгівлі імені М. Туган-Барановського. 2009. № 3. С. 218–227.
57. Шевчук В. О. Актуальні освітні та прикладні проблеми професійного аудиту / В. О. Шевчук // Бухгалтерський облік, аналіз та аудит : проблеми теорії, методології, організації. 2012. № 1. С. 249- 256.
58. Яцишин С. Досвід країн ЄС у формуванні облікової політики підприємств з врахуванням вимог Європейського законодавства. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua> (дата звернення: 17.04.2024).
59. American Institute of Certified Public Accountants, AICPA For the Public. URL: <https://www.aicpa.org> (дата звернення: 24.03.2024).
60. Commission staff working document Ukraine 2023 Report. URL: <https://europa.eu> (дата звернення: 25.02.2024).
61. De Koning R. PIFC: Public Internal Financial Control. URL: <https://www.pempal.org> (дата звернення: 15.03.2024).
62. Deloitte Global Outsourcing Survey 2023. URL: <https://www.deloitte.com> (дата звернення: 10.03.2024).
63. How to Conduct a Project Audit: The Go-To Guide. URL: <https://ppm.express> (дата звернення: 18.04.2024).

64. Hub-and-spoke arrangements in competition. URL: <https://www.oecd.org> (дата звернення: 24.03.2024).
65. International Auditing and Assurance Standards Board. URL: <https://www.iaasb.org> (дата звернення: 20.03.2024).
66. International Business. Pearson Education. URL: <https://www.pearson.com> (дата звернення: 07.04.2024).
67. International Business: Environments and Operations. Pearson. URL: <https://www.google.com/books> (дата звернення: 07.04.2024).
68. International Economics: Theory and Policy. Pearson Education. URL: <https://www.pearson.com> (дата звернення: 07.04.2024).
69. International Federation of Accountants (IFAC). (2014). Handbook of International Quality Control, Auditing, Review, Other Assurance, and Related Services Pronouncements. IFAC
70. International Federation of Accountants. URL: <https://www.ifac.org> (дата звернення: 20.03.2024).
71. International Logistics: The Management of International Trade Operations. URL: <https://www.yumpu.com> (дата звернення: 24.03.2024).
72. International Marketing. Cengage Learning. URL: <https://www.cengage.com> (дата звернення: 07.04.2024).
73. International Quality Control, Auditing, Review, Other Assurance, and Related Services Pronouncements IAASB. URL: <https://www.iaasb.org> (дата звернення: 24.03.2024).
74. Leibenstein, H. Allocative Efficiency and X-Efficiency // The American Economic Review, 56 (1966). PP. 392-415.
75. McKinsey & Company Global management consulting. URL: <https://www.mckinsey.com> (дата звернення: 24.03.2024).
76. Official page of the company Ernst & Young. URL: https://www.ey.com/uk_ua (дата звернення: 20.01.2024).
77. Regulation (EU) No 537/2014 of the European Parliament and of the Council. URL: <https://www.legislation.gov.uk> (дата звернення: 20.03.2024).
78. Statista. URL: <https://www.statista.com> (дата звернення: 10.03.2024).
79. Strategy and the Business Landscape. Pearson Education. URL: <https://www.google.com/books> (дата звернення: 13.04.2024).
80. Trade statistics for international business development. URL: <https://www.trademap.org> (дата звернення: 07.04.2024).

ДОДАТКИ

Додаток 1

Трактування терміна «аудит» у вітчизняній і зарубіжній науковій літературі

Автор(-и)	Трактування терміна «аудит»
Баранова А. О., Наумова Т. А., Кашперська А. І.	Трактують аудит залежно від рівнів впливу: на макроекономічному рівні – це одна із форм контролю організаційного характеру, що має вирішувати стратегічні цілі та завдання; на мікроекономічному рівні – це невід’ємна складова (аудиторська перевірка, звіти) для подальшого управління суб’єктами господарювання
Немченко В. В., Редько О. Ю., Кононенко В. А.	Визначають сутність і предмет аудиту як науку, що виникла внаслідок ринкових відносин, основне завдання якої – захищати її власника (інтереси, потреби) будь-якої форми власності. З цього випливає, що метою та завданням аудиту є перевірка та підтвердження недоліків, якщо виявлено неспівпадіння у веденні обліку, та надання певних рекомендацій для їх усунення. Для аудиту характерно надання допомоги
Гордієнко Н. І., Харламова О. В., Мізік Ю. І., Конопліна О. О.	Розглядають аудит як складову незалежного контролю, яка охоплює різні елементи перевірки
Обушна Н. В.	Розглядає у двох контекстах: у широкому значенні – це оцінювання самої організації (підприємства), її продукту, системи, проекту чи навіть окремої відповідальної особи (групи осіб) на відповідність визначеним стандартам. У даному випадку розрізняють аудит: фінансовий, юридичний і технічний, який виконує перевірку вищеперелічених стандартів. У вузькому значенні – це перевірка фінансових звітів, рахунків на відповідність вимогам, а також перевірка фінансового керівництва підлеглих
Роберт де Конінг	Визначає аудит у ширшому значенні, ніж це прийнято в Україні. Аудит означає будьяке «після оцінювання», вивчення угоди, певної процедури чи звіту. Основна мета перевірка (або перегляд) будь-яких аспектів щодо їх точності та ефективності
Англомовна наукова література	Аудит є перевіркою або інспектуванням бухгалтерських книг аудитором; безпосередньою інвентаризацією для пересвідчення в достовірності наданої інформації, що всі відділи чітко дотримуються задокументованої системи фіксації операцій

Джерело: складено автором на основі [61, 16-20]

Додаток 2

Огляд регулювання ринку аудиторських послуг в країнах ЄС

Країна	Орган регулювання	Основні закони та регулювання	Особливості
Австрія	Аудиторська палата (Kammer der Wirtschaftstrehänder - KWT)	Закон про аудит (Wirtschaftstreuhandberufsgesetz - WTBG): регулює освіту, сертифікацію та діяльність аудиторів, встановлює етичні стандарти та вимоги до незалежності.	Суворі вимоги до освіти і підготовки аудиторів, регулярний нагляд за якістю роботи аудиторів.
Бельгія	Інститут сертифікованих аудиторів (Institut des Réviseurs d'Entreprises - IRE)	Закон про аудит (Loi relative à la révision légale): визначає процедури аудиту, етичні стандарти, вимоги до освіти і професійної підготовки аудиторів.	Обов'язкове страхування професійної відповідальності, ротація аудиторських фірм кожні 6 років.
Болгарія	Комісія з нагляду за аудиторською діяльністю (Комисия за публичен надзор над регистрираните одитори - CPOSA)	Закон про незалежний фінансовий аудит: встановлює процедури проведення аудиту, вимоги до освіти аудиторів, правила етики та незалежності.	Суворі вимоги до незалежності аудиторів, обов'язкова ротація кожні 7 років.
Хорватія	Аудиторська палата Хорватії (Hrvatska revizorska komora - HRK)	Закон про аудит (Zakon o reviziji): регулює сертифікацію аудиторів, встановлює вимоги до аудиторської діяльності, етичні норми і стандарти незалежності.	Високі стандарти професійної етики, регулярні перевірки якості аудиторських послуг.
Кіпр	Інститут сертифікованих аудиторів Кіпру (Institute of Certified Public Accountants of Cyprus - ICPAC)	Закон про аудит (The Auditors and Statutory Audits of Annual and Consolidated Accounts Law): визначає вимоги до професійної підготовки аудиторів, процедури аудиту, етичні норми.	Обов'язкове страхування професійної відповідальності, ротація аудиторських фірм кожні 7 років.
Чехія	Рада аудиторів (Komora auditorů České republiky - KACR)	Закон про аудит (Zákon o auditorech): регулює кваліфікацію аудиторів, стандарти аудиторської діяльності, вимоги до незалежності та етичні норми.	Суворі вимоги до освіти і підготовки аудиторів, регулярний нагляд за якістю роботи аудиторів.
Данія	Данський бізнес-авторитет (Erhvervsstyrelsen)	Закон про аудит (Revisorloven): встановлює вимоги до кваліфікації аудиторів, етичні норми, процедури проведення аудиту, вимоги до незалежності.	Високі стандарти професійної етики, ротація аудиторських фірм кожні 8 років.

Естонія	Рада з фінансового нагляду (Finantsinspektsioon)	Закон про аудит (Audiitortegevuse seadus): регулює сертифікацію аудиторів, вимоги до їх професійної підготовки, незалежності та етичні норми.	Суворі вимоги до незалежності аудиторів, регулярні перевірки якості аудиторських послуг.
Фінляндія	Аудиторська рада (Tilintarkastuslautakunta)	Закон про аудит (Tilintarkastuslaki): визначає процедури аудиту, вимоги до кваліфікації аудиторів, стандарти незалежності та професійної етики.	Високі вимоги до освіти і підготовки аудиторів, обов'язкове страхування професійної відповідальності.
Франція	Вища рада з аудиту (Haut Conseil du Commissariat aux Comptes - НЗС)	Комерційний кодекс, Аудиторський кодекс: встановлюють вимоги до кваліфікації аудиторів, етичні норми, процедури аудиту та стандарти незалежності.	Суворий нагляд за аудиторською діяльністю, аудиторські фірми повинні мати певний обсяг страхування відповідальності.
Німеччина	Аудиторська палата (Wirtschaftsprüferkammer - WPK)	Закон про аудит (Wirtschaftsprüferordnung), Німецький торговий кодекс (Handelsgesetzbuch - HGB): регулюють сертифікацію, діяльність аудиторів, вимоги до незалежності та етичні норми.	Високі стандарти освіти і підготовки аудиторів, суворі вимоги до незалежності та об'єктивності аудиторів.
Греція	Комітет з бухгалтерського обліку та аудиту (Επιτροπή Λογιστικής Τυποποίησης και Ελέγχων - ELTE)	Закон про аудит (Νόμος για τους Ορκωτούς Ελεγκτές Λογιστές): встановлює вимоги до кваліфікації аудиторів, стандарти аудиторської діяльності, етичні норми та вимоги до незалежності.	Суворі вимоги до освіти аудиторів, обов'язкова ротація аудиторських фірм кожні 7 років.
Угорщина	Аудиторська палата Угорщини (Magyar Könyvvizsgálói Kamara)	Закон про аудит (Könyvvizsgálói törvény): регулює сертифікацію аудиторів, вимоги до професійної підготовки, етичні норми та стандарти незалежності.	Регулярний нагляд за якістю роботи аудиторів, суворі вимоги до незалежності аудиторів.
Ірландія	Інститут сертифікованих аудиторів (Institute of Chartered Accountants in Ireland - ICAI)	Закон про аудит (Companies Act 2014): встановлює вимоги до кваліфікації аудиторів, процедури аудиту, етичні норми та вимоги до незалежності.	Високий рівень прозорості та підзвітності, регулярні перевірки якості роботи аудиторів.
Італія	Національна комісія з цінних паперів та бірж (Commissione Nazionale per le Società e la Borsa - CONSOB)	Цивільний кодекс, Аудиторський закон: регулюють кваліфікацію аудиторів, етичні норми, процедури аудиту та стандарти незалежності.	Обов'язковий ротаційний принцип для аудиторів кожні 9 років, суворий контроль за якістю аудиторських послуг.
Латвія	Латвійська асоціація сертифікованих аудиторів (Latvijas Zvērinātu Revidentu Asociācija - LZRA)	Закон про аудит (Revidentu likums): регулює кваліфікацію аудиторів, вимоги до незалежності та етичні норми, процедури проведення аудиту.	Суворі вимоги до освіти і підготовки аудиторів, регулярний нагляд за якістю роботи аудиторів.

Литва	Литовська аудиторська палата (Lietuvos auditorių rūmai)	Закон про аудит (Audito įstatymas): встановлює процедури аудиту, вимоги до кваліфікації аудиторів, етичні норми та стандарти незалежності.	Обов'язкове страхування професійної відповідальності, регулярні перевірки якості аудиторських послуг.
Люксембург	Комісія з нагляду за фінансовим сектором (Commission de Surveillance du Secteur Financier - CSSF)	Закон про аудит (Loi sur la profession de l'audit): регулює сертифікацію аудиторів, вимоги до їх професійної підготовки, етичні норми та стандарти незалежності.	Високі вимоги до освіти і підготовки аудиторів, обов'язкове страхування професійної відповідальності.
Мальта	Рада з аудиту (Accountancy Board)	Закон про аудит (Accountancy Profession Act): встановлює вимоги до кваліфікації аудиторів, етичні норми, процедури проведення аудиту та стандарти незалежності.	Суворі вимоги до незалежності аудиторів, обов'язкова ротація кожні 7 років.
Нідерланди	Нідерландський орган з фінансових ринків (Autoriteit Financiële Markten - AFM)	Аудиторський закон (Wet toezicht accountantsorganisaties - Wta): регулює процедури сертифікації аудиторів, вимоги до незалежності та етичні норми.	Прозорі процедури сертифікації аудиторів, суворі вимоги до ротації аудиторських компаній кожні 8 років.
Польща	Польська палата статутних аудиторів (Polska Izba Biegłych Rewidentów - PIBR)	Закон про аудит, фінансову звітність і страхування: встановлює вимоги до кваліфікації аудиторів, етичні норми, процедури проведення аудиту та стандарти незалежності.	Обов'язкова ротація аудиторів кожні 5 років, жорсткий контроль за відповідністю аудиторських фірм вимогам до якості.
Португалія	Комісія з аудиту (Comissão do Mercado de Valores Mobiliários - CMVM)	Аудиторський закон (Lei dos Revisores Oficiais de Contas): регулює процедури аудиту, вимоги до кваліфікації аудиторів, етичні норми та стандарти незалежності.	Жорсткі вимоги до освіти аудиторів, регулярні перевірки аудиторських фірм на відповідність професійним стандартам.
Румунія	Рада з аудиторської нагляду (Consiliul pentru Supravegherea în Interes Public a Profesiei Contabile - CSIPPC)	Закон про аудит (Legea privind auditul statutar): встановлює вимоги до кваліфікації аудиторів, етичні норми, процедури проведення аудиту та стандарти незалежності.	Суворі вимоги до незалежності аудиторів, регулярні перевірки якості аудиторських послуг.
Словаччина	Словацька палата аудиторів (Slovenská komora audítorov - SKA)	Закон про аудит (Zákon o audítoroch): регулює кваліфікацію аудиторів, вимоги до незалежності та етичні норми, процедури проведення аудиту.	Високі вимоги до освіти і підготовки аудиторів, обов'язкове страхування професійної відповідальності.
Словенія	Інститут сертифікованих аудиторів (Slovenski inštitut za revizijo - SIR)	Закон про аудит (Zakon o revidiranju): встановлює процедури аудиту, вимоги до кваліфікації аудиторів, етичні норми та стандарти незалежності.	Суворі вимоги до незалежності аудиторів, регулярний нагляд за якістю роботи аудиторів.

Іспанія	Інститут бухгалтерського обліку та аудиту (Instituto de Contabilidad y Auditoría de Cuentas - ICAC)	Закон про аудит (Ley de Auditoría de Cuentas): регулює процедури аудиту, вимоги до кваліфікації аудиторів, етичні норми та стандарти незалежності.	Аудитори повинні дотримуватися жорстких правил незалежності, щорічні звіти про якість аудиторських послуг.
Швеція	Управління з нагляду за аудитом (Revisorsinspektionen)	Закон про аудиторську діяльність (Revisionslagen): встановлює процедури аудиту, вимоги до кваліфікації аудиторів, етичні норми та стандарти незалежності.	Високі вимоги до освіти і підготовки аудиторів, обов'язкове страхування професійної відповідальності, акцент на незалежності аудиторів.

Джерело: складено автором на основі [26-38]

АНКЕТА (Український варіант анкети)

Вітаю!

Я, Романюк Анна, студентка 2 курс магістерського рівня економічного факультету КНУ ім. Тараса Шевченка в Україні проводжу опитування з метою визначення попиту на аудиторські послуги, особливості місцевого обліку та аудиту, наявність специфічних регуляторних механізмів та поточний стан ринку аудиту. Метою опитування є збір даних для більш клієнтоорієнтованого входу на місцевий ринок української аудиторської компанії.

Прошу заповнити анкету (у випадку використання Вашою компанією аудиторських послуг, або зацікавленістю в їхньому отриманні) відповідно до актуальної інформації, Вашого досвіду та побажань, адже саме так Ви можете як покращити загальний стан аудиту у Вашій країні, так і отримати нового постачальника аудиторських послуг на комфортних для Вас умовах.

Заздалегідь вдячна за надані відповіді та участь в покращенні надання аудиторських послуг!

1. Який розмір Вашої компанії?

- Малий (до 50 співробітників)
- Середній (50-500 співробітників)
- Великий (понад 500 співробітників)

2. Який сумарний фінансовий оборот Вашої компанії за 2022 рік?

- До 5 млн доларів США
- Від 5 млн до 25 млн доларів США
- Від 25 млн до 100 млн доларів США
- Від 100 млн до 500 млн доларів США
- Понад 500 млн доларів США

3. Як часто Ваша компанія використовує аудиторські послуги іноземних компаній?

- Регулярно (щорічно, щомісяця)
- Не регулярно (кілька разів на рік)
- Одноразово
- Ніколи не використовували

4. Які аудиторські послуги Ви найчастіше замовляєте або розглядаєте для замовлення?
(Оберіть всі відповідні варіанти)

- Фінансовий аудит
- Податковий аудит
- Передпродажний аудит
- Аудит перед ліквідацією
- Оцінка ризиків та внутрішній контроль
- Інші аудиторські послуги (вказіть)

5. Які фактори найбільше впливають на Ваш вибір аудиторської компанії? (Оберіть всі відповідні варіанти)

- Репутація компанії
- Цінова політика
- Досвід в певній галузі
- Рекомендації партнерів
- Країна походження компанії
- Інші фактори (вказіть, які саме)

6. Як Ви оцінюєте рівень конкуренції на ринку аудиторських послуг у Вашій країні?

- Високий
- Середній
- Низький

7. Чи спостерігаєте Ви сучасні тренди в економічному секторі, які впливають на ваш бізнес? (Оберіть всі відповідні варіанти)

- Цифрові інновації
- Макроекономічні фактори
- Споживча поведінка
- Регуляторні зміни
- Політичні зміни
- Інші (вказіть)

8. Чи має ваша компанія плани розширення бізнесу чи інвестиції в інші країни?

- Так, ми розглядаємо такі плани
- Ні, немає таких планів

9. Чи розглядали ви можливість співпраці з міжнародними аудиторськими компаніями, або, можливо, вже співпрацюєте?

послуг

- Так, ми розглядали таку можливість, але ще не обрали компанію-постачальника послуг
- Так, вже співпрацюємо
- Ні, не розглядали
- Ні, не розглядали, співпрацюємо з локальними компаніями-постачальниками послуг

10. Чи розглядали ви можливість співпраці з іноземними аудиторськими компаніями

послуг

- Так, ми розглядали таку можливість, але ще не обрали компанію-постачальника послуг
- Так, вже співпрацюємо
- Ні, не розглядали
- Ні, не розглядали, співпрацюємо з локальними компаніями-постачальниками послуг

11. Як Ви оцінюєте рівень аудиторських послуг в Україні?

- Діяльність відповідає міжнародним стандартам,
- Часті випадки порушення міжнародних стандартів в діяльності.

- Не використовують міжнародні стандарти, а можуть керуватись лише місцевим законодавством.

- Україна не має власних аудиторських компаній.

12. Якщо Ви вже співпрацюєте з аудиторськими компаніями, чи задоволені Ви співвідношенням якості/ціна отриманих послуг?

- Так

- Ні

- Важко відповісти

13. Як ви оцінюєте інвестиційний клімат у Вашій країні для іноземних компаній?

- Позитивний

- Нейтральний

- Негативний

14. Які фактори мають впливати на ціноутворення аудиторських послуг?

15. Які специфічні особливості аудиторського ринку Вашої країни Ви можете виділити?

16. Які етнокультурні особливості ведення бізнесу Вашої країни Ви можете назвати необхідними для усвідомлення іноземними або міжнародними компаніями?

АНКЕТА (АНГЛОМОВНИЙ ВАРІАНТ АНКЕТИ)

I am glad and grateful that you decided to take part in the survey!

I, Anna Romaniuk, a 2nd year master's student at the Faculty of Economics of KNU named after Taras Shevchenko, I am conducting a survey to determine the demand for audit services, the peculiarities of local accounting and auditing, the presence of specific regulatory mechanisms and the current state of the audit market. The purpose of the survey is to collect data for a more client-oriented entry into the local market of a Ukrainian auditing company.

Please fill out the questionnaire (if your company uses audit services, or is interested in receiving them) in accordance with current information, your experience and wishes, because this is how you can both improve the overall state of auditing in your country and get a new supplier of audit services on comfortable conditions for you.

Thank you in advance for your answers and participation in improving the provision of auditing services!

1. What is the size of your company?

- Small (up to 50 employees)
- Medium (50-500 employees)
- Large (over 500 employees)

2. What is the total financial turnover of your company for 2022?

- Up to 5 million US dollars
- From 5 million to 25 million US dollars
- From 25 million to 100 million US dollars
- From 100 million to 500 million US dollars
- More than 500 million US dollars

3. How often does your company use auditing services of foreign companies?

- Regularly (annually, monthly)
- Not regularly (several times a year)
- One time
- Never used

4. What audit services do you most often order or consider ordering? (Select all that apply)

- Financial audit
- Tax audit
- Pre-sale audit
- Audit before liquidation
- Risk assessment and internal control
- Other audit services (specify)

5. What factors most influence your choice of auditing company? (Select all that apply)

- Company reputation
- Pricing policy
- Experience in a certain field
- Recommendations of partners
- Country of origin of the company
- Other factors (specify which ones)

6. How do you assess the level of competition in the audit services market in your country?

- Tall

- Average
 - Low
7. Do you observe modern trends in the economic sector that affect your business? (Select all that apply)
- Digital innovations
 - Macroeconomic factors
 - Consumer behavior
 - Regulatory changes
 - Political changes
 - Others (specify)
8. Does your company have plans to expand business or invest in other countries?
- Yes, we are considering such plans
 - No, there are no such plans
9. Have you considered the possibility of cooperation with international audit companies, or perhaps you are already cooperating?
- Yes, we considered this possibility, but we have not yet chosen a service provider company
 - Yes, we are already cooperating
 - No, it was not considered
 - No, we did not consider it, we cooperate with local service provider companies
10. Have you considered the possibility of cooperation with foreign auditing companies
- Yes, we considered this possibility, but we have not yet chosen a service provider company
 - Yes, we are already cooperating
 - No, it was not considered
 - No, we did not consider it, we cooperate with local service provider companies
11. If you already cooperate with auditing companies, are you satisfied with the quality/price ratio of the services received?
- So
 - No
 - Difficult to answer
12. How do you assess the investment climate in your country for foreign companies?
- Positive
 - Neutral
 - Negative
13. What factors should affect the pricing of audit services?
14. What specific features of the auditing market of your country can you highlight?
15. What ethno-cultural features of doing business in your country can you call necessary for awareness by foreign or international companies?

Додаток 5

Зведена таблиця фінансових результатів від реалізації
Проекту №1 та Проекту №2 протягом 5 років, тис грн

Проект №1					
	1	2	3	4	5
	2025	2026	2027	2028	2029
Дохід від надання послуг	113,400	189,000	189,000	189,000	189,000
Собівартість надання послуг	54,315	54,348	54,348	54,348	54,348
Відрахування до глобальної компанії	29,543	67,326	67,326	67,326	67,326
Податок на прибуток	5,318	12,119	12,119	12,119	12,119
Чистий фінансовий результат	24,225	55,207	55,207	55,207	55,207
Проект №2					
Дохід від надання послуг	136,080	151,200	151,200	151,200	151,200
Собівартість надання послуг	40,954	40,146	40,146	40,146	40,146
Відрахування до глобальної компанії	47,563	55,527	55,527	55,527	55,527
Податок на прибуток	8,561	9,995	9,995	9,995	9,995
Чистий фінансовий результат	39,002	45,532	45,532	45,532	45,532

Джерело: складено автором самостійно